

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Frekvence čínských idiomů v sitcomu „Jia you ernü“

Frequency of chinese idioms in chinese sitcom „Jia you ernü“ (Home with Kids)

OLOMOUC 2020 Michal Štefka

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph. D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré použité
prameny a literaturu

V Olomouci dne 26. 8. 2019

Podpis:

Anotace

Jméno a příjmení: Michal Štefka

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra asijských studií

Název diplomové práce: Frekvence čínských idiomů v sitcomu „Jia you ernü“

Vedoucí práce: Mgr. Kamila Hladíková, Ph. D.

Klíčová slova: idiomy, čínské idiomy, chengyu, čínská televize, sitcom

Počet stran: 96

Cíle práce: Cílem práce je prozkoumat v populárním čínském sitcomu „Jia you ernü“ (Home with Kids) výskyt chengyu (čínských idiomů) a jejich četnost. Korpusem bude vybraná část první série. Po manuálním výpisu idiomů ze seriálu bude následovat vytvoření statistiky obsahující především jejich celkový počet, překlad a přiblížení evropské kulturní sféře a nejčastěji se vyskytující idiomy. Nejčastější výskyty budou popsány zevrubněji.

V teoretické části se budu zabývat primárně popisem čínského idiomu z hlediska jeho definice a výskytu v dnešní standardní čínštině.

V praktické části budu analyzovat idiomy vyskytující se v korpusu, který bude vytvořen jejich zápisem na základě audiovizuálního pozorování. Následovat bude statistická analýza výskytu chengyu v úseku sitcomu a jejich objasnění nejen v rámci seriálu, ale i nad rámec korpusu.

Poděkování

Rád bych poděkoval Mgr. Kamile Hladíkové, Ph. D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky k práci a za její trpělivost a ochotu.

Obsah

Seznam tabulek a grafů	7
Ediční poznámka	8
Úvod	9
1 Teoretická část	11
1.1 Jazyk a jeho vznik	11
1.2 Lexém	11
1.3 Čínština	12
1.3.1 Periodizace čínštiny	12
1.3.1.1 Shànggǔ – archaická čínština	14
1.3.1.2 Zhōnggǔ – střední čínština	15
1.3.1.3 Jīndài – nová čínština	16
1.3.1.4 Xiàndài – současná čínština	16
1.3.1.5 Zjednodušování znaků	18
1.4 Idiomatika a frazeologie	20
1.4.1 Historie idiomatiky a frazeologie	20
1.4.2 Frazém a idiom	21
1.5 Čínská frazeologie a idiomatika	23
1.5.1 Guànyòngyǔ – rčení	25
1.5.2 Xiēhòuyǔ – alegorická spojení	26
1.5.3 Yànyǔ a sùyǔ – přísloví a pořekadla	26
1.5.4 Géyán – aforismy	28
1.6 Chéngyǔ	28
1.6.1 Krátce k historii	29
1.6.2 Jednotlivá specifika	30
1.6.2.1 Počet znaků	30
1.6.2.2 Hledisko sémantiky a struktury chéngyǔ	31
1.6.2.3 Vnitřní struktura chéngyǔ a jeho postavení ve větě	33
1.6.2.4 Původ chéngyǔ	35
2 Praktická část	37
2.1 家有儿女 Jiā yǒu érnǚ	37
2.1.1 Podobné sitcomy	38
2.2 Internetové portály	39
2.2.1 Online sledovanost	41

2.3	Metoda výzkumu	41
2.4	Identifikace frazémů a chéngyů	42
2.5	Příprava korpusu	43
2.5.1	Tištěné a elektronické slovníky	43
2.6	Analýza frazémů chéngyů v textu	47
2.6.1	Úvod	47
2.6.2	Eliminace nespontánně opakovaných chéngyů	49
2.6.3	Frekvence chéngyů v textu a jejich počet v jednotlivých dílech	51
2.6.4	Opakování chéngyů a počet unikátních chéngyů	52
2.6.5	Chéngyů s nejčastějším výskytem	54
2.6.6	Chéngyů s počtem znaků vyšším než 4	59
2.6.7	Vyřazená slovní spojení	60
2.6.7.1	Slovní spojení s nejistou kategorií	60
2.6.7.2	Slovní spojení založená na chéngyů	61
2.6.7.3	Pozměňování chéngyů (篡改成语)	64
3	Závěr	67
	RESUMÉ	69
	Bibliografická citace	70
	Přílohy	78
	Příloha č. 1: Abecední seznam chéngyů s přepisem do latinky, českým překladem a výskytem	78
	Příloha č. 2: Výsledky krátkého dotazníku	97

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1 - *Chéngyř podle četnosti opakování*

Tabulka č. 1 - *Počet chéngyř v jednotlivých dílech sitcomu*

Ediční poznámka

Názvy, termíny a výrazy v čínském jazyce jsou při prvním výskytu opatřeny zápisem ve zjednodušených znacích a přepisem 拼音 pīnyīn (čínská fonetická abeceda). Opakované výskyty jsou zaznamenány pouze pīnyīnem.

Definice z cizojazyčných zdrojů jsou do češtiny přeložené autorem.

Úvod

Kulturní a historická specifika každého národa pronikají do různých aspektů života všech jeho příslušníků, tedy i do jazyka, obzvláště do jeho idiomatických výrazů. Tato práce se bude zabývat idiomatickými výrazy čínského jazyka, konkrétněji jednoho typu frazémů – *chéngyǔ* (成语).

Tyto frazémy mají původ už v nejstarších spisech z dob před naším letopočtem, v lidových moudrech, legendách a mýtech, s postupem času vznikala *chéngyǔ* nová. Tato na první pohled archaická slovní spojení dnes najdeme, převážně v nezměněné formě, i v současné čínštině, která se od čínštiny klasické velice liší. Je možné položit si otázku, zdali jsou *chéngyǔ* v současném jazyce běžně používána nebo zda jde o vskutku archaickou složku, která z jazyka pomalu mizí.

Cílem práce je analyzovat výskyt a frekvenci těchto frazémů v moderním čínském textu. Zvoleným textem je čínský sitcom *Jiā yǒu ér nǚ* (家有儿女, ang. název *Home with Kids*). Tento sitcom, vznikající v prvním desetiletí 20. století, se na území Čínské lidové republiky těší veliké oblibě. Jeho rozsah, přístupnost obecnstvu jakéhokoli věku a tématická otevřenost dávají široký prostor pro očekávaný výskyt frazémů *chéngyǔ*. Základem televizního sitcomu je text ve dvou formách. Prvotní psanou formu (tj. scénář) převádějí herci do formy mluvené. Účelem televizních filmů a seriálů je věrně zachytit lidský život a použití *chéngyǔ* tak nesmí být nucené a strojené. Na základě těchto předpokladů je možné brát text sitcomu jako zachycení běžné lidské mluvy.

Hypotéza se zakládá na tom, že frazémy *chéngyǔ*, nehledě na jejich archaický charakter, mají své místo v současném jazyce, včetně televizních médií. Proto předpokládám jejich četný výskyt, kvůli kterému bude možné *chéngyǔ* označit jako nadále živoucí složku jazyka. K podpoření takové domněnky by však neměly dané frazémy být výhradně ve své kodifikované formě, ale mluvčí by s nimi měli aktivně pracovat. V praxi by tak mělo docházet k úpravám *chéngyǔ*, buď drobným v podobě úpravě formy, nebo i závažnějším, kdy si mluvčí upraví *chéngyǔ* ke své aktuální potřebě. V rozsahu zkoumaných dílů sitcomu by se také neměl vyskytnout takový, který neobsahuje ani jedno *chéngyǔ*.

Práce je rozdělena na dvě části. Část teoretická se zabývá nejdříve fenoménem jazyka a idiomaticky obecně, poté přistupuje k hlubšímu popisu idiomaticky a frazeologie v čínském

kontextu. Důraz je zde kladen právě na frazémy chéngyů. Praktická část popisuje zkoumaný text a dále se věnuje analýze a jejím výsledkům.

1 Teoretická část

1.1 Jazyk a jeho vznik

Jazyk je systém ustálených znaků a pravidel, které slouží k zprostředkování mezilidské komunikace. Každý přirozený jazyk plní tuto jeho komunikační funkci, tedy funkci přenosu informací mezi dvěma nebo více účastníky. Pomocí kódování a dekodování pak dochází k pochopení informací.¹

Takto bych zestručnil definici jazyka, jak ji uvádí profesor František Čermák, světoznámý český jazykovědec specializující se na lexikologii, frazeologii a idiomatiku a další obory², ve své publikaci *Jazyk a jazykověda*.

Vzhledem ke komplexní povaze lidského jazyka je však tato definice jen jednou z mnoha, kterých bychom se mohli při hledání odpovědi na otázku „Co je to jazyk?“ dopátrat. Dnes se touto otázkou zabývají vědci z rozličných oborů, počínaje lingvistikou, přes antropologii až třeba po kybernetiku, své vhledy přidávají i mnozí další odborníci, třeba genetici nebo neurologové. Každý z těchto vědců přináší svým bádáním určité pravdy, ale žádné z těchto pravd nemohou být absolutní, pokrývající a vysvětlující vše, co jazyk obnáší. Jazyk zasahuje do tolika oborů, že si žádný jeden člověk nemůže osvojit veškeré vědomosti o něm a nemůže tak jednou a pro vždy definovat veškeré problémy a aspekty jazyka.³

Stejně náročné je také popsat vznik jazyka. Přesnější datové zařazení je takřka nemožné, panují jen domněnky založené na antropologii, archeologii a jiných vědách. Jazyk se možná začal vyvíjet mezi lety 200 000 až 50 000 př. n. l.⁴, ale první dochované písemné záznamy pochází až z období okolo roku 4000-3500 př. n. l.⁵

1.2 Lexém

Před první kapitolou, která začíná téma čínštiny a frazémů v ní, bych rád krátce popsal lexém.

¹ ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011, s. 13-14. ISBN 978-80-246-1946-0.

² Prof. PhDr. František Čermák, DrSc. In: *Filozofická fakulta Univerzita Karlova* [online]. 2019 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/vyzkum-a-veda/cestne-afiliace/emeritni-clenove-akademicke-obce-ff-uk/prof-phdr-frantisek-cermak-drsc/>

³ FITCH, W. Tecumseh. *The evolution of language*. New York: Cambridge University Press, c2010, s. 1-3. ISBN 978-0-521-67736-3.

⁴ PAGEL, Mark. Q&A: What is human language, when did it evolve and why should we care?. *BMC Biology* [online]. 2017, **15**(1) [cit. 2019-05-14]. DOI: 10.1186/s12915-017-0405-3. ISSN 1741-7007. Dostupné z: <http://bmcbiol.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12915-017-0405-3>

⁵ ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. s. 66.

„Lexém je systérová (tj. ustálená, langueová) formálně samostatná, avšak funkčně a abstraktně chápaná znaková jednotka, která je formálně jednoduchá nebo složená (víceslovná), tj. tvořená jediným tvarem nebo úhrnem všech příslušných (flektivních) tvarů patřících funkčně k sobě...“⁶

Takto popisuje lexém František Čermák. Jeho definice se však vztahuje k lexému v rovině českého jazyka. V jiných textech může být definován jako vícevrstvá entita vyznačující se třemi vlastnostmi – fonologickou reprezentací, syntaktickou kategorií a sémantickou reprezentací.⁷ Stanovení lexému, slova a znaku je problematičtější v čínském jazyce. Definice o frazémeh, které se v dalších částech této práce objevují, v originále nezmiňují termín lexém. Naopak pracují střídavě s termíny slova a znaku, které používají k popisu komponentů frazémů. Tyto dva termíny čínským jazykovědcům zdánlivě splývají v synonymum. Lexémy v čínštině najdeme jednoslovné a víceslovné (tvořené několika jednotkami). Mezi víceslovné patří víceslovné termíny, kolokace, a také frazémy, které jsou tématem práce.⁸

V práci se pokusím uchýlit k používání termínu lexém k označení slov a znaků ve frazémeh a také označení frazémů samotných. V některých případech jsou ponechány pojmy „slovo“ a „znak“ k usnadnění orientace v textu.

1.3 Čínština

1.3.1 Periodizace čínštiny

Různí lingvisté periodizují vývoj čínského jazyka na základě odlišných kritérií. Například slavný švédský sinolog a lingvista ve své velkolepé disertační práci *Études sur la phonologie chinoise* z roku 1915⁹, rozdělil vývoj čínštiny do čtyř historických etap. Svou periodizaci založil na fonologickém kritériu. Tyto etapy zmiňuje i Norman Jerry ve své publikaci *Chinese* a jsou následující:

- Proto-Chinese: jazyk etapy předcházející sbírce poezie *Kniha písní* (诗经 *Shījīng*)
- Archaic Chinese: jazyk sbírky poezie *Kniha písní*, která vznikla okolo roku 1000 př.n.l.

⁶ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Praha: Lidové noviny, 2010, s. 17. ISBN 978-80-7422-020-3.

⁷ ARCODIA, Giorgio Francesco. *Chinese: A Language of Compound Words?*. In: Selected Proceedings of the 5th Décembrettes: Morphology in Toulouse. Ed. MONTERMINI, Fabio, Gilles BOYÉ a Nabil HATHOUT. [online]. Somerville, Jan 2007, s. 79-90 [cit. 2019-08-02].

https://www.researchgate.net/publication/238547625_Chinese_A_Language_of_Compound_Words

⁸ *Lexém*. In: Čínština pro praxi: wiki [online]. 16. 9. 2019 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z:

<https://wiki.cinstina.upol.cz/index.php/Lex%C3%A9m>

⁹ KARLGREN, Bernhard.

, /.. Leyde et Stockholm, 1915.

- Ancient Chinese: jazyk období přibližně 7. století, založený na rýmovníku *Qièyùn* (切韵) (o něm podrobněji v další kapitole)
- Middle Chinese: jazyk za dynastie Sòng (宋), opírající se o tehdejší rytmičké tabulky
- Old Mandarin: jazyk dynastie Míng (明), vycházející ze slovníku *Hóngwǔ zhèngyùn* (洪武正韵).¹⁰

Periodizace dějin čínského jazyka založená pouze na fonologické stránce nebyla v dalších letech mnohými lingvisty považována za zcela adekvátní. Wáng Lì (王力), lingvista, překladatel a básník považovaný za zakladatele čínské lingvistiky¹¹, proto v roce 1958 přišel se svou periodizací, která brala v potaz tři jazyková kritéria. Kromě fonologie zohlednil i gramatiku a lexikum. Jeho dělení tak vypadalo následovně:

- Shàngǔ (上古汉语) – archaická čínština: období trvající do přelomu 3. a 4. stol. n. l.
- Zhōngǔ (中古汉语) – střední čínština: období trvající od 4. stol. n. l. do přelomu 12. a 13. stol. n. l.
- Jīndài (近代汉语) – nová čínština: období trvající od 13. stol. n. l. do období pádu dynastie Qīng (清) a Májového hnutí (začátek 20. stol. n. l.)
- Xiàndài (现代汉语) – současná čínština: období následující Májové hnutí dodnes¹²

Nicméně ani Wángovi se nepodařilo aplikovat všechna tři kritéria současně na každou etapu jazyka. Jednotlivé etapy se mu podařilo charakterizovat v maximálně dvou kritériích, přičemž nejčastěji používá kritérium gramatiky.¹³ Přesto považuji jeho periodizaci za vhodnou pro následující podrobnější popis vývoje čínštiny.

¹⁰ NORMAN, Jerry. *Chinese*. New York: Cambridge University Press, 1988, s. 23. ISBN 0521228093.

¹¹ 王力. In: *Guoxue.com* [online]. [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <http://www.guoxue.com/master/wangli/wangli.htm>

¹² TAI, James H.-Y. a Marjorie K.-M. CHAN. Some reflections on the periodization of the Chinese language. PEYRAUBE, Alain a Chaofen SUN. *In Honor of Mei Tsu-Lin: Studies on Chinese Historical Syntax and Morphology*. 1999, s. 226. ISBN 2-910216-02-0.

¹³ Tamtéž, s. 227.

1.3.1.1 Shànggǔ – archaická čínština

Do této etapy spadá jazyk používaný zhruba v prvním tisíciletí př. n. l. Období se datuje do přelomu 3. a 4. stol. n. l.

Počátky čínské civilizace geograficky spadají do oblasti Žluté řeky, kde bylo za dynastie Shāng (商) údajně až na 1800 různých kmenů. Vzrůstající styky mezi nimi, tedy potřeba bezproblémové komunikace, daly popud vzniku společného jazyka. Takový jazyk se údajně začal formovat v tehdejší hlavní město dynastie Shāng – město Yīn (殷).¹⁴ Z této doby (13. stol. – 10. stol. př. n. l.) také pochází první písemné záznamy čínštiny ve formě nápisů na želvích krunýřích a hovězích lopatkách (甲骨文 jiǎgǔwén), které sloužily jak k věšteckým účelům, tak i k záznamu některých významných událostí – v tom případě byly pečlivě uchovávány v archivech.¹⁵

Během následující dynastie Zhōu (周) se začal používat jazyk zvaný yǎyán (雅言), který dosáhl plného uznání v době dynastie Východní Zhōu. Byl vyučován ve školách a používán při diplomatických jednáních. Je to také jazyk, kterým je psána *Knihy písní* a *Knihy dokumentů*, zásadní literární díla té doby.¹⁶

Poslední dynastie, která ještě spadala do etapy archaické čínštiny, byla dynastie Hàn (汉). Za této dynastie se země těšila dobré ekonomické a politické situaci, tedy až do jejího úpadku, který započal ke konci 2. stol. n. l. Etnická identita čínského národa se zakořenila během této prosperující dynastie. Proto se jméno této dynastie objevuje v jednom z dnešních pojmenování čínštiny – hànyǔ (汉语).¹⁷ Během vlády Hàn také vznikl psaný jazyk wényán (文言), opírající se o vybraná díla napsaná od Období jara a podzimu do dynastie Hàn (např. díla Konfucia a Mencia). Tento psaný jazyk se používal až do reformy ve 20. století.¹⁸

¹⁴ CHEN, Ping. *Modern Chinese: history and sociolinguistics*. New York, NY: Cambridge University Press, 1999, s. 7. ISBN 0-521-64572-7.

¹⁵ RAMSEY, S. Robert. *The languages of China*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1987, s. 134-135. ISBN 0691066949.

¹⁶ CHEN, Ping. *Modern Chinese: history and sociolinguistics*. s. 7-8.

¹⁷ DONG, Hongyuan. *A history of the Chinese language*. New York, 2014, s. 7-8. ISBN 978-0-415-66039-6.

¹⁸ NORMAN, Jerry. *Chinese*. s. 83.

1.3.1.2 Zhōnggǔ – střední čínština

Do této etapy spadá jazyk používaný asi od 4. stol. n. l. do přelomu 12. a 13. stol. n. l.

Po pádu dynastie Východní Hàn čelila země období politické nejednotnosti. Po pádu dynastie Západní Jìn přesídlil císař Yuán (元) sídlo do města, které je dnes známé jako Nánjīng (南京). Tím se v oblasti dnešního Nánjīngu objevily dva jazyky, jež se navzájem ovlivňovaly. Zhruba 300 let nato vznikla snad nejdůležitější publikace této etapy. Tou byl rýmovník *Qièyùn*.¹⁹ Ten sepsal v roce 601 Lù Fǎyán (陆法言), nižší úředník a učenec za dynastie Suí (隋).²⁰ Důvod, proč byl *Qièyùn* tak unikátní, se skrývá v jeho systému popisu výslovnosti znaků. Tento systém, zvaný fǎnqiè (反切), vysvětloval výslovnost znaku použitím dvou jiných znaků – přičemž vždy bral iniciálu jednoho znaku (fǎnqiè shàngzǐ) a finálu s tónem znaku druhého (fǎnqiè xiàzǐ).²¹

Zhruba v této době, za vlády dynastie Suí, zaznamenala Čína i další historický milník. Tím je ustanovení císařských zkoušek okolo roku 605 n. l. Základy těchto zkoušek najdeme už v dynastii Hàn. Zásadního rozvoje se dočkaly právě za dynastie Suí, a za dynastie Táng (唐) již dosáhly plné efektivity.²² Tyto zkoušky spočívaly v memorování konfuciánského kánonu a na základě těchto zkoušek byly vybírání vhodní adepti na pozice státní správy.²³ Císařské zkoušky se, s drobnými změnami v jejich podobě, zachovaly až do pádu dynastie Qīng. Slibné počátky těchto zkoušek spočívaly v tom, že úředníci na státní posty byli vybírání podle jejich skutečných dovedností, nikoli podle jejich konexí, a tak byla zaručena určitá úroveň

¹⁹ PAN, Wuyun a Hongming ZHANG. Middle Chinese Phonology and Qieyun. WANG, William S.-Y. a Chaofen SUN. *The Oxford handbook of Chinese linguistics*. New York: Oxford University Press, [2015], s. 80-81. ISBN 978-0-19-985633-6.

²⁰ Lù Fǎyán: 陆法言 [online]. ©2019 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z:

<https://baike.baidu.com/item/%E9%99%86%E6%B3%95%E8%A8%80>

²¹ BAXTER, William H. *A handbook of old Chinese phonology*. New York: Mouton de Gruyter, 1992, s. 33-34. ISBN 978-3-11-012324-1.

²² CROZIER, Justin. A unique experiment. In: *Society for Anglo-Chinese Understanding (SACU)* [online]. 2002 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://sacu.org/examinations.html>

²³ THEOBALD, Ulrich. The Chinese Imperial Examination System. *ChinaKnowledge.de: An Encyclopaedia on Chinese History, Literature and Art* [online]. Nov 26, 2011 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <http://www.chinaknowledge.de/History/Terms/examination.html>

vzdělanosti státních úředníků, kteří tak dovedli do určité míry spravovat pořádek v zemi i v turbulentních časech.²⁴

Originál rýmovníku *Qièyùn* se, kromě pár částí nalezených u jeskynního komplexu Dūnhuáng (敦煌), nedochoval. Nicméně *Qièyùn* se těšil takové oblibě, že byl během dynastií Táng a Sòng často rozšiřován a revidován. Některá z těchto revizních děl se dochovala. Příkladem je třeba *Guǎngyùn* (广韵) z roku 1008 n. l.²⁵

1.3.1.3 Jīndài – nová čínština

Dynastie Yuán přinesla do vývoje čínštiny nové zvraty. Peking se poprvé stal hlavním městem. Literatura se odvíjela od dialektu, který se v tomto novém hlavním městě používal. Změny v jazyce, zejména změny konsonant a vokálů, jsou zaznamenány v rýmovníku *Zhōngyuán Yīnyùn* (中原音韵), který sepsal Zhōu Déqīng (周德清). Tento rýmovník se už neopírá o dřívější *Qièyùn* nebo jeho revize, protože výslovnost se od dob rýmovníku *Qièyùn* již změnila.²⁶ Za dynastie Míng se císařské sídlo přesouvá na 35 let do dnešního Nánjīngu. Poté se vrací opět do Pekingu, ale i tato krátká doba jazyk v Pekingu ovlivňuje.

Další změny v jazyce probíhají i za dynastie Qīng. Zhruba v polovině vlády dynastie Qīng se už jazyk po všech třech stránkách – stránce zvukové, gramatické a lexikální – dosti podobá současné čínštině.^{27,28}

1.3.1.4 Xiàndài – současná čínština

V 19. stol., zejména po porážkách v první opiové válce, začali v Číně hledat důvody, proč je v mnoha oblastech oproti evropským zemím a Japonsku tak významně pozadu. S tím jsou spojené první návrhy na reformu jazyka. V Číně se tou dobou vyskytovaly různé formy jazyka – guānhuà (官话, úřednický jazyk, mluvený), wényán (文言, klasický psaný jazyk) a báihuà (白话, jazyk nižších literárních forem, také psaný). Srovnávat tyto jazyky je vzhledem k jejich charakteru poněkud obtížné, vyčerpávající podrobný popis každého z nich spolu

²⁴ CROZIER, Justin. A unique experiment. In: *Society for Anglo-Chinese Understanding (SACU)* [online]. 2002 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://sacu.org/examinations.html>

²⁵ PULLEYBLANK, Edwin G. *Outline of classical Chinese grammar*. Vancouver: UBC Press, c1995, s. 5-6. ISBN 0774805056.

²⁶ NORMAN, Jerry. *Chinese*. s. 48-49.

²⁷ PULLEYBLANK, Edwin G. *Middle Chinese: a study in historical phonology*. s. 4.

²⁸ DONG, Hongyuan. *A history of the Chinese language*. s. 9.

s jejich vývojem by mohl zabrat desítky následujících stránek. Pokusím se jejich vztahy a vývoj velice zestručnit.

Guānhuà, guóyǔ (国语) a pǔtōnghuà (普通话) mohou být některými zdroji brány jako stejné názvy jednoho jazyka. Hé Jiǔyíng (何九盈), bývalý profesor Beijing University (北京大学)²⁹, píše, že současná čínština, nazývaná dříve guānhuà a guóyǔ, se dnes nazývá pǔtōnghuà.³⁰ Ačkoli se všechny tři termíny vztahují k oficiálnímu jazyku, který měl být používán na celém území Číny a měl tak nahradit regionální variace jazyka, jsou mezi nimi určité rozdíly. Jazyk guānhuà se stále ještě dělil na podskupiny severní, jižní a jihozápadní guānhuà, které se vyznačovaly odlišnostmi, ale zkušený mluvčí byl schopný rozumět ostatním variacím.³¹ V roce 1909 byl vydán návrh na nahrazení guānhuà novým termínem guóyǔ. Zároveň se začal vyučovat ve školách a byl používán v administrativních funkcích. Neměl být používán v literatuře.³² Guóyǔ, ačkoli měl některé základy v guānhuà, byl přesto spíše uměle vytvořený. Zhào Yuánrèn (赵元任) o něm napsal, že kromě jím vytvořených nahrávek výslovnosti vlastně nikdo jiný jazykem guóyǔ nemluvil.³³ Název guóyǔ se používá dodnes k označení standardu používaného v Čínské republice na Taiwanu. V Čínské lidové republice se používá pojem pǔtōnghuà, popsany dále v této kapitole.

V rovině psaného jazyka převládal dva tisíce let jazyk wényán. Začátkem 20. stol. Hú Shì (胡适) a Chén Dúxiù (陈独秀) propagovali nahrazení wényánu jazykem báihuà, který byl použit v takových dílech, jako je například *Sen v červeném domě* (红楼梦, *Hónglóumèng*)

²⁹ 何九盈. *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://baike.baidu.com/item/%E4%BD%95%E4%B9%9D%E7%9B%88>

³⁰ HE, Jiuying. *Zhongguo xiandai yuyanxue shi (History of Modern Chinese Linguistics)*. Revised ed. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2008. s. 34. ISBN 7-5406-3399-9.

³¹ DONGJIE, W. Guanhua, guoyu, and putonghua: Politics and "proper names" for standard language in modern China. *Chinese Studies in History* [online]. 2016, **49**(3), 152 - 174 [cit. 2019-07-29]. DOI: 10.1080/00094633.2015.1174972. ISSN 15580407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00094633.2015.1174972>

³² ШИЧКО, В. Ф., Л. А. РАДУС а Л. Г. АБРАХИМОВ. *Курс лекций по истории китайского языка*. Москва: Издательство ВКН, 2015, s. 100-102. ISBN 9785990606142.

³³ ZHAO, Yuanren. *Guoyu tongyi zhong fangyan duibi de ge fangmian (Aspects of the Comparison of Dialects in the Unification of Guoyu)*. WU, Zongji a Xinna ZHAO. *Zhao Yuanren yu yan xue lun wen ji (Linguistic essays by Yuenren Chao)*. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2006, s. 639. ISBN 9787100033855.

nebo *Příběhy od jezerního břehu* (水浒传 *Shuǐhúzhuàn*). Po Hnutí čtvrtého května se začal jazyk báihuà těšit celonárodní oblibě a stal se standardně používaným jazykem v literatuře.³⁴

Tento vývoj přinesl několik problémů. Vzhledem k množství variací výslovnosti čínštiny se reformátoři nemohli dlouho dohodnout, na čem založit nový standard. V roce 1919 byl vydán *Slovník národní výslovnosti* (国音字典 *Guóyīn zìdiǎn*), který byl jakýmsi kompromisem mezi několika různými dialekty. Ten však téměř okamžitě čelil kritice pro svou nepraktičnost.³⁵ Přípravná komise pro sjednocení národního jazyka pak v roce 1924 zvolila pekingský dialekt jako ten, který se má stát základem pro standardní mluvený jazyk. V roce 1932 vydaná revize *Guóyīn zìdiǎn*, přejmenovaná na *Guóyīn chángyòng zìhuì* (国音常用字汇), se již zakládala na takto ustanoveném jazyce. Slovník obsahoval okolo 12 tisíc znaků, které byly doplněny písmem zhùyīn fúhào (注音符号) a také romanizační abecedou guóyǔ luómǎzì (国语罗马字, Gwoyeu Romantzyh).³⁶

Souběžně s těmito událostmi existovala v Číně ještě další větev reformátorů, vedená Qú Qiūbáiem (瞿秋白). Ten se inspiroval sovětskými reformátory turkických národů tehdejšího SSSR a bojoval za zrušení znakového písma ve prospěch latinky. Tento svůj plán prosazoval pod názvem pǔtōnghuà (普通话). Název pǔtōnghuà se nakonec po výhře komunistické strany ujal, nicméně znakové písmo zůstalo.^{37,38} Jazyk pǔtōnghuà byl definován jako společný jazyk Číny, založený na severních dialektech, opírající se o pekingský fonetický systém jako výslovnostní normu, s gramatikou podle výběrových děl psaných jazykem báihuà.³⁹

1.3.1.5 Zjednodušování znaků

Žhavým tématem bylo v této době i téma znakového písma. Již před vznikem Čínské lidové republiky a před ustanovením pǔtōnghuà se objevovaly názory za kompletní zrušení znakového písma a zavedení latinky. Kromě již dříve zmíněného Qú Qiūbáie se tématem

³⁴ ЩИЧКО, В. Ф., Л. А. РАДУС а Л. Г. АБРАХИМОВ. *Курс лекций по истории китайского языка*. s. 100-102.

³⁵ CHEN, Ping. *Modern Chinese: history and sociolinguistics*. s. 18-19.

³⁶ Tamtéž, s. 20

³⁷ СОФРОНОВ, Михаил Викторович. *Китайский язык и китайская письменность: Курс лекций*. Москва: АСТ: Восток-Запад, 2007, s. 333-335. ISBN 978-5-478-00662-4.

³⁸ NORMAN, Jerry. *Chinese*. s. 134-135.

³⁹ CHEN, Ping. *Modern Chinese: history and sociolinguistics*. s. 24.

zavedení latinky zabývali například Hú Shì nebo spisovatel Lǔ Xùn (鲁迅). Asi nejrozšířenější argumentací za zrušení znaků bylo zvýšení gramotnosti národa. Reforma písma se stala jedním z hlavních úkolů nové vlády.

Převahovaly dva odlišné názory – kompletní zrušení nebo zjednodušení. Dnes už víme, že zvítězilo zjednodušování znaků (alespoň prozatím), ačkoli původní plán, se kterým souhlasil sám Máo Zédōng (毛泽东), označoval zjednodušování jako mezikrok k zavedení latinky. V roce 1952 tak vznikla Komise za jazykovou reformu (中国文字改革委员会, Zhōngguó wénzìgǎigé wěiyuánhui) s úkolem zjednodušit znaky. Ta do roku 1954 vyhotovila výzkum a plánování a v roce 1956 vydala první seznam zjednodušených znaků.⁴⁰

Názorový směr se touto dobou již trochu změnil a názory za zrušení znaků nebyly tolik razantní. Guō Mòruò (郭沫若), dříve jeden z největších zastánců zavedení latinky, ve svém projevu roku 1955 vymezil zavedení latinky jako cíl, který je zatím v nedohlednu. V roce 1958 dále vzniká systém pīnyīn (拼音). Pīnyīn je čínská fonetická abeceda, používaná dodnes k přepisu čínských slov do latinky⁴¹. V roce 1964 následuje druhý seznam zjednodušených znaků, mnohem obsáhlejší než jeho předchůdce.

V plánu byl i třetí seznam, připravovaný v sedmdesátých letech, ale od něj se v událostech spojených s Maovou smrtí a zatčením tzv. Gangu čtyř upustilo. Seznam, který měl být vydán v roce 1977 jako samostatná publikace, se stal pouze dodatkem k publikaci vydané toho roku, která byla sama o sobě dotiskem druhého seznamu.⁴² V této podobě se standardní čínština v Čínské lidové republice používá dodnes. Zjednodušování znaků nepostihlo, kvůli odlišnému historickému vývoji převážně ve 20. století, oblasti Macaa, Hong Kongu a Čínské republiky na Taiwanu, kde se dodnes používají znaky tradiční. V Hong Kongu i Macau se také hojně mluví kantonštinou

⁴⁰ RAMSEY, S. Robert. *The languages of China*. s. 143-147.

⁴¹ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Přel. M. Hála, J. Hollanová, O. Lomová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 797. Dějiny států. ISBN 80-7106-249-9.

⁴² RAMSEY, S. Robert. *The languages of China*. s. 143-147.

1.4 Idiomatika a frazeologie

1.4.1 Historie idiomatiky a frazeologie

Idiomatika a frazeologie jako samostatný vědní obor lingvistiky je poměrně novou záležitostí, kterou můžeme datovat nejdříve snad ke konci druhé světové války. Nutno podotknout, že koncem 19. a začátkem minulého století se objevovali první lingvisté, kteří se blíže zajímali o frazeologii a idiomatiku a začali na ni nahlížet jako na odvětví, které by mělo být zkoumáno samostatně. Za zakladatele moderní lingvistiky můžeme považovat švýcarského lingvistu Ferdinanda de Saussure (1857-1913), který položil základy strukturalistické lingvistiky, sémiotice, antropologii a dalším vědám.⁴³

V oblasti frazeologie a idiomatiky je však potřeba zmínit jiné jméno. V tomto odvětví se angažoval Charles Bally, Saussureův kolega i student, taktéž lingvista, vyučující na Collège de Genève.⁴⁴ Na něj se někdy zapomíná, bývá zmiňován jen jako koeditor (společně s Albertem Sechehaye) díla *Cours de linguistique générale*, kolekce Saussureových rukopisů a poznámek z jeho přednášek, vydaného v roce 1916.⁴⁵ Byl to však právě Charles Bally, kdo ve své publikaci *Traité de stylistique française* použil termín *locution phraséologiques*, který bychom mohli přeložit jako „frazeologická slovní spojení“.⁴⁶

Jeho termín *locution phraséologiques* pronikl v 30. a 40. letech do ruské lingvistiky, kde se ho jako první ujímá Viktor Vladimirovič Vinogradov (Виктор Владимирович Виноградов). Ten frazeologii vymezil jako samostatnou disciplínu a ve svých pracích vymezil tři typy frazeologických jednotek: *фразеологические сращения*, *фразеологические единства*, *фразеологические сочетания* (termíny jsou ponechány v originále, aby nedošlo k posunutí významu).⁴⁷ Na jeho práci dále navazovali další lingvisté – například Larin (Б. А. Ларин), Šanskij (Н. М. Шанский), Telijs (В. Н. Телия) nebo Kunin (А. В. Кунин).⁴⁸

⁴³ JOSEPH, John Earl. *Saussure*. New York: Oxford University Press, c2012, s. 70-71 a 237. ISBN 978-0-19-969565-2.

⁴⁴ Tamtéž, s. 375

⁴⁵ ПУМ, Anthony. Charles Bally and the Origins of Translational Equivalence. *FORUM* [online]. 2014, **12**(2), 45-63 [cit. 2019-05-15]. DOI: 10.1075/forum.12.2.03pum. ISSN 1598-7647. Dostupné z: <http://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/forum.12.2.03pum>

⁴⁶ BALLY, Charles. *Traité de stylistique française* [online]. Seconde édition. Paris, 1909, s. 88-89 [cit. 2019-05-15]. ISBN 978-0320065118. Dostupné z: <https://archive.org/details/traitedestylis01ball>

⁴⁷ БАРАНОВ, Анатолий Николаевич а Дмитрий Олегович ДОБРОВОЛЬСКИЙ. *Аспекты теории фразеологии*. Москва: М.: Знак, 2008, s. 9-11. ISBN 5-9551-0235-3.

⁴⁸ КУНИН, Александр Владимирович. *Английская фразеология*. Москва: Высшая школа, 1970, s. 7-11.

Česká frazeologie se také rozvíjela pozvolna. František Čermák zmiňuje několik menších děl z doby před druhou světovou válkou, nicméně tato díla se nezabývají teorií. Teorie frazeologie a idiomatiky jako taková vzniká ještě pomaleji a zprvu je ovlivněna teoriemi sovětskými. První českou publikaci zabývající se teorií přináší až on sám v monografii *Idiomatika a frazeologie češtiny* z roku 1982.⁴⁹

1.4.2 Frazém a idiom

„Podstatou frazému resp. idiomu je anomálie (nepravidelnost) v různém smyslu... vytvářející neopakovatelné a podle žádných pravidel negenerovatelné kombinace, typicky užívané zvl. v mluveném jazyce... Frazém, idiom je tedy svou anomálností taková jedinečná a ustálená kombinace minimálně dvou prvků, z nichž některý/žádný nefunguje stejným způsobem (tj. s obdobnou funkcí) v jiném/jiných kombinacích, popř. se vyskytuje pouze v kombinaci jediné/několika málo“⁵⁰

Uvedená definice je jednou z několika z pera Františka Čermáka. Jeho další definice se mezi sebou v mnohém shodují, ale přijde mi, jako by se v novějších definicích objevovaly aktuálnější vhledy a znalosti. Stručně řečeno, idiomy jsou tak specifickou součástí každého přirozeného jazyka, že je těžké shrnout je do jedné definice, která by se dala použít napříč jazyky, vždy a za každé situace.

Dalším problémem je i samotné pojmenování těchto jevů. Vzhledem k již zmíněnému mládí této lingvistické disciplíny není pevně ustálené ani názvosloví. V češtině historicky existuje několik termínů, které označovaly různé jednotky frazeologie a idiomatiky. Dnes se kvůli rozvoji této disciplíny nedají tak snadno použít, mohou se překrývat, definovat jen určitou část a ignorovat jinou. V jazycích ostatních, jak uvádím níže na příkladu čínské frazeologie a idiomatiky, je situace podobná.⁵¹

Idiomy jsou ve své podstatě slovní spojení, která se vyvíjí na určitém území po dlouhý časový úsek. Jsou spjaté s tamním obyvatelstvem, jejich zvyky, kulturou a jinými aspekty denního života, odráží i historickou a geografickou situaci.⁵² Mnohé idiomy tak mohou být specifické jen pro daný jazyk a jejich přenos do jazyka jiného může být problematický až

⁴⁹ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. s. 482-486.

⁵⁰ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. s. 225.

⁵¹ Tamtéž, s. 228.

⁵² YANG, Chunli. Cultural Differences on Chinese and English Idioms of Diet and the Translation. *English Language Teaching* [online]. 2010, **3**(1), 148-154 [cit. 2019-05-15]. ISSN 19164742.

takřka nemožný. Při přenosu se z nich může část významu ztratit, jelikož se musí přizpůsobit cílové destinaci. Tyto rozdíly se odráží v mnoha sférách.

V evropském kontextu například nemůžeme dost dobře operovat s čínskými bytostmi typu draka a fénixe. Čínských idiomů, obsahujících tyto dvě bytosti, bychom však našli poměrně dost. Například 龙头蛇尾 (lóngtóushéwěi, dosl. drak-hlava-had-ocas, význ. silný začátek ale špatný konec). Tento idiom bychom našli i ve variaci 虎头蛇尾 (hǔtóushéwěi) se stejným významem, který zaměňuje lexém draka za tygra, což je zvíře pro evropský kontext také poměrně exotické. Objevit se jich může i několik v jednom spojení, například 龙肝凤髓 (lónggānfèngsuǐ, dosl. drak-játra-fénix-morek, význ. vzácná delikatesa).

Geografická lokalita a historický vývoj mají vliv na potraviny, které obyvatelstvo dané oblasti konzumuje, a tato na pohled banální záležitost se postupem času také projevuje v idiomech. Pokud bychom čínský idiom 无米之炊 (wú mǐ zhī chūi, dosl. bez rýže vařit, význ. dělat nemožnou činnost) přeložili doslova, smysl by nám moc nedával, neboť pro Evropu vaření bez rýže poměrně typické. Podobná situace by mohla nastat i u idiomu 刀子嘴豆腐心 (dāo zǐ zuǐ dòu fǔ xīn, dosl. ústa jako nůž, srdce jako tofu). Tofu je pro Evropany potravinou spíše novější a mnozí by si možná nevybavili jeho měkkost, ve které se skrývá pointa tohoto idiomu.

Stejně tak může dojít k nepochopení západních idiomů Číňany. Anglický idiom „bread and butter“ je spojením dvou z historicky i v současnosti nejtypičtějších evropských potravin. Svým významem může popisovat buď nějakou velice základní věc, nebo způsob, jak si vydělat na živobytí. Ovšem v Číně je chleba konzumován zřídka a dobrý chleba rozhodně není levná záležitost. O másle toto tvrzení platí snad dvojnásob. Proto by se nám při použití tohoto idiomu pravděpodobně nedostalo pochopení, pokud s ním není druhá strana již předem obeznámena.^{53,54}

Idiomy mají v jazyce několik nepostradatelných funkcí a vyvíjí se spolu s jazykem jako jedna z jeho složek. Zde bych rád zmínil názor Jiřího Černého. Ten praví, že se vyvíjí pouze

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ LIU, Dayan. Translation and Culture: Translating Idioms between English and Chinese from a Cultural Perspective. *Theory and Practice in Language Studies* [online]. 2012, **2**(11), 2357-2362 [cit. 2019-05-16]. DOI: 10.4304/tpls.2.11.2357-2362. ISSN 1799-2591. Dostupné z: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/11/18.pdf>

přirozené, živé jazyky a umělé se nevyvíjejí.⁵⁵ Univerzálnost idiomů, jejich estetické a jazykově ekonomické funkce mají však takovou sílu, že pronikají i do těch „umělých, nevyvíjejících se“ jazyků, jako je například esperanto. V tomto nejstarším umělém dosud užívaném jazyce se, ze stejných důvodů jako v přirozených jazycích, také začínají objevovat idiomy⁵⁶ vycházející z tohoto jazyka a kultury s ním spojené. Například spojení „*Ne krokodilu*“, doslova „nebud’ krokodýl“, ponouká mluvčího esperanta, aby ve společnosti dalších esperantistů mluvil tímto jazykem a žádným jiným. *Krokodili* jako sloveso vyjadřuje „(mezi dvěma nebo více esperantisty) mluvit k někomu jazykem jiným, než je esperanto“.⁵⁷

1.5 Čínská frazeologie a idiomatika

Jako v jiných jazycích, tak i čínské idiomy jsou slovní spojení, která disponují schopností stručně a jednoznačně, ale přitom s výrazným subjektivním hodnotícím nábojem, vyjádřit názor na jevy z okolního světa, historické a kulturní události, mezilidské vztahy, lidský charakter a emoce spojené s hodnoceným jevem. Idiomy jsou reflexí čínské národní kultury, jejího původu a koloritu, obsahují životní moudrost, důvtip a humor, slouží jako uschovatel tajů historie, vypovídají o dynastiích a proběhlých bitvách. Znalost idiomů a umění je situačně a kontextově správně použít bylo v Číně vždy považováno za známku vzdělání a sečtělosti. To obzvláště platí pro frazémy, které se dnes nazývají chéngyü.⁵⁸

Pozornost věnovaná čínským idiomům, hlavně chéngyü, je také historicky mladou záležitostí. V Číně bylo po mnoho let zvykem označovat jako chéngyü všechny typy frazémů, které dnes rozlišujeme pomocí více termínů. Teprve v 50. letech minulého století se začala zásadněji rozvíjet čínská lingvistika včetně frazeologie a idiomatiky. Publikace týkající se problematiky frazeologie pak vznikaly koncem 70. a v 80. letech. Trend výzkumu frazémů pokračoval v 90. letech a i na přelomu tisíciletí, v této době vznikaly důkladnější studie, které zkoumaly frazeologismy z pohledu i jiných než pouze lingvistických věd. Tento vývoj reflektoval i čínský školský systém, neboť v roce 2004 byla k testům gāokāo (高考) přiřazena část týkající se znalosti čínské frazeologie a idiomatiky.⁵⁹ Tato část se v testech může objevovat v různém rozsahu, nebo se nemusí objevit vůbec. Například v gāokāo roku 2009 se

⁵⁵ ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 1998, s. 18. ISBN 80-85839-24-5.

⁵⁶ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. s. 71.

⁵⁷ FIEDLER, Sabine. *ESPERANTO PHRASEOLOGY. Interdisciplinary Description of Complex Systems* [online]. 2015, **13**(2), 250-263 [cit. 2019-05-16]. DOI: 10.7906/indecs.13.2.5. ISSN 13344684.

⁵⁸ ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник*. 3. АСТ: Восток-Запад, 2007, s. 13-14. ISBN 9785478006617.

⁵⁹ Tamtéž, s. 15-16.

frazémy typu chéngyǔ neobjevily v testech v provinciích Jiāngsū, Fújiàn, Shànghǎi a Tiānjīn.⁶⁰

Dělení čínských idiomů není kvůli jejich povaze snadné. Jak už jsem zmínil, asi do poloviny 20. stol. se všechny idiomy souhrnně nazývaly chéngyǔ. Ke konci 50. let se začaly různé typy idiomů kategorizovat pod odlišnými názvy. Převažují tendence shrnout je všechny pod jeden souhrnný název shúyǔ.⁶¹

Slovník *Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn* (现代汉语词典) definuje tento pojem jako „ustálené slovní spojení, které se dá použít pouze ve své celistvosti, nedovoluje uživateli svévolně pozměňovat jeho části a často se nedá morfologicky analyzovat...“⁶² Názory na to, co přesně spadá pod tento termín, se liší. Různí lingvisté rozdělují idiomy podle kategorií, které sami považují za vhodné, a často se neshodují ani na počtu typů idiomů.

Například Mǎ Guófán (马国凡) ve své knize *Chéngyǔ* (成语) píše „...mezi shúyǔ patří kromě dřívě zmíněných chéngyǔ, yànyǔ, xiēhòuyǔ ještě krátká slovní spojení (cizů 词组).“⁶³

Sūn Wéizhāng (孙维张) je v publikaci *Hànyǔ Shúyǔ Xué* (汉语熟语学) dělí na pět typů – chéngyǔ, guànyòngyǔ, xiēhòuyǔ, yànyǔ a géyán.⁶⁴ Takto vymezených pět typů najdeme i v dalších zdrojích, například v encyklopedickém slovníku čínštiny *Cíhǎi* (辞海).

Je třeba ve výčtu neopomenout ani sūyǔ, která jsou také velice známá a často používaná. Wáng Déchūn (王德春) je uvádí jako další, šestou kategorii k pěti již zmíněným. Zároveň spojuje typ géyán s dalším typem – jǐngjù.⁶⁵

⁶⁰ 历届高考成语题汇编. In: *Yuwenmi* [online]. 2018-04-15 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.yuwenmi.com/cy/341857.html>

⁶¹ BOGUSHEVSKAYA, Victoria. Guànyòngyǔ 慣用語 (Idioms and Common Sayings). SYBESMA, Rint. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*[online]. Boston: Brill, 2017, s. 333-334. [cit. 2019-05-07]. ISBN 978-90-04-26223-2. Dostupné z: https://www.academia.edu/30792442/Gu%C3%A0ny%C3%B2ngy%C7%94_%E6%85%A3%E7%94%A8%E8%AA%9E_Idioms_and_Common_Sayings_

⁶² *Zhongguo shehui kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi* 现代汉语词典 *The Modern Chinese Dictionary*. 7. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2016, s. 1214. ISBN 978-7-100-12450-8.

⁶³ MA, Guofan. *Chengyu*. 3. Neimenggu Renmin Chunbanshe, 1997, s. 114. ISBN 720403953X.

⁶⁴ SUN, Weizhang. *Han yu shu yu xue*. Di 1 ban. Changchun shi: Fa xing Jilin sheng xin hua shu dian, 1989, s. 70-72. ISBN 7538307249.

Na základě těchto skutečností považuji za možné rozdělit čínské idiomy do následujících kategorií.

1.5.1 Guànyòngyǔ – rčení

Spojení chéngyǔ jsou frazémy nejrozšířenějšími a protože jsou hlavním zkoumaným jevem této práce, budu se jim věnovat po představení ostatních druhů. Druhým nejčastěji používaným typem frazémů po chéngyǔ je typ guànyòngyǔ. Jedná se, podle definice Sū Xiànglǐ (苏向丽), o krátké výrazy s pevně danou strukturou a významem, které zároveň nesou určité jazykové zabarvení. Jsou převážně tvořeny třemi lexémy. Jejich rigidní struktura občas připouští určitou míru flexibility, neboť se spojení dá rozdělit a mezi jednotlivé členy je možno vložit další větné členy.⁶⁶

- Např. 钻空子 (zuānkòngzi; dosl. vrtat-prázdné místo; význ. využít příležitosti) > 钻了法律的空子

Význam guànyòngyǔ není doslovný, ale spíše metaforický.

- 泼冷水 pōlěngshuǐ neznamená vylít studenou vodu (dosl. překlad) ale zchladit něčí nadšení⁶⁷

Sū Xiànglǐ popisuje guànyòngyǔ jako spojení, které rodilí uživatelé čínštiny mohou lehce použít kdykoli a kdekoli, bez vynaložení speciálního úsilí, ale které mluvčím čínštiny jako druhého jazyka může činit potíže.⁶⁸

Stojí za zmínku, že mnohá dřívější spojení, které bychom dnes mohli považovat za guànyòngyǔ, se během času proměnila ze tříznakové varianty na variantu o čtyřech znacích, a jsou dnes považované za frazém chéngyǔ (např. dřívější spojení 风中烛 fēngzhōngzhū, dosl.

⁶⁵ WANG, Dechun. *Hanyǐng Yanyu yu Wenhua: Chinese-English Proverbs and Culture*. Shanghai: Shanghai waiyu jiaoyu chubanshe, 2003, s. 2-5. ISBN 7-81080-628-9.

⁶⁶ SU, Xiangli. *汉语惯用语学习手册 Hanyu guanyongyu xuexi shouce: A Handbook of Chinese Locution*. 1. Beijing: Beijing daxue chubanshe, 2007, s. 1-2 ISBN 978-7-301-12014-9.

⁶⁷ Oba uvedené příklady převzaté z: SU, Xiangli. *汉语惯用语学习手册 Hanyu guanyongyu xuexi shouce: A Handbook of Chinese Locution*. s. 1-2

⁶⁸ Tamtéž.

svíce ve větru, dnes používané ve formě 风中之烛 fēngzhōngzhīzhū, být na smrtelné posteli).⁶⁹

1.5.2 Xiēhòuyǔ – alegorická spojení

Tento typ idiomu se objevil už za dynastie Tang. Záznam můžeme najít například ve spisu *Staré dějiny Tangů* (旧唐书 *Jiùtángshū*), které zmiňují básníka Zhèng Qǐ (郑瓘) a jeho oblibu psát básně za použití idiomů xiēhòuyǔ (konkrétní příklady však nejsou k dohledání). Dnešní podoba xiēhòuyǔ se od tehdejší samozřejmě odlišuje.⁷⁰ Slovník *Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn* definuje xiēhòuyǔ jako větu, sestávající se ze dvou částí, z nichž první má podobu hádanky a druhá odpovědi k této hádance. Obvykle se říká pouze první část, nicméně význam se skrývá v druhé části. Například: hliněný Buddha brodí řeku – nemoci zachránit ani sebe, natož druhé; nebo: synovec rozsvěcuje lampion – vše je při starém.⁷¹

- 泥菩萨过江 – 自身难保

nípūsàguòjiāng – zìshēnnánbǎo: Hliněný Buddha brodí řeku

- 外甥点灯笼 – 照旧 (照舅)

wàishēngdiǎndēnglong – zhàojiù: Synovec rozsvěcuje lampion

1.5.3 Yànyǔ a sùyǔ – přísloví a pořekadla

Hranice mezi těmito dvěma frazémy je přinejmenším nejistá. Jejich definice se liší napříč autory. Vezměme si nejprve definice Wáng Déchūna.

„Súyǔ mají formu fixní věty. Jsou charakteristické svou popularitou a tendencí být orálně reprodukovány. Také přenášejí metafory... Yànyǔ má formu fixní věty, která může stát jako větný člen jiné věty, nebo může sama tvořit větný celek. Je nositelem hlubšího významu... Yànyǔ a sùyǔ si jsou blízké, ale mají své rozdílnosti. Yànyǔ je výsledkem zkušenosti společnosti a nese hluboký význam, zatímco význam sùyǔ je o něco povrchnější, není souhrnem zkušeností...“⁷² Podle Rohsenowa netvoří sùyǔ kompletní větu a nenese tak

⁶⁹ ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник.* s. 212-213.

⁷⁰ BING-ZHE, Jin. Xiehouyu and Quasi-Xiehouyu in some Languages of Central Asia. *Central Asiatic Journal*[online]. Otto Harrassowitz Verlag, 1989, **33**(1/2), 67-69 [cit. 2019-05-06]. ISSN 00089192. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41927674>

⁷¹ *Zhongguo shehui kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi 现代汉语词典 The Modern Chinese Dictionary.* 7. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2016, s. 1448. ISBN 978-7-100-12450-8.

⁷² WANG, Dechun. *Hanying Yanyu yu Wenhua: Chinese-English Proverbs and Culture.* s. 4-5.

hluboký význam, jako yànyǔ, které tvoří ucelenou větu vyjadřující poznámky, posudky nebo poznatky o prožitých zkušenostech a zažitých hodnotách za použití obrazného jazyka. Dále přirovnává yànyǔ k přísloví.⁷³

Frazémy yànyǔ, které se dříve označovaly také jako yàn (谚), yěyàn (野谚) nebo súyàn (俗谚), se ústně tradovaly ještě předtím, než byly poprvé písemně zaznamenány. Zaznamenány je pak najdeme v textech jako jsou *Mencius* (孟子 Mèngzǐ), *Cuoův komentář* (左传 Zuǒzhuàn), *Knih obřadů* (礼记 Lǐjì) nebo *Zápisky historika* (史记 Shǐjì).⁷⁴

- 入境问禁入国问俗 Rùjìngwènjìn, rùguówènsú – dosl. Při překračování hranic státu se zeptat, co je zakázáno, po vstoupení do státu se zeptat, jaké jsou tamní zvyky (české přísloví podobného významu: chceš-li s vlky žít, musíš s nimi výt). Toto yànyǔ se vyvinulo z věty v *Lǐjì* (*Knih obřadů*) 入竟而问禁入国而问俗入门而问讳 Rùjìng ér wèn jìn, rùguó ér wèn sú, rùmén ér wèn huì, dosl. Při překračování hranic státu se zeptat, co je zakázáno, po vstoupení do státu se zeptat, jaké jsou tamní zvyky, při vstupu do dveří se zeptat, co je tabu.⁷⁵

Mnoho yànyǔ pochází z dřívějších podobenství a bajek a nesou zjednodušující charakter nějakého morálního výroku. Podobají se tak frazému chéngyǔ, který také často pochází z těchto pramenů a některá yànyǔ se pramenem pro dnešní chéngyǔ také stala. Příkladem je historka o Lǐ Báiovi (李白) a jeho střetnutí s babičkou, která obrušuje kus železa do jehly na vyšívání. Původní yànyǔ 只要功夫深, 铁杵磨成针 (zhǐyào gōnfu shēn, tiěchǔ móchéng zhēn, dosl. pokud je práce hluboká, železná tyč se obrousí do jehly, význ. trpělivost růže přináší) je dnes v čínštině rozšířeno jako chéngyǔ 铁杵成针 (tiěchǔchéngzhēn, dosl. železná-

⁷³ ROHSENOW, John S. Proverbs. MAIR, Victor H. *The Columbia history of Chinese literature*. New York: Columbia University Press, 2001, s. 151. ISBN 0-231-10984-9.

⁷⁴ BOGUSHEVSKAYA, Victoria. Yanyu 谚语. SYBESMA, Rint. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics* [online]. 2. Boston: Brill, 2017, s. 642-649 [cit. 2019-05-09]. ISBN 978-90-04-26225-6.

Dostupné z:

https://www.academia.edu/30611361/Y%C3%A0ny%C7%94_%E8%AB%BA%E8%AA%9E_Proverbs

⁷⁵ tamtéž

tyč-stát se-jehla) nebo 磨杵成针 (móchǔchéngzhēn, dosl. obrousit-tyč-stát se-jehla) se stejným významem.⁷⁶

1.5.4 Géyán – aforismy

Wáng Déchūn definuje géyán (a s ním i jǐngjù, nicméně tímto frazémem se v této práci zabývat nebudu) jako: „*Jǐngjù a géyán jsou slova slavných a klasické věty, nesoucí hluboký poučný význam... géyán obvykle pochází ze starých spisů. Dodnes se používají k poučení druhých, ale na jejich původní autory se již většinou pozapomnělo...*“⁷⁷ Géyán je od ostatních frazémů odlišný svou formou. Jak jsem uvedl v definici, géyán má základ ve staré literatuře, nezakládá se na ústní tradici. Vyznačuje se tak specifickým lexikem a gramatikou.⁷⁸

- 满招损 , 谦受益 Mǎn zhāo sǔn, qiān shòuyì, dosl. samolibý-přivolávat-poškodit-skromný-získat-prospěch. Význam podobný českému „pýcha předchází pád“

Nicméně i géyán, navzdory své psané podobě, která se příliš nehodí pro mluvenou reprodukci, se může posunout do úrovně jiného frazému, pokud jej začnou lidé používat v promluvě. Příkladem může být spojení 三人行必有我师, původně géyán, které bychom mohli považovat spíše za yànyǔ.⁷⁹

1.6 Chéngyǔ

Z definice chéngyǔ, jak ji uvádí Wáng Déchūn, bych vybral základní charakteristiky tohoto frazému: „*Chéngyǔ je typ často používaného ustáleného slovního spojení nebo krátké věty, vyjadřující nerozdělitelnou myšlenku nebo koncept. Například chéngyǔ „鹤立鸡群“⁸⁰ znamená „vyčnívat“ a nepřenáší hlubokou myšlenku. Používá se jako jeden lexém... význam celého spojení chéngyǔ se obvykle liší od významů jednotlivých komponentů, které jej tvoří... význam mnohých chéngyǔ již s významem komponentů, které ho tvoří, nemá žádnou*

⁷⁶ ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник.* s. 81.

⁷⁷ WANG, Dechun. *Hanying Yanyu yu Wenhua: Chinese-English Proverbs and Culture.* s. 3.

⁷⁸ ROHSENOW, John S. Proverbs. MAIR, Victor H. *The Columbia history of Chinese literature.* New York: Columbia University Press, 2001, s. 151. ISBN 0-231-10984-9.

⁷⁹ STOCH, Nastazja. Distinctive Features of Chinese Proverbs: A Comparative Study of Suyu and Yanyu and Other Types of Shuyu. *Roczniki Humanistyczne / Annals of Arts* [online]. 2016, **64**(9), 47-68 [cit. 2019-05-08]. ISSN 00357707. Dostupné z:

<http://czasopisma.tnku.pl/index.php/rh/article/view/3547/3650>

⁸⁰ hèlìjīqún, dosl. jeřáb mezi slepicemi, význ. vyčnívat

spojitost... ale ještě stále existují chéngyǔ, jejichž význam má s významem jednotlivých komponentů pevnou spojitost... a z jednotlivých lexémů se dá odvodit význam chéngyǔ. ⁸¹

Wángova definice je jenom jedna z mnoha, použitých různými autory k charakteristice chéngyǔ. Například definice ve slovníku *Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn* (现代汉语词典) dále doplňuje, že jde většinou o spojení čtyř lexémů. ⁸² Publikace *Xiàndài Hànyǔ* (现代汉语) taktéž říká, že jde o ustálené spojení, jehož význam nelze odvodit z jednotlivých komponentů. Také dodává, že jeho strukturu nelze svévolně měnit, stejně tak, jako nelze zaměňovat jeho jednotlivé složky, není-li to z nějakého důvodu třeba. ⁸³

Pokud bych měl shrnout tyto různé definice svými slovy do jednoho uceleného popisu chéngyǔ, zahrnujícího obecně přijímané názory, pak bych mohl chéngyǔ popsat takto.

Jedná se ustálené slovní spojení nebo krátkou větu, používané společností po dlouhou dobu, mnohdy po staletí. Jeho obvyklá délka je v rozsahu čtyř znaků, které mají ve frazému svou pevnou pozici a nemohou se svévolně přesunovat nebo zaměňovat. Význam těchto frazémů může a nemusí být odvoditelný z jednotlivých lexémů. Ačkoli se ve větách nebo slovních spojeních používají z hlediska větné struktury jako jeden lexém, jejich čtyřznaková struktura je od ostatních lexémů odlišuje, zejména pak symboličností. Chéngyǔ se může vyskytovat na pozici podmětu, přísudku, předmětu, přívlastku, určení.

1.6.1 Krátce k historii

Historie chéngyǔ sahá až do doby před naším letopočtem. Prameny můžeme hledat v klasické literatuře – kanonické knihy, filosofické spisy, historické kroniky. Mimo to jsou zdrojem i legendy a mýty. Například chéngyǔ 图穷匕见 (túqióngbǐxiàn, dosl. mapa-být beze zbytku vyčerpaný-dýka-objevit se, význ. prozradit se, pustit si pusu na špacír) je použito ve spisu *Intriky válčících států* (战国策 *Zhànguó cè*) a také v *Zápisích historika* (史记 *Shǐjì*). Jeho pramenem je první pokus o vraždu císaře Qín Shǐ Huángdì (秦始皇帝). ⁸⁴ Chéngyǔ se

⁸¹ WANG, Dechun. *Hanying Yanyu yu Wenhua: Chinese-English Proverbs and Culture*. s. 2-3.

⁸² *Zhongguo shehui kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi* 现代汉语词典 *The Modern Chinese Dictionary*. 7. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2016, s. 166. ISBN 978-7-100-12450-8.

⁸³ *Xiandai Hanyu*. Di 1 ban. Beijing: Shangwu yinshuaguan chubanshe, 1993, s. 245-247. ISBN 7-100-00940-5.

⁸⁴ ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник*. s. 19-22

objevovaly v různých dílech napříč historií, jak těch psaných klasickým literárním jazykem wényán, tak těch psaných jazykem báihuà. Například v kapitole 69 v díle *Sen v červeném domě* (红楼梦 *Hónglómèng*)⁸⁵ najdeme chényǔ 井水不犯河水 (jǐngshuǐbùfàn héshuǐ – dosl. studna-voda-ne-porušit-řeka-voda, význ. každý si má hledět svého).⁸⁶

K historii se váže i nejčastější struktura chényǔ, tedy struktura čtyřznaková. Ta se může datovat až ke *Knize písní*, shrnující 305 písní (respektive básní), které byly skládány okolo let 1000–700 př. n. l. Jejich čtyřznaková struktura se tak možná pojí s pravidelným čtyřčtvrťovým taktem, který by jim umožňoval hudební ztvárnění.⁸⁷

1.6.2 Jednotlivá specifika

V definici jsem uvedl, že se chényǔ vyznačují několika specifickými rysy. Zde jsou jejich charakteristiky.

1.6.2.1 Počet znaků

Hlavním specifickým rysem chényǔ je jeho počet znaků. Mnohé definice uvádí, že chényǔ je ustálené spojení o čtyřech znacích. Tyto definice tedy nezmiňují, že počet lexémů tvořících chényǔ se může lišit. Pokud některé definice tento fakt uvádějí, pak jen velice okrajově (př. *Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn*: „...čínská chényǔ jsou převážně tvořena čtyřmi lexémy...“⁸⁸). Definicí, které se k této skutečnosti vyjadřují alespoň o trochu podrobněji, je málo (př. *Xiàndài Hànyǔ Yǔhuìxué* „...Ačkoli existují chényǔ, která nemají čtyřznakovou formu, například “百闻不如一见”、“万变不离其宗” atd., ale tento typ chényǔ zaujímá v souhrnu všech chényǔ malé množství...“⁸⁹).

Zde uvedu z korpusu vlastního výzkumu příklady chényǔ s počtem znaků jiným, než je obvyklý čtyřznakový počet:

⁸⁵ *Sen v červeném domě* – rozsáhlé dílo spisovatele Cáo Xuěqína 曹雪芹; společně se Sānguó Yǎnyì 三国演义, Shuǐhǔ Zhuàn 水浒传, Xī Yóu Jì 西游记 tvoří čtyři klasické čínské romány. Tyto čtyři romány jsou dostupné v čínštině na webu <http://www.purepen.com/index.html>.

⁸⁶ CAO, Xueqin. *Hongloumeng: Di liushiji hui – Nòng xiǎoqiǎo yòng jiè jiàn shā rén jué dà xiàn tūn shēng jīn zì shì* [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://www.purepen.com/hlm/069.htm>

⁸⁷ CHEN, Shou-yi. *Chinese Literature: A historical introduction*. 1. New York: The Ronald Press Co., 1961, s. 15-32. ISBN 978-0826019554.

⁸⁸ *Zhongguo shehui kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi 现代汉语词典 The Modern Chinese Dictionary*. s. 166.

⁸⁹ LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. Di 1 ban. Shanghai: Fudan daxue chubanshe, 2007. s. 131. ISBN 9787309054415

- 3 znaky: 下马威
- 5 znaků: 狮子大开口、恨铁不成钢
- 6 znaků: 眼不见心不烦、天有不测风云
- 7 znaků: 车到山前必有路、无事不登三宝殿
- 8 znaků: 一日不见如隔三秋、只可意会不可言传⁹⁰

Chéngyǔ o osmi znacích již často mívají podobu kompletní věty. Zřídka se vyskytují chéngyǔ s počtem znaků vyšším než osm, ale i takové jsem v korpusu zaznamenal, dokonce s opakovaným použitím. Je jím 只许州官放火不许百姓点灯 (Zhǐ xǔ zhōuguān fànghuǒ bùxǔ bǎixìng diǎndēng, dosl. jenom-dovolit-prefektura-vedoucí-založit-oheň-ne-dovolit-prostý-lid-zažehnout-lampa, význ. co je pro pány, není pro kmány). Chéngyǔ o třech znacích je také raritní, v mém korpusu se vyskytlo pouze jedno 下马威 (Xiàmǎwēi, dosl. chopit se-kůň-síla, význ. zavést pořádek při prvním dni v práci), a to bez opakování.

1.6.2.2 Hledisko sémantiky a struktury chéngyǔ

Mnohé definice snad nikdy neopomínají uvést, že se chéngyǔ vyznačují svou speciální strukturou. Ta podle nich spočívá zejména ve dvou hlediscích.

Prvním je hledisko sémantické, které zahrnuje použití a význam spojení chéngyǔ. Chéngyǔ představuje jednu myšlenku nebo koncept nadřazený slovu. Nicméně při reprodukci, ať psané nebo verbální, se z hlediska větné struktury používá jako jeden lexém. Z tohoto hlediska je dále důležité dělení chéngyǔ na dva typy podle odvoditelnosti jejich významu, a to:

- Chéngyǔ, u nichž z jednotlivých lexémů můžeme vyvodit jejich význam. Jedná se převážně o mladší chéngyǔ. Příkladem může být 饥不择食 jībùzeshí (dosl. vyhladovělý-ne-být vybíravý). Překlad jednotlivých komponentů a jejich následné spojení dá dohromady význam „hladový nepohrdne ničím“, tedy podobné eskému „Hlad je nejlepší kuchař.“, ale použít se dá i v situacích, které se netýkají jídla. Dále

⁹⁰ Uvedená chéngyǔ, vyskytující se v korpusu vlastní práce, jsou kodifikována slovníkem 成语大词典, který je hlavním tištěným slovníkem pro tuto práci. Více o tomto slovníku v kapitole 2.5.1. Některá chéngyǔ se vymykají charakteristikám, kterými jsou často definována (tj. nesplňují čtyřznakovou strukturu, nebo je jejich význam odvoditelný z jednotlivých lexémů, někdy obojí), přesto jsou však v tomto slovníku uvedeny.

třeba 人死留名 rénsǐliú míng, dosl. člověk-umřít-zanechat-jméno (být pamatován pro své činy i po smrti).⁹¹

- Chénygǔ, jejichž význam se z jednotlivých lexémů odvodit nedá. To jsou často právě chénygǔ, jejichž původ můžeme datovat do vzdálenější historie a ve kterých často najdeme znaky používané v klasické čínštině. K pochopení takových chénygǔ je zapotřebí dostatečných znalostí čínské historie, literatury a kultury. Tyto typy chénygǔ se musí speciálně učit i rodilí Číňané, jelikož i jim mohou frazémy činit obtíže.
 - o Jako příklad bych uvedl idiom 望梅止渴 (wàngméizhǐkē, dosl. hledět-(divoká) slíva-zastavit-žízeň, význ. utěšovat se nereálnými představami). Chénygǔ se váže k historce o vojevůdci Cáo Cǎo (曹操) a jeho tažení proti vojevůdci Zhāng Xiù (张绣). Dlouhý pochod a úmorné teplo zmohlo Cáo Cǎovu armádu až na pokraj vyčerpání. Cáo Cǎo se obával, že při stále se zpomalujícím pochodu dojdou armádě zásoby a síly dřív, než vůbec bitva vypukne. Chtěl, aby se vojsko osvěžilo douškem vody, ale nejbližší zdroj byl na druhé straně kopce. Cáo Cǎo byl téměř v koncích, když ho napadla lež, kterou by mohl morálku vojska zvednout. Vyhlásil tedy, že nedaleko od jejich pozice se nachází les se zralými a šťavnatými švestkami. Myšlenka na tyto smyšlené švestky dodala vojsku sílu k tomu, aby pokračovalo v tažení.⁹²

Druhým hlediskem je často zmiňovaná fixní struktura. Dává podle mnohých frazémům chénygǔ specifický charakter, kterým se vyznačují. Tato fixní struktura zohledňuje dvě pravidla.

- 1) Komponenty mají ve frazému chénygǔ svoji fixní pozici a nemohou se přesouvat. Přesunem by se narušily vztahy mezi jednotlivými komponentami a narušil by se i význam celého spojení. Naprosto nepřipustné je přesouvání jednotlivých lexémů ve struktuře. Chénygǔ tvořené čtyřmi odlišnými lexémy ve struktuře ABCD se nemůže přeskupit do struktury BADC (např. z chénygǔ 耳濡目染 nemůže vzniknout

⁹¹ ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник*. s. 34-38.

⁹² LI, Henry. 望梅止渴 Quenching Thirst by Watching Plums. In: *古代成语 Ancient Chengyu: Chinese Proverbs to Help You Learn And Grow* [online]. August 24, 2018 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ancientchengyu.com/quench-thirst-watch-plums/>

spojení 濡耳染目).⁹³ Stává se však, že jeden výraz chéngyǔ je kodifikovaný v odlišných strukturách, přičemž význam zůstává zachován. Například chéngyǔ 百孔千疮 (bǎikǒngqiānchuāng, dosl. sto děr a tisíc ran, význ. těžce raněný) se může přeskupit do podoby 千疮百孔.

V korpusu vlastního výzkumu jsem zaznamenal chéngyǔ 半夜三更 a 深更半夜 (zde dochází i k obměně jednoho ze lexémů). Po vyhledání obou zmíněných chéngyǔ ve slovníku, se kterým jsem ve výzkumu primárně pracoval, oba záznamy odkazují k formě 三更半夜. Až po vyhledání této formy se lze dopátrat významu tohoto spojení - „za hluboké noci“.

- 2) Komponenty se ve výrazu nemohou svévolně nahrazovat, a to ani synonymy, která by význam výrazu nezměnila. Jednotlivé lexémy se také nemohou vynechávat. Uživatel si nemůže svévolně ani doplnit další lexémy, ať plnovýznamové nebo neplnovýznamové. Pokud by se tak stalo, výraz by se nedal nadále považovat za chéngyǔ.⁹⁴ Například v chéngyǔ 雁过拔毛 (yànguòbámáo, dosl. trhat peří kolemjdoucí divoké husy, význ. chopit se každé příležitosti) nemůžeme lexém 雁 nahradit jinými lexémy popisující ostatní řády nebo druhy ptactva nebo jejich jiná označení (proto spojení 鸟过拔毛 není přípustné).⁹⁵

V praxi není toto pravidlo zcela černobílé. V části vlastního výzkumu se dotknu i takovýchto pozměněných spojení, která se vyskytla v korpusu.

1.6.2.3 Vnitřní struktura chéngyǔ a jeho postavení ve větě

V popisu historie chéngyǔ jsem uvedl, že mají dlouhou historii s kořeny v klasické literatuře. Mnohé chéngyǔ se tak řídí některými pravidly a vlastnostmi klasického jazyka. Jednou takovou vlastností je jednoslabičnost slov v klasickém jazyce (přičemž slova v současné standardní čínštině jsou často dvouslabičná), která se přenesla i na chéngyǔ. Vnitřní struktura chéngyǔ je tak vlastně tvořena čtyřmi slovy, které podléhají větné struktuře.

⁹³ LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. s132.

⁹⁴ WU, Chu-Hsia. *On the Cultural Traits of Chinese Idioms* [online]. 1995, , 61-84 [cit. 2019-05-11].

Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/04-Chu-hsia-Wu.pdf>

⁹⁵ LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. s132.

Vnitřní struktura chéngyů může mít například následující formy:

- 1) Subjekt – predikát – subjekt – predikát: 鸡飞蛋打 (jīfēidàndǎ, dosl. slepice-letět-vejce-rozbít, význ. vše je ztraceno)
- 2) Subjekt – predikát – objekt: 夸父逐日 (kuāfùzhùrì, dosl. Kua Fu-pronásledovat-slunce, význ. přecenit své síly)
- 3) Predikát – objekt – predikát – objekt: 藏头露尾 (cángtóulùwěi, dosl. schovat-hlava-ukázat-ocas, význ. polopravdy)
- 4) Přívlastek + subjekt – přívlastek + subjekt: 虎头蛇尾 (hǔtóushéwěi, dosl. tygří-hlava-hadí-ocas, význ. silný začátek ale špatný konec)⁹⁶

Toto jsou jen některá z možných vnitřních uspořádání, která mohou chéngyů mít.

Navzdory rozmanitosti kombinací jednotlivých komponent se chéngyů ve větě používají jako jeden lexém. Ten může stát na různých pozicích:

- 1) Subjekt

但流言蜚语袭来了，说他骄傲。

Ale lži a pomluvy se objevily, že prý je namyšlený.

- 2) Predikát

谁又在这儿瞎说八道啊。

Kdo tu opět mluví nesmysly?

- 3) Objekt

咱们庆祝乔迁之喜。

Oslavujeme přestěhování se do nového bydliště.

- 4) Atribut

你是不是有一种当头一棒的感觉。

Nemáš náhodou pocit, jako by tě někdo udeřil do hlavy?

- 5) Komplement

看你长得这么文质彬彬，应该是个好学生。

⁹⁶ MA, Guofan. *Chengyu*. s. 270-284.

Podívejme, vypadáš tak jemně a zdvořile, jistě jsi dobrý student.

6) Přísluvečné určení

那我就简明扼要地传达一下。

Tak já to tedy stručně sdělím.

7) Samostatná věta –

车到山前必有路。

Nakonec vše dobře dopadne.⁹⁷

1.6.2.4 Původ chéngyǔ

O tom, že chéngyǔ jsou zakořeněné v historii, v historických událostech a literatuře, jsem se zmínil už výše. Každý jazyk se však neustále vyvíjí a s tímto vývojem je neodlučitelně spjata i pronikání nových prvků do tohoto jazyka. Dochází k tomu jak novotvorbou, tak přejímáním prvků z jiných jazyků. Tomuto jevu se nemohou vyhnout ani frazémy, je to patrné také na chéngyǔ. Mě Guófán dělí původ chéngyǔ do tří skupin:

- Chéngyǔ pocházející z historie
- Nově vznikající chéngyǔ
- Chéngyǔ převzaté z jiných jazyků⁹⁸

O historických chéngyǔ jsem se již zmínil výše, proto přejdu ke druhé skupině. Tou jsou chéngyǔ nově vznikající. Jazyk jakožto nástroj komunikace slouží lidem a odráží vývoj společnosti. Během tohoto vývoje vzniká potřeba na aktualizaci lexika a taktéž na aktualizaci frazémů. V čínštině tomu není jinak, také zde se změny v jazyce částečně odráží i ve frazémích. Hlavním důvodem vzniku nových frazémů je to, že občas chybí vhodné chéngyǔ k popsání nějaké novodobé situace. Například Máo Zédōng (pravděpodobně ve svém projevu 论十大关系, který pronesl v roce 1956⁹⁹) použil spojení 一穷二白 (dosl. jedna-chudý-dva-bílý), kterým stručně popsal zaostalou situaci Číny. Toto spojení bylo obecně bráno jako vhodné a lidé si jej oblíbili. Proto se stalo jedním z nově vzniknuvších chéngyǔ.¹⁰⁰ Nově vznikající chéngyǔ také akceptují formu, která je pro chéngyǔ zažitá, tedy jsou převážně

⁹⁷ Uvedené příklady pochází z korpusu vlastního výzkumu (včetně příkladových vět). Příkladová věta a chéngyǔ k bodu 1) subjekt je převzata z: ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник*. s. 26.

⁹⁸ MA, Guofan. *Chengyu*. s. 145.

⁹⁹ Yiqióngèrbái: 一穷二白. *Baidu baike* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E7%A9%B7%E4%BA%8C%E7%99%BD>

¹⁰⁰ MA, Guofan. *Chengyu*. s. 139.

čtyřslabičné. Vzhledem k mládí nově vzniklých chéngyů panují na jejich přijímání rozdílné názory. Najdou se odborníci, kteří souhlasí s označením nových spojení jako chéngyů, ale i oponenti.¹⁰¹

Chéngyů mohou být přejímána i z jiných jazyků. Toto se v čínštině stává velice zřídka. Hlavním faktorem, který se staví do cesty přejímání idiomů, je jejich spojitost s kulturním pozadím, ze kterého pocházejí. Pro západní země by nebylo jednoduché přejmout frazémy, ve kterých figurují lexémy typické pro čínské kulturní prostředí (např. draci, tygři a jiné bytosti), a toto platí i naopak. Dalším problémem je uzpůsobení přejatého frazému struktury chéngyů. Fonetické přejímání, které se občas využívá u přejímek některých slov z cizích jazyků, je prakticky nepoužitelné. Přes tyto překážky můžeme najít některá chéngyů, která byla převzata z cizích jazyků. Příkladem může být „一石二鸟”, doslovný překlad anglického idiomu „Kill two birds with one stone (dvě mouchy jednou ranou)“¹⁰²

¹⁰¹ LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. s 135.

¹⁰² LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. s 135.

2 Praktická část

2.1 家有儿女 Jiā yǒu érnǚ

Jiā yǒu érnǚ je původní čínský sitcom, jehož režisérkou je 林丛 Lín Cóng. Zápletkou je spojení rodin dvou rozvedených rodičů, přičemž každý s nich přináší do nové rodiny své děti z předchozího manželství. Tím vzniká pro tehdejší čínské poměry atypická rodina o pěti členech. Děj sleduje veselé i vážnější příhody kterým tato rodina musí čelit. Je zasazený do Pekingu, převážně se odehrává v panelákovém bytě, ve kterém rodina žije, nebo na malém prostranství před touto budovou.

Do role otce rodiny Xià Dōnghǎi (夏东海) byl obsazen Gāo Yàlín (高亚麟). Ten přináší do nového manželství dvě děti – dceru Xià Xuě (夏雪, jejíž představitelkou je v prvních dvou sezonách Yáng Zǐ 杨紫) a nejmladšího z dětí, syna Xià Yǔ (夏雨, kterého hraje Yóu Hàorán 尤浩然). Xià Xuě je typickým příkladem vynikající studentky, kterou trápí každá špatná známka nebo kritika. Xià Yǔ se narodil a chvíli vyrůstal v Americe, proto občas čelí kulturnímu neporozumění Číně, kam se teprve nedávno s otcem přistěhoval. V novém manželství je otec Xià Dōnghǎi ten lehkovážnější z manželů, s méně tradičním postojem k problémům a jejich řešení a s tendencí více vtipkovat. Za faktory tohoto jeho charakteru můžeme považovat jak jeho kariéru režiséra dětských filmů, tak jeho předchozí dočasný pobyt v USA (o kterém se dozvídáme jen z vyprávění, v začátku první série se děj odehrává už natrvalo v ČLR). Naproti tomu jeho manželka Liú Měi (刘梅, do jejíž role byla obsazena Sòng Dāndān 宋丹丹), pracující jako vrchní sestra, je více tradiční a k dětem přísnější, obzvláště pak k vlastnímu synovi, jímž je Liú Xīng 刘星 (Zhāng Yīshān 张一山). Liú Xīng je ze tří dětí asi nejzlobivější, často porušuje domácí i školní pravidla a jeho studijní výsledky se nedají rovnat s výsledky nevlastních sourozenců. Tento svůj nedostatek vyvažuje důvtipem a bystrostí, díky kterým se dokáže vyhnout mnohým postihům.¹⁰³

Na obrazovkách čínských televizí měl sitcom premiéru 12. února 2005. Tou dobou bylo již natočeno prvních 100 dílů, a v plánu už byla druhá i třetí série, každá o stejném rozsahu

¹⁰³ 家有儿女. In: *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%B6%E6%9C%89%E5%84%BF%E5%A5%B3/22050>

100 dílů. První série byla vysílána denně od 19:25 na kanále BTV4 (北京电视台四套). V té době to byl, co se týká rozsahu, nejdelší čínský sitcom.¹⁰⁴ To mu však neubralo na kvalitě. Dočkal se několika ocenění, například první cenu Flying Apsaras Award (飞天奖) v kategorii dětských televizních seriálů na 26. ročníku udělování těchto cen.¹⁰⁵

2.1.1 Podobné sitcomy

Snad největší zahraniční inspirací pro Jiā yǒu érnǔ byl americký sitcom Growing pains, v čínštině nazvaném Chéngzhǎng de Fánǎo (成长的烦恼).¹⁰⁶ Tento americký sitcom o rozsahu 166 dílů v 7 sériích proniknul do Číny a na Taiwan v roce 1990 a vysílal se do roku 1994.¹⁰⁷

Tematicky nejbližším k sitcomu Jiā yǒu érnǔ je sitcom Wǒ ài wǒ jiā (我爱我家, ang. název I love my family), který je zároveň prvním čínským sitcomem. Jeho celkový rozsah čítá 120 dílů, ve kterých nastiňuje život šestičlenné pekingské rodiny v 90. letech 20. století.¹⁰⁸ K shlédnutí je nyní, stejně jako Jiā yǒu érnǔ, na portále Bilibili. Popularitou však není s Jiā yǒu érnǔ srovnatelný. Můžeme se domnívat, že hlavním faktorem je rok vydání Wǒ ài wǒ jiā. Tento sitcom byl poprvé vysílán v roce 1993, tedy o více než deset let dříve.¹⁰⁹ V té době byla televize v čínských domácnostech luxusem, který si nemohli všichni dovolit, a počet televizí v domácnostech se pohyboval okolo 14 357 600 kusů. Naproti tomu sitcom Jiā yǒu érnǔ byl vysílán od roku 2005, množství televizních setů tou dobou již vzrostl na 82 832 200, a počet lidí, kteří mohli ve svých televizích sledovat Jiā yǒu érnǔ, vzrostl několikanásobně.¹¹⁰

¹⁰⁴ 《家有儿女》初四开播 打造中国《成长的烦恼》. In: *SINA Inc.* [online]. 2005-02-11 [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <http://ent.sina.com.cn/x/2005-02-11/0027653154.html>

¹⁰⁵ . 第 26 届中国电视剧飞天奖. In: *Sogou Baike* [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://baike.sogou.com/v69061719.htm>

¹⁰⁶ 《家有儿女》初四开播 打造中国《成长的烦恼》. In: *SINA Inc.* [online]. 2005-02-11 [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <http://ent.sina.com.cn/x/2005-02-11/0027653154.html>

¹⁰⁷ 成长的烦恼. In: *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-07-24]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E6%88%90%E9%95%BF%E7%9A%84%E7%83%A6%E6%81%BC/1528656>

¹⁰⁸ Wo ai wo jia 我爱我家. In: *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E6%88%91%E7%88%B1%E6%88%91%E5%AE%B6/11202>

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ 1993 年--2007 年中国家用空调、电冰箱、洗衣机、彩色电视机产品产量. In: *Baidu Wenku* [online]. 2012-01-05 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://wenku.baidu.com/view/b6a7f0d7240c844769eaec2.html>

Další podobné sitcomy jsou například: Wǔlín wàizhuàn (武林外传, ang. název My Own Swordsman), Dōngběi yī jiā rén(东北一家人) a další.

2.2 Internetové portály

Webových portálů, na kterých může zájemce shlédnout sitcom Jiā yōu érnǚ, je několik. Dále bych zmínil tři hlavní.

Portálem, jenž je nepochybně známý i uživatelům vně sinologického okruhu, je Youtube. Tento portál založili v roce 2005 Jawed Karim, Steve Chen a Chad Hurley. Sídli v americkém státě California. Popularita Youtube stále roste a dodnes je jedním z hlavních portálů ke sdílení a sledování videí všeho druhu, nabízí i živé přenosy a možnost předplatného, které uživateli odemkne prémiová videa.¹¹¹ Měsíčně používá Youtube 1,9 miliard uživatelů, 300 000 uživatelů využívá možnosti předplatného.¹¹² Uživatelsky je jednoduchý a příjemný. Nabízí možnost bezplatného přihlášení, které uživateli umožňuje hodnotit videa (tzv. like a dislike) a ukládat si je k pozdějšímu shlédnutí. Po přihlášení se uživatelova historie zaznamenává a na základě předchozího sledování jsou mu doporučována další videa. Sitcom Jiā yōu érnǚ byl na tento portál nahrán v plném rozsahu, i zde se těší oblibě. První díl první série má přes milion shlédnutí a přes 3 tisíce „lajků“.¹¹³ Podle časového rozpětí komentářů pod videí je patrné, že na tomto portále je sitcom stále aktivně sledován. Zde by však bylo dobré upozornit, že YouTube je na území Čínské lidové republiky blokován a není možné se na tento portál připojit bez použití VPN. Je možné se domnívat, že ho na tomto portále sledují převážně Číňané žijící v zahraničí nebo cizinci.

Youku (优酷) je jedním z hlavních čínských portálů ke sdílení a sledování videí. Založil ho v roce 2006 Victor Koo. V roce 2012 se Youku spojil s portálem Tudou (土豆) a vytvořili

¹¹¹ X, Ace. The History of Youtube. In: *Engadget* [online]. 11.10.16 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.engadget.com/2016/11/10/the-history-of-youtube/>

¹¹² YouTube by the Numbers: Stats, Demographics & Fun Facts. In: *Omnicores Agency* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.omnicoreagency.com/youtube-statistics/>

¹¹³ 《家有儿女》第一季第1集 Home With Kids Season 1 EP. 1. In: *Youtube* [online]. 8 May 2015 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=PC3DmhI-3tU&t=1000s>. Kanál uživatele 中国电视剧精选 Chinese Drama

tak YoukuTudou Inc.¹¹⁴ Po stránce vzhledu a funkcí je Youku nápadně podobné portálu Youtube. Také nabízí populární lokální videa a některá videa ze světa. Je zde i možnost přihlášení účtu a VIP funkce. Při pozornějším ohledání však vyjdou na světlo rozdíly těchto dvou portálů. Youtube je založený na obsahu tvořeném návštěvníky (UGC – user generated content). Dále se řídí zákonem Digital Millennium Copyright Act of 1998 (DMCA), zakazujícím neoprávněné nahrávání nebo použití cizího duševního vlastnictví – filmů, hudby aj. v plném nebo částečném rozsahu.¹¹⁵ Youku ve svých začátcích také chtěl opírat o obsah tvořený návštěvníky, ale pro nedostatek takového obsahu a nezáměrem o něj brzy změnil svou politiku. Začal návštěvníky lákat, mimo jiné, domácími i zahraničními filmy v plné délce a dobré kvalitě. Tato taktika se neobešla bez množství žalob týkajících se porušení práv duševního vlastnictví.¹¹⁶ Navzdory tomu jsou na Youku dodnes k nalezení filmy ke shlédnutí zdarma a tento seznam filmů ke shlédnutí je pro VIP uživatele mnohokrát širší.

Bilibili (哔哩哔哩), přezdívaný také B 站, je druhým ze dvou hlavních čínských portálů ke sdílení a sledování videí. Založený byl 26. června 2009.¹¹⁷ Domovská stránka tohoto portálu je podobně „zmatečná“, jako domovská stránka Youku. Prokliknout se uživatel může kromě jednotlivých videí i na různé kategorie. Čím se Bilibili liší je na první pohled markantní zástup animovaných seriálů. Ty na uživatele vyskakují jeden po druhém. Až zhruba v polovině domovské stránky se tyto animované pořady začnou mísit s ostatními typy videí. Podobně jako u Youku najdeme i u videí na portále Bilibili danmù (弹幕) – typ komentářů, psaných uživateli, které se promítají při sledování jakéhokoli videa přímo v něm. U některých videí je hustota takových komentářů až příliš vysoká, ale naštěstí se dají jedním tlačítkem vypnout.

¹¹⁴ 优酷网. In: *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:

<https://baike.baidu.com/item/%E4%BC%98%E9%85%B7%E7%BD%91?fromtitle=%E4%BC%98%E9%85%B7&fromid=10981648>

¹¹⁵ GILDRED, Joseph. What Is DMCA? A Guide to Copyright Law. In: *Cloudwards* [online]. 7 May 2018 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.cloudwards.net/what-is-dmca/>

¹¹⁶ LITTLE, Alfred. Face It, China: It's A Major Mistake To Construe Youku As Another YouTube.

In: *Business insider* [online]. Jan. 11, 2011 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:

<https://www.businessinsider.com/face-it-china-its-a-major-mistake-to-construe-youku-as-another-youtube-2011-1>

¹¹⁷ Bilibili. In: *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:

<https://baike.baidu.com/item/bilibili?fromtitle=%E5%93%94%E5%93%A9%E5%93%94%E5%93%A9&fromid=8018053>

2.2.1 Online sledovanost

Na portále Bilibili se sledovanost první série sitcomu Jiā yǒu érnǚ vyšplhala na 23 834 000 a uživatelé tohoto portálu ohodnotili tento sitcom celkovým skórem 9,9 z 10 (z 3498 hodnocení).¹¹⁸ Sledovanost na tomto portále jsem zkontroloval ještě o dva měsíce později. Za tuto dobu stoupla o necelé 3 000 000.¹¹⁹ Hodnocení na portále Youku je o trochu nižší, sitcom zde dosáhl hodnocení 8,7 z 10.¹²⁰ Pro srovnání bych uvedl druhou sérii zmiňovaného sitcomu Dōngběi yī jiā rén (první série není na Bilibili k nalezení). Tato série z roku 2002 se těší stejně vysokému hodnocení, avšak jeho shlédnutí dosahuje pouze 2 123 000.¹²¹ Statistiky shlédnutí na portále Youku nejsou dostupné.

2.3 Metoda výzkumu

K výzkumu jsem přistoupil metodou audiovizuálního pozorování. Vybraný úsek jsem sledoval na portále Youtube, popsaném v předchozí podkapitole. Youtube byl ze zmíněných tří portálů vybrán kvůli možnosti zabránit reklamám před a během sledování jednotlivých dílů, čehož se dá docílit pomocí softwarů Adblock Plus, uBlock a jiných. Na čínských portálech je přeskakování reklam často vázané na VIP předplatné. Sledování probíhalo ve dvou fázích. První fází bylo pouhé sledování bez jakéhokoli záznamu, jehož účelem bylo seznámit se s protagonisty seriálu, dějem a důležitými událostmi.

V druhé fázi došlo k opětovnému sledování, tentokrát již s manuálním záznamem cílových idiomů. Zde jsem se kromě poslechu dialogu jednotlivých dílů opíral i o sledování titulků. Titulky jsou vždy součástí čínských filmů a seriálů, zaznamenávají přesně a bezchybně mluvenou část, často i včetně citoslovcí (叹词 tàncí¹²²), kterými jsou například 啊 a, 哎呀 aiya, 嗯 en apod. Je nutno podotknout, že bez přítomnosti titulků by bylo bezchybné hledání kompletního výčtu chéngyǔ velice obtížně, až takřka nemožné.

¹¹⁸ 家有儿女. In: *Bilibili 哔哩哔哩* [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z:

https://www.bilibili.com/bangumi/media/md20117/?spm_id_from=666.25.b_6d656469615f6d6f64756c65.2

¹¹⁹ Tamtéž. [cit. 2019-07-22]

¹²⁰ 家有儿女 第一部: Home With Kids. In: *Youku 优酷* [online]. [cit. 2019-05-23]. Dostupné z:

https://list.youku.com/show/id_zcbfe511c962411de83b1.html

¹²¹ 东北一家人 第二部. In: *Bilibili (哔哩哔哩)* [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z:

https://www.bilibili.com/bangumi/media/md20182/?spm_id_from=666.25.b_6d656469615f6d6f64756c65.2

¹²² LI, Dejin a Meizhen CHENG. *A Practical Chinese Grammar for Foreigners*. Beijing: Sinolingua, 1988. ISBN 0-835-11917-3.

Tvorba korpusu probíhala souběžně s druhým sledováním. Při nalezení slovního spojení s charakteristikami, které odpovídaly charakteristikám chéngyů (popsaným v přechozí kapitole), došlo nejdříve k ověření, zdali je vybrané spojení skutečně chéngyů. Až poté jsem dané chéngyů zaznamenal. K tomuto ověřování sloužil v první řadě slovník chéngyů *Chengyu Da Cidian* (成语大词典)¹²³. V situacích, kdy se dané chéngyů v tomto slovníku nevyskytovalo, jsem tato spojení ověřoval za pomoci jiných tištěných, popřípadě internetových slovníků chéngyů. Pokud se nalezené slovní spojení v těchto dalších zdrojích nevyskytovalo, nebo nebyl jeho status dostatečně přesvědčivý, bylo rovnou vyškrtnuto. Některá takto nalezená slovní spojení však měla jistou podobnost s některými chéngyů a bude o nich pojednávat kapitola vyřazených slovních spojení. Zaznamenávány byly do počítačového softwaru Microsoft Excel, který jsem používal jako jediný nástroj k práci s daty. Po dokončení vybraného úseku byl tak zhotoven korpus obsahující pouze chéngyů a některá jim nápadně podobná slovní spojení, nikoli další idiomatická spojení jako yànyù, sùyù aj.

2.4 Identifikace frazémů a chéngyů

„Na základě své znalosti rodilý mluvčí většinou idiom či frazém dokáže v konkrétním textu jistě zhruba rozpoznat...“¹²⁴, píše v kapitole o automatickém počítačovém rozpoznávání frazémů Čermák. Rodilý mluvčí disponuje schopnostmi rozpoznat frazémy ve svém mateřském jazyce. Kromě frazémů jemu známých dokáže rodilý mluvčí rozpoznat i frazémy, se kterými se dříve nesetkal. Rozpoznávání neznámých frazémů probíhá intuitivně. Mluvčí v rámci svého rodného jazyka dokáže určit slovní kombinace, které jsou běžné. Také může určit kombinace, které se zdají být neobvyklými, používají běžně nepříliš používaná slova, nebo slova v neobvyklých kombinacích. Frazémy se v tomto ohledu vyznačují dvěma rysy. Prvním je anomálnost. Komponenty daného frazému se za jiné situace vyskytují omezeně a mají míru jedinečnosti. Druhým je rekurence, tedy opakovaný výskyt frazému v též ustálené formě. Automatické nástroje na hledání frazémů v korpusu se také mohou zakládat na těchto dvou specifických rysech.¹²⁵

Na základě vlastní zkušenosti si myslím, že anomálnost a rekurence mohou být vodítkem i pro mluvčí jazyka, který není jejich rodným. Při hledání frazémů ve vybraném

¹²³ *Chengyu da cidian* 成语大词典. Di 2 ban. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2018. ISBN 978-7-80103-869-2.

¹²⁴ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. V Praze: Karolinum, 2007, s. 200. ISBN 978-80-246-1371-0.

¹²⁵ Tamtéž

textu jsem se, bez dřívějšího seznámení se s tímto Čermákovým textem o anomálnosti idiomů, také často pozastavoval nad spojeními, která se na první pohled vymykala dosud naučeným a zažitým pravidlům čínštiny. Hledání frazémů v čínštině mohou usnadňovat i čínské znaky samotné. Vzhledem k původu idiomů, zakořeněném mnohdy ve starých textech, se v nich často vyskytují znaky, které se dnes již nepoužívají, nebo se používají omezeně. Takové znaky jsou často patrné na první pohled.

Setká-li se však nerodilý mluvčí se slovním spojením, které se mu jeví jako anomální, je vhodné, aby si nejprve ověřil, zda se nejedná o pouhé použití slov, která se doposud nenaučil. Tento proces může být u čínštiny zdlouhavější vzhledem ke složitějšímu systému písemného zápisu. Velký počet znaků v čínštině znesnadňuje naučení se všech „běžných“ komponentů nerodilým mluvčím a může častěji docházet i k prostému zapomenutí dříve již naučeného znaku. V rámci vlastního výzkumu bylo současně s identifikací chéngyů mezi ostatními frazémy nutné ověřovat, zdali se nejedná pouze o neznámé spojení.

2.5 Příprava korpusu

Korpus vlastního výzkumu jsem sestavil z části první série Jiā yǒu érnǔ, a to z dílů 1 až 50. Každý díl má, bez úvodní závěrečné znělky, délku 21 minut, dohromady je tak časové rozpětí zkoumaného úseku 17 hodin a 30 minut.

Jak už jsem zmínil dříve, práce s textem probíhala ve dvou fázích. Ve druhé fázi jsem každé chéngyǔ, ověřené tištěným nebo elektronickým slovníkem, zapsal do programu Microsoft Excel včetně dílů, ve kterém se vyskytuje a časové stopy. Tyto údaje sloužily k pozdějšímu zpětnému dohledání chéngyǔ v seriálu, pokud se vyskytly nejasnosti (např. ohledně jeho překladu). Při hledání chéngyǔ jsem se opíral o svou znalost čínštiny, hlavně větné struktury, která větným členům určuje pozici ve větě. Poučky o větné struktuře, spojené se zmiňovanou anomálností a rekurencí chéngyǔ, pomohly najít všechny chéngyǔ, které se v tomto rozmezí seriálu vyskytují. Ačkoli je čtyřznaková struktura chéngyǔ důležitým vodítkem, ke kterému jsem přihlížel, nebyla pro mne zásadní, jelikož existují i chéngyǔ o 5 a více znacích. Podotýkám opět, že počet takových chéngyǔ je ve srovnání s počtem čtyřznakových chéngyǔ o poznání menší a při jejich ověřování bylo třeba dbát zvýšené pozornosti, jestli se skutečně jedná o chéngyǔ (nikoli o súyǔ, yànyǔ nebo jiné frazémy).

2.5.1 Tištěné a elektronické slovníky

Primárním slovníkem, se kterým jsem pracoval, byl *Chengyu Da Cidian (Velký slovník chéngyǔ)*. Tento slovník je čínským studentům poměrně znám. Prvního vydání se dočkal

v roce 2004, od té doby byl několikrát revidován. Dnes obsahuje 18 000 hesel, abecedně seřazených podle jejich pīnyīnového přepisu. Editoři slovníku sami v předmluvě píší, že v záplavě čínských tištěných slovníků chéngyǔ je velké množství těch, které popisují vznik a původ chéngyǔ, ale málo takových, které by zároveň i detailně popisovali použití těchto chéngyǔ. Při editaci tohoto slovníku zohlednili předchozí zkušenosti svých kolegů v tomto oboru a zkomponovali slovník chéngyǔ, který bude důkladný, přehledný a s důrazem na praktické použití. Jejich cílem bylo zvyšovat míru chápání chéngyǔ u čtenářů se středním a vyšším vzděláním, obzvláště pak u vysokoškolských studentů.¹²⁶ Hesla ve slovníku jsou uvedena jejich zápisem ve znacích v nejčastěji se vyskytující formě a jsou doplněná přepisem do latinky (pīnyīn). Dále následuje podrobný popis, zahrnující vysvětlení, původ, použití v moderní příkladové větě, dále také chéngyǔ synonymní a antonymní. Pokud si to dané chéngyǔ vyžaduje, popisuje i jeho odlišnosti od jiného chéngyǔ obdobného významu nebo alternativní zápis chéngyǔ (u chéngyǔ, která dovolují zápis za použití přeskupeného pořadí lexémů, popřípadě nahrazení jednoho lexému jiným). Pokud bychom pak tyto alternativní zápisy vyhledali ve slovníku, místo celé definice by u nich byl uveden pouze odkaz na nejčastější zápis tohoto chéngyǔ, u kterého pak najdeme definici. Některá chéngyǔ jsou doplněna barevnou ilustrací. Zakoupit se dá v čínských knihkupectvích, avšak většina lidí pobývajících na čínském území by zvolila pohodlnější cestu online nákupu z portálu Táobao Wǎng, na kterém se jeho cena pohybuje okolo 65 čínských yuanů (cca 220 Kč). Mimo území ČLR je k dostání obtížněji, jelikož slovník není k nalezení na portále Aliexpress a na Amazonu jej najdeme za 67,5 USD (zhruba 1555 Kč).

Pro Evropu jsou, díky možnosti zakoupení nejen na Amazonu, ale i na Aliexpress, dostupnější další tištěné slovníky, které jsem měl k dispozici při výzkumu. Pro jejich znatelně nižší počet hesel byla pro mě jejich funkce sekundární. Použil jsem je zejména k pokusu o dohledání chéngyǔ, která nebyla nalezena v primárním slovníku. Jedním z nich byl *Xiaoxuesheng Duogongneng Chengyu Cidian*¹²⁷ o rozsahu 3500 hesel s podobnou strukturou zápisu, avšak méně detailní. Dalším byl šestisvazkový *Xiegei Ertong de Zhonghua Chengyu*

¹²⁶ 前言. *Chengyu da cidian 成语大词典*. Di 2 ban. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2018. ISBN 978-7-80103-869-2.

¹²⁷ *Xiaoxuesheng Duogongneng Chengyu Cidian*. Di 2 ban. Lanzhou: Gansu Jiaoyu Chubanshe, 2015. ISBN 978-7-5423-3458-9.

*Gushi*¹²⁸, který vykládá příběhy, které se pojí s některými chényy. Navzdory vydání v 6 svazcích je rozsah hesel ještě o poznání kratší.

V dnešní době se výpočetní technika dostává do popředí a čím dál více usnadňuje úkony denního života. Vyhledávání potřebných informací pomocí této techniky, ať na internetu pomocí webového prohlížeče nebo v zástupu aplikací dostupných pro mobilní telefony a tablety, se stává tím dominantním způsobem hledání. Mezi klady takového získávání informací patří mimo jiné rychlost, se kterou můžeme požadované informace najít, a také komfort. Informace můžeme hledat z pohodlí domova, bez potřeby zabrousit do lokální knihovny či bez několikátýdenního čekání na doručení knihy, kterou jsme si objednali online. Kladem je i možnost okamžité korekce chyb, jak faktických, tak stylistických, pouhou úpravou webové stránky nebo vydáním aktualizace aplikace. Záporem je pak občasný problém s ověřením, zdali je internetový zdroj důvěryhodný a není to jen další skrytá reklama. Věřím však, že se internetové zdroje přibližují k pravdivosti a důvěryhodnosti, která bude s nadcházejícími roky ještě silnější. Proto jsem v práci přistoupil i k používání internetových slovníků chényy a některých mobilních aplikací.

Co se týká internetových slovníků, hledal jsem převážně na portále 911 查询, rozsáhlejší webové stránky, která nabízí uživateli několik kategorií. Z hlavní stránky se uživatel může prokliknout kromě slovníku chengyu k výkladovému slovníku čínštiny nebo výkladovému slovníku jednotlivých lexémů. Nabízí i neslovníkové odkazy, například encyklopedii čínských básníků nebo encyklopedii anglických jmen.¹²⁹ Mezi ostatními slovníky vyčníval právě tento slovník svou komplexností a podobou se slovníky tištěnými. Po zadání výrazu do vyhledávacího okna se zobrazil seznam chényy, které zcela (tj. hledané chényy bylo nalezeno) nebo z části (tj. hledaný výraz s velkou pravděpodobností není chényy, přičemž byly nalezeny chényy s podobnými lexémy jako v hledaném výrazu) odpovídaly hledanému výrazu. Popis chényy zde obsahuje takové údaje, jaké obsahuje i tištěný slovník – pīnyīn, vysvětlení, původ, příkladové věty, synonymní a antonymní chényy. Kromě těchto položek, které bychom našli i v knižním slovníku, obsahuje i další informace. Například kategorizace daného chényy podle počtu lexémů, citové zabarvení chényy, jak častý je výskyt chényy, nebo upozornění na nemožnost zapisovat lexémy chényy jinými (byť mohou být obdobného významu). Často uváděl i cizojazyčný překlad, nejčastěji anglický,

¹²⁸ *Xiegei Ertong de Zhonghua Chengyu Gushi*. Di 1 ban. Changchun: Jilin Wenshi Chubanshe, 2016. ISBN 978-7-5472-2270-6.

¹²⁹ 911 查询 [online]. [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://www.911cha.com/>

občas také německý, ruský, francouzský nebo japonský. Samotná domovská stránka tohoto portálu nabízí uživateli bohatý výběr kategorií, podle kterých může hledat chéngyů, a to většinou podle typu jednotlivých komponentů. Uživatel může hledat chéngyů podle toho, jaké se v něm nachází zvíře, rostlina, barva, číslo, chuť nebo dokonce zbraň, dále nabízí hledání v čtyřech klasických románech, podle počtu komponentů, nechybí ani hledání podle abecedy a další.¹³⁰ Nepřekvapí snad ani propojenost s mobilním telefonem. Ačkoli tento portál nenabízí vlastní aplikaci, uživatel se na něj může dostat přes sekci oficiálního účtu v čínské sociální aplikaci Wechat.

Kromě tohoto webu byl v některých případech použit web Baidu Baike, na kterém je také možné najít chéngyů a jejich vysvětlení, často i původ, nicméně podané informace nejsou zdaleka tak vyčerpávající, jako informace na portále 911 查询. Mezi internetové zdroje je možné zařadit i diskuzní portál Baidu Zhidao¹³¹, na kterém se uživatelé ptají jiných uživatelů, zdali určitý výraz je či není možné považovat za chéngyů. Výklad některých chéngyů podávají uživatelé občas velice detailně věrohodně a pravdivost takových výkladů se dá ověřit i na ostatních webových stránkách. V mnohých případech však dochází na pouhý řetěz diskuze, ve kterém se uživatelé nemohou shodnout, zdali je dotazovaný výraz skutečně chéngyů, nebo jiný typ frazému. Diskuze jsou dobrým ukazatelem faktu, že sami rodilí mluvčí mají často obtíže s jednohlasným zařazením slovního spojení do jedné z kategorií chéngyů. Některé výrazy z korpusu, které připomínají chéngyů, byly k nalezení v těchto diskuzích, ale vzhledem k charakteru tohoto portálu je nemohu jednoznačně určit jako chéngyů. Proto budou zařazeny do kapitoly Vyřazená slovní spojení.

Mobilní aplikace jsou další platformou, která má do budoucna velký potenciál. Pro účely tohoto výzkumu jsem je používal spíše okrajově. Použil jsem aplikaci 成语大词典¹³², obsahující dle svého popisu až neuvěřitelných 49 tisíc chéngyů. Některé frazémy v této aplikaci však nejsou chéngyů, například 饱汉不知饿汉饥 bǎo hàn bù zhī è hàn jī (dosl. sytý-Chan-ne-vědět-hladový-Chan-vyhladovělý, význ. kdo je z dobrého zázemí, nerozumí

¹³⁰ 成语大全: 911 查询 [online]. [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://chengyu.911cha.com/>

¹³¹ Baidu Zhidao [online]. [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://zhidao.baidu.com/>

¹³² V aplikaci Google Play k nalezení pod názvem *Offline Chinese Idioms Dictionary with videos (Čínské idiomy offline s videi)* od vývojáře Alice Love Apps. Stáhlo si ji přes 10 000 uživatelů, kteří ji hodnotí 4,2 z 5.

těžkostem jiných) je yànyǔ.¹³³ Další aplikací, která je na Google Play dostupná, je 成语词典, která obsahuje dle svého popisu přes 22 tisíc chéngyǔ. V aplikaci samotné je k nalezení sekce „O aplikaci a pomoc“ (关于 & 帮助), ve které se můžeme dočíst více nejen o aplikaci samotné, ale i o vývojáři, což se v ostatních aplikacích často nedočteme. Podané informace dodávaly této aplikaci na věrohodnosti. Podobně jako ostatní aplikace je i tato ve své základní formě ke stažení zdarma, rozšířená verze je dostupná ke koupi za necelých 100 Kč. Ke kontrole, jestli je slovní spojení nalezené v textu frazémem, či pouhým neznámým výrazem, jsem použil výhradně Pleco. Pleco je kvalitně zpracovaný a uživatelský příjemný čínsko-anglický slovník, dostupný zdarma pro mobilní telefony s operačními systémy Adroid i iOS. Aplikace nabízí k základním funkcím zpoplatněné rozšiřující funkce. V obchodě s aplikacemi Google play má přes milion stažení. Pleco není specializované na čínské frazémy, ale mnohé z nich jsou v něm k dohledání. Chybí u nich však kategorie, do které daný idiom spadá.

Během práce se zkoumaným textem jsem nejdříve přistupoval ke kontrole pomocí aplikace Pleco, abych se vyvaroval zaznamenávání slovních spojení, která nejsou frazémem žádné kategorie a jsou pouze neznámým výrazem. Tento krok jsem mohl přeskočit u takových spojení, která byla na první pohled frazémem některého typu. Tyto frazémy jsem pak nejprve kontroloval v tištěném slovníku 成语大词典 a obou dalších slovnících. V případě, že se nenalézal v tištěných slovnících, přistoupil jsem ke kontrole výše uvedenými webovými slovníky, popřípadě mobilními aplikacemi.

2.6 Analýza frazémů chéngyǔ v textu

2.6.1 Úvod

Student čínštiny se s fenoménem čínských idiomů může setkat zanedlouho poté, co se začne tomuto jazyku učit. Učební texty mohou obsahovat některé základní, nejčastěji používané chéngyǔ. Poskytují přitom jen překlad těchto chéngyǔ a nezachází však do hloubky co se týká objasnění původu. Například v prvním díle učebního textu *Integrated Chinese*¹³⁴, o rozsahu dvaceti lekcí, najdeme jen jedno chéngyǔ, kterým je 一言为定 yìyánwéidìng (význ. Platí! Dohodnuto!). Ve velice krátké vysvětlivce se čtenář dočte, že toto chéngyǔ patří do

¹³³ ZHANG, Xiaoyan. *Zhonghua Yanyu Gushi*. Di 1 ban. Beijing: Beijing Lianhe Chuban, 2017. s. 104. ISBN 978-7-5596-0252-7.

¹³⁴ LIU, Yuehua. *Integrated Chinese: [Zhong wen ting du shuo xie]*. 3rd ed. Boston, 2009. s. 171. ISBN 978-0-88727-673-6.

skupiny čtyřznakových idiomů, které pocházejí z klasické čínštiny, ale mluvčími čínštiny je používáno dodnes. Problematiky čínských frazému se zde autor dotýká jen velice okrajově. V *Učebnici čínské konverzace*¹³⁵ a *Učebnici čínské konverzace 2*¹³⁶ bychom našli dohromady pět frazémů chéngyů, opatřených překladem. Tento text však, jak napovídá úvod, neslouží samoukům, naopak je vhodné být při jeho čtení veden lektorem.¹³⁷ Proto jsou zde chybějící vysvětlivky k frazémům pochopitelné.

Pro studenta, obeznámeného se základní realitou existence čínských idiomů, se situace mění, vydá-li se studovat na univerzitu do Čínské lidové republiky nebo Čínské republiky na Taiwanu. Z osobních zkušeností v ČLR mohu tvrdit, že v tamních učebních textech pro cizince je frekvence chéngyů vyšší, studenti jsou motivováni k jejich zapamatování a aktivnímu užívání. Pro studenty to tak může být situace, kdy se prvně dostávají hlouběji do problematiky čínských frazémů a dozvídají se o jejich jednotlivých kategoriích. Zároveň si v čínském prostředí mohou všimnout častějšího výskytu těchto frazémů, obzvláště pokud se ve volném čase zajímají i o média, jakými jsou knihy a noviny, rádio a v první řadě televizní filmy, seriály a jiné pořady, popřípadě i příspěvky a videa na internetu.

Tyto zkušenosti byly i hlavní motivací pro následující výzkum. Po shlédnutí prvního dílu vybraného sitcomu byl patrný vysoký výskyt chéngyů. Vybraný sitcom je velice populární dodnes i navzdory svému stáří 14 let. Vzhledem ke svému charakteru a zápletkám, která jsou „jako ze života“, je sitcom vhodným cílem ke zdokonalování se v čínštině, včetně osvojení si chéngyů.

Pro validitu korpusu bylo hlavní podmínkou, aby v každém díle série bylo alespoň jedno chéngyů. Hrstka dílů se sice vyznačovala nízkým počtem chéngyů, ale nakonec byla tato podmínka splněna pro každý díl. Pro zhotovený korpus pak bylo možné aplikovat další otázky. Co mne zajímalo nejvíce bylo:

- Frekvence chéngyů ve vybraném textu a jejich počet v jednotlivých dílech
- Počet unikátních chéngyů a opakování chéngyů
- Chéngyů s nejčastějším výskytem

¹³⁵ UHER, David, Xuemin LIU a Jakub VYKOUKAL. *Učebnice čínské konverzace*. Praha: Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-109-0.

¹³⁶ UHER, David, Xueli JIN a Tereza SLAMĚNÍKOVÁ. *Učebnice čínské konverzace II*. Praha: Leda, 2016. ISBN 978-80-7335-409-1.

¹³⁷ Tamtéž, s. 8

2.6.2 Eliminace nespontánně opakovaných chéngyǔ

Před uvedením výsledných dat frekvence chéngyǔ a frekvence unikátních chéngyǔ je nutné pozastavit se nad jedním faktorem, který by mohl do určité míry zkreslit výsledná data. Tímto faktorem je nespontánní použití určitého chéngyǔ po jeho předchozím použití stejným nebo jiným mluvčím. Jedná se o opakované použití stejného výrazu chéngyǔ v krátkém časovém úseku, a to buď jedním mluvčím opakovaně, nebo druhým mluvčím v reakci na prvního. Zde bych uvedl některé příkladové pasáže, v nichž bylo opakování chéngyǔ použito v reakci na jeho předchozí výskyt a mluvčí nepoužil chéngyǔ ze své vlastní vůle.

Příklad, kdy bylo chéngyǔ zopakované druhým mluvčím v reakci na prvního (z dílu 13, minuty 14:33):

夏东海：你倒好偏偏火上浇油。

Xià dōnghǎi: Nǐ dào hǎo piānpiān huǒ shàng jiāo yóu.

Xia Donghai: Ty však naopak **přiléváš olej do ohně**.

刘梅：我怎么火上浇油？

Liú méi: Wǒ zěnmē huǒ shàng jiāo yóu?

Liu Mei: Jak **přilévám olej do ohně**?

Příklad, kdy chéngyǔ zopakoval jeden mluvčí vícekrát po sobě (z dílu 21, minuty 19:43 až 19:47):

夏东海：你别无理取闹啊。

Xià dōnghǎi: Nǐ bié wúlǐqǔnào a.

Xia Donghai: Nedělej **zbytečně rámus**.

刘梅：你说什么？

Liú méi: Nǐ shuō shénme?

Liu Mei: Co jsi to řekl?

夏东海：说你 说你无理取闹。

Xià dōnghǎi: Shuō nǐ shuō nǐ wúlǐqǔnào.

Xia Donghai: Řekl jsem... Řekl jsem, abys nedělala **zbytečně rámus**.

V těchto dvou a dalších případech, které jsem vyhodnotil podobně, nebyl druhý a opakovaný výskyt zařazen do celkového počtu chéngyǔ.

Docházelo i na případy, kdy bylo sice chéngyǔ opakované v krátkém časovém sledu, ale do celkového počtu jsem ho zařadil. Příkladem může být (z dílu 9, minuty 5:33 až 5:40):

刘星：这就证明我长大以后绝对是一个**出类拔萃**的...

Liú Xīng: Zhè jiù zhèngmíng wǒ zhǎng dà yǐhòu juéduì shì yīgè chūlèibácuì de...

Liu Xing: To potvrzuje, že až vyrostu, budu naprosto **prvotřídní**...

小雨：奸细

Xiǎoyǔ: Jiānxi

Xiaoyu: Špion!

夏东海：精辟

Xià dōnghǎi: Jīngpì

Xia Donghai: Máš postřeh!

刘星：你瞎捣什么乱呀。我长大以后绝对是一个**出类拔萃**的侦探。

Liú xīng: Nǐ xiā dǎo shénme luàn ya. Wǒ zhǎng dà yǐhòu juéduì shì yīgè chūlèibácuì de zhēntàn.

Liu Xing: Co tu děláš bordel! Až vyrostu, určitě budu **prvotřídní** detektiv.

Liu Xing byl v promluvě přerušen náhlým vstupem svého mladšího bratra Xiao Yu do scény. Proto byl nucen svou původní myšlenku, včetně chéngyǔ v ní, zopakovat od začátku. Proto jsem chéngyǔ do celkového počtu započítal. Do celkového počtu chéngyǔ byla zahrnuta i taková, mezi jejichž opakováními došlo k delší časové prodlevě. Během té doby často docházelo ke změně scény a tématu dialogu, proto opakované chéngyǔ nebylo reakcí na to dřívější.

2.6.3 Frekvence chéngyů v textu a jejich počet v jednotlivých dílech

Po zredukování korpusu o chéngyů o ta, která jsem neshledal relevantními, byl celkový počet chéngyů i s jejich opakovaným výskytem 419. Všechny díly splňovaly požadavek existence alespoň jednoho chéngyů, přičemž v celém rozsahu byl jen jeden díl obsahující jedno chéngyů, a v dalších třech dílech byly chéngyů dvě. Zbýlých 46 dílů mělo tři nebo více chéngyů. Průměrný počet chéngyů na jeden díl v rozsahu dílů 1 až 50 je 8,38. V tabulce níže uvádím počet chéngyů v jednotlivých dílech.

Díl	Počet chéngyů	Díl	Počet chéngyů
1	8	26	10
2	8	27	3
3	18	28	3
4	10	29	4
5	11	30	2
6	7	31	5
7	7	32	10
8	19	33	7
9	12	34	13
10	6	35	9
11	7	36	5
12	16	37	6
13	13	38	10
14	8	39	13
15	4	40	8
16	2	41	2
17	22	42	7
18	8	43	9
19	4	44	4
20	13	45	15
21	15	46	3
22	10	47	11
23	7	48	2
24	6	49	7
25	1	50	9

Tabulka č. 1 - Počet chéngyů v jednotlivých dílech sitcomu

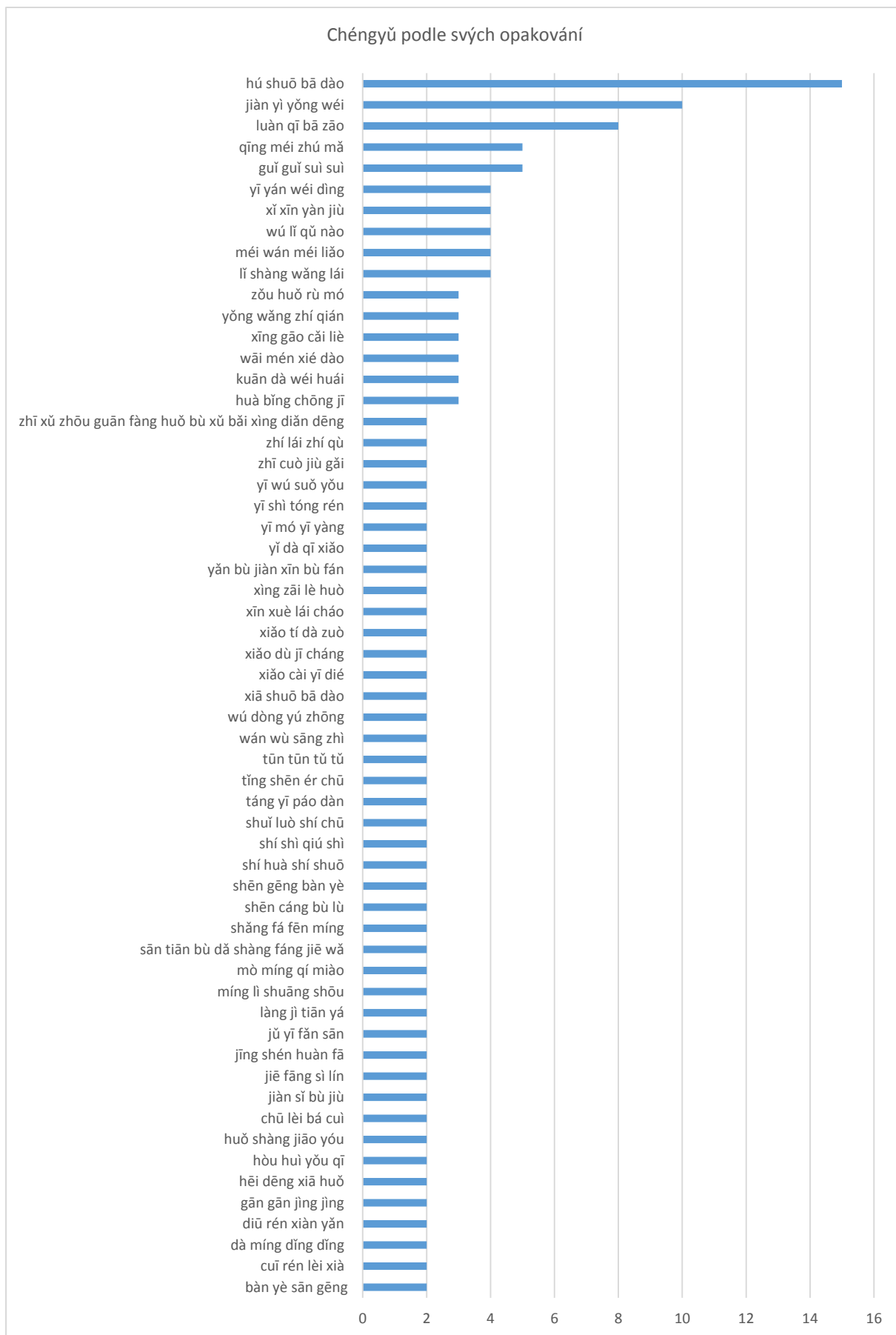
2.6.4 Opakování chéngyů a počet unikátních chéngyů

V celkovém počtu chéngyů jsou taková, která se vyznačují opakovaným výskytem. Počet unikátních chéngyů, bez jejich opakování, je 312. Do celkového počtu chéngyů a tedy i do počtu unikátních chéngyů, jsem zařadil taková, která byla ověřena vybranými slovníky. Vzhledem k mluvenému projevu, ze kterého byla chéngyů vyselektována, jsem bral ohled na mírné změny formy daného chéngyů v jeho přednesu. Tyto změny mohly být plánované scénářem, nebo spontánní (herec je ve své větě pozměnil navzdory scénáři, vědomě či nevědomě). Takové změny jsem uznal za přípustné, pokud došlo k:

- Pouhému přeskupení jednoho nebo více komponentů. Jednotlivé komponenty přitom nebyly nahrazeny jinými. Některé alternativní zápisy jsou přitom přímo mapované vybranými slovníky
- Přidání dalšího slova, který nezměnil význam chéngyů. Přidané slovo bylo přitom často neplnovýznamové.
- Vypuštění části chéngyů, které je ve slovníku kodifikováno delší variantou
- Nahrazení jednoho lexému ve spojení jiným, který je nositelem stejného významu.

Charakter některých chéngyů mohl splňovat více než jeden z uvedených bodů. Některá slovní spojení měla nápadnou spojitost s existujícím kodifikovaným chéngyů, ale výrazněji porušovala výše uvedené body. Taková spojení byla zařazena do kapitoly vyřazených výrazů.

Abecedně seřazený seznam všech nalezených chéngyů se zápisem zjednodušenými znaky, opatřených pīnyīnem, četností výskytu a vlastním překladem je k nalezení příloze práce. Zde bych rád připomenul, že podle dřívějšího nastínění je patrná problémovost stoprocentního zařazení výrazu do kategorie chéngyů. Těžkostem zde mohou čelit i rodilí mluvčí. Jako nerodilý mluvčí jsem se při určování chéngyů opíral výhradně o slovníky, stanovené v předchozí kapitole, přičemž jsem vybrané internetové a tištěné slovníky stanovil jako sobě rovné.

Graf č. 1 - Chéngyǔ podle četnosti opakování

2.6.5 Chéngyǔ s nejčastějším výskytem

V korpusu se vyskytlo celkem 58 chéngyǔ s opakovaným výskytem. Tato chéngyǔ a jejich počet opakování jsou znázorněny v *Grafu 1*, uvedeném výše. Mezi nejčastější chéngyǔ patří:

- Nejčastějším chéngyǔ je 胡说八道 húshuōbā dào s patnácti opakováními¹³⁸
- Druhé v pořadí je 见义勇为 jiànyìyǒngwéi s osmi opakováními
- Na třetím místě je chéngyǔ 乱七八糟 luànqībāzāo se sedmi opakováními
- O čtvrté a páté místo se dělí dvě chéngyǔ s pěti opakováními, jsou jimi 青梅竹马 qīngméizhú mǎ a 鬼鬼祟祟 guǐguǐsuǐsuǐ

胡说八道 húshuōbā dào

Nesmyslně-mluvit-osm-cesta. Mluvit nesmysly, plácát

Chéngyǔ, které se v korpusu vyskytuje nejčastěji, a to patnáctkrát. Kromě této varianty, která je obvyklá, je v korpusu k nalezení i alternativní zápis 瞎说八道, který se významem neliší. Je však používáno o poznání méně, v korpusu se tato alternativa se vyskytla pouze dvakrát. Ačkoli ho alespoň jednou použily všechny hlavní postavy, převažuje v replikách obou rodičů. Chéngyǔ svým významem tematicky zapadá do charakteru sitcomu, není tedy překvapivý jeho častý výskyt. Všechny tři děti občas zlobí, vymýšlejí si nebo se snaží vymluvit se z nějakého špatného skutku, který provedly. Reakcí na takové velmi nápadné výmluvy je často právě toto chéngyǔ. Ve dvou případech je použito i proti Hú Yītǒng (胡一统, exmanžel hlavní postavy 刘梅). Význam chéngyǔ vyjadřuje něčí nesmyslné mluvení, které může mít úmysl vyhnout se přijetí zodpovědnosti za provedený čin. Bez ohledu na všudypřítomný umělý zvuk smějícího se publika (tzv. laugh track), na mluvčích je při použití vidět mírná iritace, ztráta trpělivosti s osobou, kterou tímto chéngyǔ cílí, a nese negativní konotaci. V jednotlivých dílech se nejčastěji vyskytovalo v následujících formách:

- 别 (在这儿) 胡说八道。 *Bié (zài zhè'er) húshuōbā dào*. Nemluv (tady) nesmysly.

¹³⁸ Počet opakování zde a dále v práci znamená celkovou frekvenci daného chéngyǔ, tj. chéngyǔ s 15 opakováními zahrnuje první výskyt a dalších 14 výskytů v textu, celkem 15 opakování.

- 你净胡说八道。 *Nǐ jìng húshuōbādào.* Pořád jen mluvíš nesmysly.

见义勇为 *jiànyìyǒngwéi*

Vidět-spravedlnost-statečný-činit. Být hrdinský, odvážný

Druhé nečastější *chéngyǔ* se v celém korpusu vyskytlo osmkrát. Používali ho kromě postav hlavních i ty vedlejší. Ve větě může stát v pozici přívlastku nebo predikátu. *Chéngyǔ* bylo v pěti z osmi případů použito v pozitivním významu, ve kterém ho mluvčí použili k pochvale něčí odvahy nebo iniciativy.

刘梅：你弄错了。刘星啊 是送鼻子破了的同学到医院去。他这是见义勇为。

Liú Méi: Nǐ nòng cuòle. Liú xīng a shì sòng bízi pòle de tóngxué dào yīyuàn qù. Tā zhè shì jiànyìyǒngwéi.

Liu Mei: To jsi špatně pochopil. Liu Xing odvedl spolužáka s rozbitým nosen do nemocnice. Zachoval se správně.

Ve zbylých třech výskytech pak sloužilo jako konstatování odvahy jako lidské vlastnosti. Při takovém výskytu nebyl patrný žádný projev emocí, který by *chéngyǔ* doprovázel, a *chéngyǔ* tak mělo neutrální charakter. Příkladem:

刘星：第一点：见面地点要选择人多的地方。哪儿人多呀？

Liú Xīng: Dì yī diǎn: Jiànmiàn dìdiǎn yào xuǎnzé rén duō dì dìfāng. Nǎ'èr rén duō ya?

Liu Xing: Zaprvé: Za místo setkání vybrat místo s mnoha lidmi... Ale kde je hodně lidí?

刘梅：图书大厦？图书大厦门口。对 就这儿了 那儿人多啊。这个人多 见义勇为的人的比例就高。

Liú Méi: Túshū dàshà? Túshū dà xià ménkǒu. Duì jiù zhè'èrle nà'èr rén duō a. Zhège rén duō jiànyìyǒngwéi de rén de bǐlì jiù gāo.

Liu Mei: U Pekingské budovy knih?¹³⁹ U vchodu do Pekingské budovy knih. Jo, tam, tam je hodně lidí. A s hodně lidmi... je i míra odvážných lidí vyšší.

V jednom výskytu bylo chéngyǔ v seriálu opatřeno špatnými titulky, místo lexému 见 jiàn byl chybně zapsán lexém 风 fēng (vítr). Tento výskyt chéngyǔ nebyl zahrnut do jeho celkového počtu, nejen kvůli chybnému zapsání, ale hlavně kvůli jeho opakovanému a tedy nespontánnímu použití jedním mluvčím (v tomto případě matkou).

乱七八糟 luànqībāzāo

Být zmatený-sedm-osm-kazit se. Být vzhůru nohama, být neuspořádaný

Toto chéngyǔ popisuje něco chaotického, nemajícího řád ani pořádek. Nemusí se však nutně vztahovat jen na neuspořádaná místa, ale může se jím opět reagovat na nesmyslná slova pronesená druhým mluvčím. V tomto korpusu ho používali pouze otec 夏东海 a matka 刘梅, děti a vedlejší postavy ho nepoužily ani jednou. Zároveň bylo v šesti ze sedmi případů ve formě 什么乱七八糟啊 *shénme luànqībāzāo a* (Co to je za nepořádek? Co to plácáte?). Ve všech sedmi případech bylo chéngyǔ právě reakcí na nějaký podnět v dialogu a nevztahovalo se tak k nepořádku nějakého místa (např. neuklizený, nepořádný pokoj dětí apod.). Například:

刘星：妈 您被开除了

Liú Xīng: Mā nín bèi kāi chúle

Liu Xing: Mamko ty jsi dostala výpověď?

下雨：妈呀

Xià Yǔ: Mā ya

Xia Yu: Mamkooo...

刘梅：行了行了行了 什么乱七八糟啊。

¹³⁹ Liu Mei sice nezmiňuje ve své replice lexém Peking (北京 Běijīng), ale děj se v Pekingu odehrává. 北京图书大厦 (anglicky Beijing Books Building) je jedno z největších knihkupectví v Číně, a je možné se domnívat, že Liu Mei má na mysli právě toto knihkupectví, jehož název bych volně přeložil jako Pekingská budova knih.

Liu Méi: Xíngle xíngle xíngle shénme luànqībāzāo a.

Liu Mei: No no, dost už. Co to plácáte.

Je to opět chéngyǔ vyjadřující netrpělivost a iritaci mluvčího, někdy také údiv.

青梅竹马 qīngméizhúmǎ

Mladý/zelený-(divoká) slíva-bambus-kuň. Období, ve kterém si chlapec a dívka nevinně hrají.

Tři výše uvedená chéngyǔ patří spíše mezi ten druh, jehož význam bychom mohli z jednotlivých lexémů docela jednoduše odvodit. U chéngyǔ 青梅竹马 je tomu tak není. Toto chéngyǔ je spojením dvou párových lexémů – 青梅 a 竹马. 青梅 je slivoň zelená renklóda^{140, 141}, lexém 青 by se dal také ve vztahu k celkovému významu chéngyǔ interpretovat jako „mladý“. 竹马 je bambusová tyč, za pomoci které si děti při hraní simulovaly jízdu na věrném oři.¹⁴² Uhodnout z těchto dvou částí správný význam tohoto chéngyǔ by nemuselo být zrovna snadné, alespoň z pohledu nerodilého mluvčího. Chéngyǔ popisuje etapu v dětském životě, kdy se spřátelí děvče s chlapcem, společně si pak hrají a mají mezi sebou pevné pouto. Nejedná se však v žádném případě o období prvních lásek. Toto chéngyǔ nepatří, dle mého názoru, mezi ta běžnější, alespoň z pohledu studenta čínštiny. V textu je jeho výskyt odůvodněný právě celkovým tématem sitcomu. Tři hlavní dětské postavy taková přátelství navazují, zejména pak nejmladší 小雨, který často vyhledává společnost 朵朵 Duōduō, dcery sousedů z paneláku. Příkladem užití v textu může být dialog Xiǎo Xuě s jednou z vedlejších postav:

林凡：我给你写那几封信 干吗不回复我呀。

¹⁴⁰ 青梅是什么？. *Jianshu 简书* [online]. 2017.06.15 [cit. 2019-07-21]. Dostupné z:

<https://www.jianshu.com/p/2184935780d7>

¹⁴¹ ICHTER, Miroslav. Staré odrůdy slivoní: Vlaška, Tuleu Gras, Renklóda, Malvazinka a 14 dalších. *IReceptář.cz* [online]. 16.01.2015 [cit. 2019-07-21]. Dostupné z:

<https://www.ireceptar.cz/zahrada/stare-odrudy-slivoni-vlaska-tuleu-gras-renkloda-malvazinka-a-14-dalsich.html>

¹⁴² 竹马: 儿童游戏时当马骑的竹竿. *Baidu Baike* [online]. [cit. 2019-07-21]. Dostupné z:

<https://baike.baidu.com/item/%E7%AB%B9%E9%A9%AC/9333411>

Lín Fán: Wǒ gěi nǐ xiě nà jǐ fēng xìn gànma bù huífù wǒ ya.

Lin Fan: Proc jsi mi neodpověděla na těch několik dopisů, které jsem ti napsal?

小雪：不回复就是一种回复。

Xiǎo Xuě: Bù huífù jiùshì yī zhǒng huífù.

Xiao Xue: Žádná odpověď – taky odpověď

林凡：夏雪 你可别忘了。咱俩可是 可是小雪同桌。这叫什么 这叫青梅竹马。

Lín Fán: Xià Xuě nǐ kě bié wàngle. Zán liǎ kěshì kěshì xiǎoxuě tóng zhuō. Zhè jiào shénme zhè jiào qīngméizhúmǎ.

Lin Fan: Xia Xue, nezapomínej, na základní škole jsme spolu seděli u jednoho stolu. A tomu se říká... být spřízněné duše.

Z kontextu se tento úsek dialogu vztahuje k dopisům, které Lín Fán napsal Xiǎo Xuě ještě v době, kdy byli oba na základní škole. Xiǎo Xuě mu na tyto dopisy neodpověděla a on chce nyní, o několik let později, znát důvod.

鬼鬼祟祟 guǐguǐsuìsuì

Duch-duch-zlo-zlo. Chovat se tajněkářsky

Chéngyǔ, které opět napříč díly používají jak některé hlavní postavy, tak jedna vedlejší. Už z významu obou lexémů je patrné, že jde o chéngyǔ s negativní konotací. Popisuje něčí kradmé, nečestné chování, které je okolním přihlížejícím podezřelé. Například v díle 8, ve kterém si Liú Xīng hraje na detektiva, popisuje tímto chéngyǔ chování svého mladšího bratra.

刘星：小雨有问题

Liú Xīng: Xiǎo Yǔ yǒu wèntí

Liu Xing: Xiao Yu je divný

刘梅：什么问题

Liú Méi: Shénme wèntí

Liu Mei: Jak je divný?

刘星：他的行踪鬼鬼祟祟

Liu Xīng: Tā de xíngzōng guǐ guǐsuì suì

Liu Xing: Chová se tajně a skrytě.

V korpusu je dalších pět chéngyǔ, která mají čtyři opakování. Mezi těmito pěti je i chéngyǔ 一言为定 (dosl. jedno-slovo-činit-dohodnout, význ. Platí!), popsané v dřívější kapitole. Dále se zde vyskytuje dalších šest chéngyǔ se třemi opakováními. Mezi těmito šestnácti chéngyǔ, které mají v korpusu více než dvě opakování, není jediné, které by se vymykalo čtyřznakové struktuře. Chéngyǔ s více než čtyřmi znaky se v textu objevují buď dvakrát, nebo unikátně. To platí i pro jediné nalezené tříznakové chéngyǔ 下马威.

2.6.6 Chéngyǔ s počtem znaků vyšším než 4

V korpusu je kromě jediného tříznakového chéngyǔ dalších 31 unikátních chéngyǔ, která přesahují počet čtyř znaků. Nejčastější z této skupiny jsou chéngyǔ o pěti znacích, kterých je jedenáct. Druhými nejpočetnějšími jsou šestiznaková chéngyǔ. Na třetím místě s počtem šesti výskytů jsou společně sedmi a osmiznakové chéngyǔ. V textu je jenom jedno unikátní chéngyǔ o dvanácti znacích. Chéngyǔ s devíti, desíti nebo jedenácti znaky se nevyskytují vůbec, stejně jako se v korpusu nevyskytují chéngyǔ s počtem vyšším než 12. Nutno podotknout, že ačkoli se zdá existence chéngyǔ s 13 nebo více znaky téměř nereálná, i takové je kodifikované slovníkem *成语大词典* a je jím 各人自扫门前雪莫管他人瓦上霜 *Gè rén zì sǎo mén qián xuě mò guǎn tā rén wǎ shàng shuāng* (význ. hleďte si svého a nezajímejte se o záležitosti jiných).

Chéngyǔ jiná než čtyřznaková mají minimální míru opakování. Jenom tři z těchto chéngyǔ se vyskytly opakovaně, ne však více než dvakrát. Jsou jimi:

- 眼不见心不烦 *Yǎn bù jiàn xīn bù fán*, *oko-ne-vidět-srdce-ne-být skleslý*. Chéngyǔ s významem „co oči nevidí, srdce nebolí“. Původ má v *Snu v červeném domě*, kapitole 29.¹⁴³

¹⁴³ CAO, Xueqin. *Hongloumeng: Di ershijiu hui – Xiangfu ren fu shen hai dao fu, duoqing nü qing zhong yu zhen qing* [online]. [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <http://www.purepen.com/hlm/029.htm>

- 三天不打上房揭瓦 Sān tiān bù dǎshàng fāng jiē wǎ, *tři-dny-ne-bit-stoupat-dům-sundat-střešní taška*. Chényǔ s významem „kdo šetří rákosku, kazí své dítě“.
- 只许州官放火不许百姓点灯 Zhǐ xǔ zhōuguān fàng huǒ bù xǔ bǎixìng diǎndēng, *jenom-dovolit-prefektura-vedoucí-založit-ohně-ne-dovolit-prostý-lid-zažehnout-lampa*. Chényǔ, jemuž odpovídá české „co je pro pány, není pro kmány“. V této formě se v korpusu vyskytuje rovněž dvakrát. V dalších třech výskytech jsou některé komponenty obměněny a přizpůsobeny potřebám mluvčího a objeví se v kapitole vyřazených slovních spojení.

Celkové množství všech chényǔ s počtem znaků jiným než čtyři činí 35. Tvoří tak pouhých 8,35 procent korpusu.

2.6.7 Vyřazená slovní spojení

Již v druhém díle sitcomu se objevilo první slovní spojení, které nápadně připomínalo existující chényǔ, ale nebylo kodifikováno žádným slovníkem. Byla to právě varianta výše uvedeného 只许州官放火不许百姓点灯, která poskytla popud k zaznamenání některých takových sporných výrazů nebo výrazů mluvčím příliš markantně obměněných. Vyřazená slovní spojení zde dělím na dvě podskupiny – slovní spojení s nejistou kategorií a slovní spojení založená na chényǔ.

2.6.7.1 Slovní spojení s nejistou kategorií

一个唱红脸一个唱白脸 Yī ge chàng hóngliǎn yī ge chàng báiliǎn. Spojení, které je na čínských webových stránkách střídavě označováno jako súyǔ a chényǔ. Jeho význam popisuje řešení konfliktu, při kterém je jedna osoba přívětivá a druhá nevrhá až zlá. Připodobnit bychom ho mohli anglickému „Good cop, bad cop“ (dobrý a zlý policajt), ačkoli průnik významů není stoprocentní. Výrazy 白脸 (*báiliǎn, bílý obličej*) a 红脸 (*hóngliǎn, rudý obličej*), společně se slovesem 唱 (*chàng, zpívat něco*), odkazují na vazbu k čínské opeře. Rodilý mluvčí se zde jistě zmást nenechá, ale pro evropský kontext je nutné objasnit, že v těchto operách je *báiliǎn* postava záporná a *hóngliǎn* postava hrdinská, kladná. Je to opak

k západnímu pohledu na barvy, kdy bílá znázorňuje nevinnost (př. bílá lilie), a rudá může znázorňovat vztek a zlost (př. zrudnout vzteky)¹⁴⁴

踏破铁鞋无觅处，得来全不费工夫 tàpò tiěxié wú mǐchù， dé lái quán bù fèi gōngfū.

Stejně jako předchozí spojení je i u tohoto kategorizace nejistá. Slovní spojení vyjadřuje vynaložení obrovského úsilí na nalezení věci, kterou ale dotyčný najde až když to nejméně čeká. Místo celého spojení je možné použít jen jeho druhou část, přičemž význam zůstává stejný. Tak ho v sitcomu použil i Liú Xīng.

Vizuálně podobné formátu chéngyǔ je spojení 坦白从宽，抗拒从严 tǎn bái cóng kuān， kàng jù cóng yán, a některé internetové zdroje toto spojení jako chéngyǔ uznávají. Jde však o spojení poměrně nové, datované do kampaní *Boj proti třem zlům* (korupce, plýtvání, byrokracie) a *Boj proti pěti zlům* (úplatkářství, daňové podvody, rozkrádání státního majetku, lajdáctví, soukromé spekulace). Jde o první kampaně za 毛泽东 Máo Zédōngovy vlády po ustanovení ČLR.¹⁴⁵ Slovní spojení vyjadřuje shovívavost těm, kdo se přiznají a přísnost těm, kteří vzdorují. Zajímavostí je, že v sitcomu tento i jiné citáty, které vzešly z pera Máo Zédōnga, přednáší nejčastěji Liú Xīng.

Posledním v této kategorii je 躲过初一躲不过十五 Duōguò chū yī duō bùguò shíwǔ, s významem “nic se nedá odkládat věčně“. V internetových diskuzích se rodilí mluvčí také nemohou shodnout, jestli se jedná o súyǔ nebo chéngyǔ.

2.6.7.2 Slovní spojení založená na chéngyǔ

Dostáváme se k mnohem zajímavější části vyřazených slovních spojení. Mnohá z těchto spojení jsou na první pohled založená na chéngyǔ. Vyznačují se obměnou lexémů původních chéngyǔ, často až poloviny z nich, za použití lexémů s jiným lexikálním významem. Mluvčí takto obměňují chéngyǔ s cílem přizpůsobit ho aktuální situaci. Toto je používáno často jak k využití původní funkce chéngyǔ (tj. hluboký význam vyjádřený krátkým spojením) a také pro prezentaci vzdělanosti a vtipného nadhledu konkrétního mluvčího. Taková spojení přitom porušují základní definice chéngyǔ, které často chéngyǔ popisují jako ustálená a rigidní.

¹⁴⁴ 俗语“一个唱红脸，一个唱白脸”究竟是什么意思. In: *Baidu Zhidao* [online]. [cit. 2019-07-24].

Dostupné z: <https://zhidao.baidu.com/question/18246463.html>

¹⁴⁵ BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 8. ISBN 80-244-0611-X.

Vzhledem k jejich charakteru nejsou tato spojení kodifikována žádnými slovníky. Jejich podobnost s existujícím chéngyǔ jsem určoval na základě vlastního jazykového citu, podobnosti obsažených lexémů a kontextu.

只许姐姐放火不许弟弟点灯 Zhǐ xǔ jiějiě fànghuǒ bùxǔ dìdì diǎndēng

Nepochybná alternativa původního výše uvedeného chéngyǔ. Právě toto spojení, pocházející hned ze druhého dílu sitcomu, mne upozornilo na možný výskyt podobně obměněných spojení v celém textu. Místo původního „co je pro pány, není pro kmány“ zde spojení nabírá významu „co je pro sestru, není pro bratra (bratry)“. V tomto díle sitcomu ho použijí oba z bratrů. První výskyt připadá Liú Xīngovi, který toto spojení i původní chéngyǔ vysvětluje svému bratrovi Xiǎo Yǔ. Ten později používá takto upravené spojení v situaci, kdy si bratři stěžují, že sestra si může dovolit cokoli, na rozdíl od nich.

小雨：只许姐姐放火不许弟弟点灯。

Xiǎo Yǔ: Zhǐ xǔ jiějiě fànghuǒ bùxǔ dìdì diǎndēng

Xiaoyu: Co je pro sestru, není pro bratra.

夏东海：不许篡改成语！只许州官放火不许百姓点灯。

Xià Dōnghǎi: Bù xǔ cuàngǎi chéngyǔ! Zhǐ xǔ zhōu guān fànghuǒ bùxǔ bǎixìng diǎndēng.

Xia Donghai: Nepozměňuj chéngyǔ! Je to „co je pro pány, není pro kmány“.

Zajímavá je i reakce otce Xia Donghaie, který hlasitě napomíná syna, aby nepozměňoval chéngyǔ. V pozdějším díle sitcomu pozmění Liú Xīng opět toto chéngyǔ. Tentokrát však do nové formy 只许老妈防火不许姥姥点灯 Zhǐ xǔ lǎo mā fànghuǒ bùxǔ lǎolao diǎndēng, zde ve významu „Co může máma, nesmí babička“. Použito je v situaci, kdy se máma, která koupila dceři telefon, zlobí, že telefon koupila babička i Liú Xīngovi.

稀世珍宝 Xīshì zhēnbǎo

Toto slovní spojení ve slovnících nenajdeme. Kodifikována jsou dvě podobná chéngyǔ: 稀世之宝 xīshì zhī bǎo (dosl. řídký-svět-ukazatel atributivního vztahu-poklad, význ. něco

velice vzácného a 稀世之珍 xīshì zhī zhēn, které nese stejný význam. Spojením těchto dvou chéngyǔ a vynechání ukazatele atributivního vztahu 之 tak mohlo vzniknout spojení 稀世珍宝.

死也就瞑目 Sǐ yě jiù míngmù

Dané slovní spojení se vymyká čtyřznakové struktuře, ale přesto připomíná kodifikované chéngyǔ 死不瞑目 Sǐ bù míngmù (dosl. zemřít-ne-zavřít-oko, význ. zemřít s něčím na srdci). Toto chéngyǔ vyjadřuje, že právě zesnulého člověka ještě trápila nějaká záležitost, kterou nestihl vyřešit, proto nemá ani po smrti klid. V sitcomu užitá změna dává spojení opačný význam, tedy umřít s klidnou duší.

刘梅：你们只要安全 妈妈死也就瞑目了。

Liú Méi: Nǐmen zhǐyào ānquán māmā sǐ yě jiù míngmù le.

Liu Mei: Stačí jen, když budete v bezpečí, mamka pak může umřít s klidným srdcem.

正风正气 Zhèng fēng zhèng qì

Podobně jako předchozí slovní spojení je i toto významovým opakem existujícího kodifikovaného chéngyǔ. Tím je 歪风邪气 wāi fēng xié qì (dosl. křivý-vzduch-zlý-vzduch, význ. nezdravé tendence, škodlivé tendence). *成语大词典* ve vysvětlení tohoto chéngyǔ přímo popisuje lexémy 歪 a 邪 jako 不正 (*ne-správný* nebo *ne-čistý*). Ve slovním spojení jsou tak tyto dva lexémy nahrazeny jejich opakem, který mění význam spojení na *správné, zdravé tendence*.

刘梅：在这个家里必须树立正风正气。歪风邪气绝对不能盛行

Liú Méi: Zài zhège jiālǐ bìxū shùlì zhèng fēng zhèng qì. Wāi fēng xié qì juéduì bùnéng shèngxíng

Liu Mei: V této rodině musí být nastoleny správné tendence. Nezdravé tendence nesmí převládat.

V seriálu se, podobně jako u prvního chéngyǔ této kapitoly, upravené slovní spojení nachází v těsné blízkosti k pravému chéngyǔ. To potvrzuje domněnku, že mezi nimi panuje spojitost.

年老体胖 nián lǎo tǐ pàng

V tomto spojení je nahrazen jenom jeden lexém původního chéngyǔ 年老体弱 nián lǎo tǐ ruò (dosl. věk-starý-tělo-chabý, význ. starý a chatrný). Místo 弱 je zde lexém 胖 pàng (tlustý). Mluvčí, v tomto případě otec 夏东海, se necítí být chatrným. Spíše vznáší určité pochyby o své tělesné hmotnosti za použití upraveného chéngyǔ.

杀鸡给猴看 shā jī gěi hóu kàn

Z původního kodifikovaného chéngyǔ 杀鸡吓猴 shā jī xià hóu (dosl. zabít-slepice-strašit-opice, význ. potrestání jednoho k upozornění ostatních) byl odstraněn lexém 吓. Nahrazen byl spojením prepozičního slovesa 给 gěi, zde uvádějíciho 3. pád, a slovesa 看 kàn (*dívat se*). Použito je ve chvíli, kdy se všechny děti chovají nevybíravě a rodiče se rozhodnou zakročit. Ve chvíli, kdy trestají syna Liú Xīng, si matka všimne, že zbylé dvě děti trestu nepřihlížejí. Protože se ke dvěma nevlastním dětem snaží po celý čas sitcomu chovat lépe než ke vlastnímu, tak je nechce přímo „děsit“ (吓), jak by napovídalo kodifikované chéngyǔ. Chce jim trest, který může čekat i je, jen „ukázat“ (给...看). Významově jsou si obě spojení podobná.

2.6.7.3 Pozměňování chéngyǔ (篡改成语)

Výše popsaného pozměňování chéngyǔ se v sitcomu nedopouštěly jen děti. Několik takových pozměnění či přizpůsobení vytvořili i oba z rodičů. Tento akt se přitom vymyká mnohým definicím chéngyǔ (viz kapitola 1.5), které často říkají, že strukturu chéngyǔ nelze svévolně měnit. Přesto někteří autoři připouštějí, že jejich strukturu je možné měnit, pokud to vyžaduje situace. Pochybuji však, že je tím myšleno obměňování stávajících a přidávání nových lexémů, jejichž význam se od významu původních lexémů liší a které bývají mnohdy až antonymy. Přesto i k takovému hrubému zacházení s chéngyǔ evidentně dochází.

Abych se v předchozí kapitole neopíral jenom o vlastní domněnky ohledně pozměňování chéngyů, vytvořil jsem krátký dotazník. V něm jsem se respondentů ptal mimo jiné na jejich znalost chéngyů, jak často je používají a co si myslí o pozměňování chéngyů z hlediska jazykové přípustnosti. Dotazník byl vytvořen přes čínskou aplikaci 问卷星 *Wènjuàn xīng*.¹⁴⁶ Ten jsem rozeslal svým čínským přátelům a požádal jsem je o sdílení s několika dalšími přáteli. Konečný počet respondentů byl 50.

Většina respondentů jsou studenti bakalářského studia, popřípadě mají toto studium ukončené. Svou zásobu chéngyů odhadují nejčastěji na 300 až 500, ale v denním životě je používají jenom občas. K otázce pozměňování chéngyů se staví benevolentně. Více než polovina respondentů je ochotna, s přihlédnutím k situaci, chéngyů pozměnit ke své potřebě. Mezi názory respondentů, kteří byli ochotni se k této otázce vyjádřit detailněji, převládá názor, že pozměněné chéngyů nabírá na vtípnosti.

Dotazník v tomto rozsahu a zpracování není bezchybný. V některých otázkách byl nevhodně zvolený typ (tj. jeden nebo více výběrů), nedokonalá škála, popřípadě chyba v psaní. Jeho primárním účelem a motivací k jeho tvorbě bylo zjištění názoru rodilých mluvčích na možnosti pozměňování chéngyů. S přihlédnutím k těmto okolnostem stále považuji výsledky za přijatelné.

Na závěr této kapitoly bychom se mohli zamyslet nad použitím a změnami idiomů a frazémů v češtině. Používání čínských chéngyů v nezměněné formě je poměrně běžnou záležitostí, která sama o sobě zřídka vyvolává pobavení. V češtině jsou tendence používat frazémy v promluvě poměrně malé. Je jednodušší říct, že něčemu věříme, než abychom říkali že „za to dáme ruku do ohně“. Stejně tak raději nazveme někoho prostě lakomým, než abychom o něm prohlašovali, že si dá „pro korunu koleno vrtat“. Použití nezměněných českých idiomů v běžné promluvě přitom může, na rozdíl o chéngyů, vyvolat pobavení. Mnohým vyvstane na mysli teta Kateřina z filmu *Saturnin*, natočeném podle stejnojmenného románu Zdeňka Jirotky. Ačkoli teta Kateřina v tomto filmu používá mnohá česká přísloví

¹⁴⁶ 问卷星 *Wenjuanxing* [online]. [cit. 2019-07-25]. Dostupné z: <https://www.wjx.cn/>. Dostupná je i pro mobilní telefony, prostřednictvím kterých se dotazníky z této aplikace nejčastěji šíří. Podobně jako mnohé další čínské aplikace a portály je k založení účtu a správnému chodu tohoto portálu zapotřebí čínského telefonního čísla. Ačkoli jsou v Evropě dostupné obdobné portály (př. *SurveyMonkey*), jejich dostupností na území ČLR jsi nejsem jist. Proto jsem přistoupil k použití *Wenjuanxing*. Proto bych na tomto místě chtěl poděkovat čínské kamarádce 晨怡 Chén Yí, která mi pomohla zadat připravené otázky do *Wenjuanxing* a po ukončení dotazníku mi přeposlala odpovědi a výsledky.

naprosto vážně, výsledek je naopak velmi komický. Zvýšení komičnosti přísloví se může dále dosáhnout jejich vhodným kontextovým zasazením, anebo právě pozměněním některých částí přísloví, podobně, jako se mohou pozměnit části chéngyů. Kohokoli, kdo je fanouškem Divadla Járy Cimrmana, by jistě napadlo mnoho takových pozměněných přísloví, nebo kontextově vhodně zařazených nezměněných přísloví, popřípadě dalších slovních hříček, které se objevují snad v každé hře. Například ve hře *České nebe*¹⁴⁷ dává Jan Hus „ruku do ohně“ a „plane pro myšlenku“. Ve hře *Posel z Liptákova*¹⁴⁸ se Hlavsa místo na „smrtné posteli“ nachází na „smrtné židli“. Pozměňování frazémů je tak důkazem vtipu a kulturnosti nejen mluvčích čínštiny, ale i češtiny a nepochybně i jiných jazyků.

¹⁴⁷ CIMRMAN, Jára da, Ladislav SMOLJAK a Zdeněk SVĚRÁK. *České nebe*. Hry a semináře: Úplné vydání. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 526-563. ISBN 978-80-7185-973-4.

¹⁴⁸ CIMRMAN, Jára da, Ladislav SMOLJAK a Zdeněk SVĚRÁK. *Posel z Liptákova*. Hry a semináře: Úplné vydání. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009, s. 250-287. ISBN 978-80-7185-973-4.

3 Závěr

Hypotéza výskytu chéngyů se v sitcomu potvrdila, přičemž jejich výskyt pouze v první polovině první série ze čtyř byl nad očekávání hojný. Manuálně sestavený korpus, získaný audiovizuálním zpracováním textu, jsem poté podrobil analýze z několika pohledů.

Charakter sitcomu je takový, že nenásleduje jednu pevnou dějovou linii. Každý z dílů (popřípadě dvou dílů, pokud je do nich delší dějová linie rozdělena) představuje jeden příběh, ke kterému se díly následující jen zřídka vracejí. Použitá chéngyů jsou tak tematicky velice rozličné. Navzdory tomu pronikly do seznamu chéngyů s nejčastějším výskytem taková spojení, která mají spjitost se sitcomem. Tři z pěti hlavních postav jsou děti, a proto je častý výskyt chéngyů popisujících nepořádek, chaos nebo nesrozumitelné výmluvy pochopitelný. Kromě takových chéngyů se často vyskytují i chéngyů opačného rázu, které nesou pozitivní konotaci. Nechybí ani chéngyů, které se vážou ke specificky dětským záležitostem.

Analýza korpusu potvrzuje definice, které uvádějí, že výrazy chéngyů jsou převážně ve čtyřznakové struktuře. V korpusu jsou taková chéngyů v zastoupení nad 90 procent. Vyskytují se však i slovníky kodifikované chéngyů s počtem znaků jiným než čtyři, některé opakovaně. V textu se vyskytují i některé ostatní typy čínských frazémů. Jejich množství se ale zdaleka nepřibližuje množství frazémů chéngyů, které textu dominují.

V korpusu se vyskytuje jiný jev, který se staví proti zavedeným definicím. Tím je pozměňování chéngyů. Pozměňování probíhá ve dvou rovinách. První rovinou je pozměňování za pomoci lexémů se stejným lexikálním významem nebo přidání lexémů, které nepozmění celkový výraz chéngyů. Přidávány jsou často lexémy neplnovýznamové. Některé z těchto změn jsou zachycené použitými slovníky. O přípustnosti jiných bylo rozhodnuto na základě několika kritérií. Ve druhé rovině už byly chéngyů pozměňovány zásadněji. Mluvčí si v těchto případech přizpůsoboval zavedené chéngyů dané situaci a potřebě, a to za použití lexémů s jiným významem či doplnění lexémů, které význam pozměňovaly. Taková spojení by teoreticky neměla dávat smysl vzhledem k ustálenosti chéngyů, které jsou po staletí používány v jedné zavedené formě. Ostatními mluvčími však byla tato spojení pochopena a přijata. Jev se nevyskytuje pouze zde, ale najít ho můžeme i v jiných zdrojích (př. komentáře 弹幕 u videí na čínských portálech *Bilibili*, *Youku* aj.). Přípustnost tohoto pozměňování do určité míry potvrdili i respondenti provedeného dotazníku. Vzniknuvší slovní spojení není možné nazvat pojmem chéngyů. Vzhledem k jejich spjitosti s existujícími chéngyů by však

bylo vhodné všimnout si v jiných výzkumech, zabývajících se problematikou chéngyů v textu, i tohoto typu spojení.

Vzhledem k vysoké průměrné frekvenci chéngyů na jeden díl sitcomu o délce 21 minut a existenci pozměněných slovních spojení, která se zakládají na chéngyů, je možné tvrdit, že chéngyů jsou dodnes živoucí složkou taktéž živoucího jazyka. Chéngyů s původem v textech z rozličných dob, od nejranějších textů až po spisy z poslední dynastie, jsou v nezměněné podobě používány dodnes. Lexémy těchto chéngyů mohou mít dnes jiný význam, popřípadě se nepoužívají vůbec, ale význam těchto frazémů se neztrácí v propadlišti dějin, naopak se dále předává z generace na generaci. Zároveň s nimi vznikají i nová chéngyů, často z textů z minulého století. Mluvíci si občas chéngyů upravují ke své potřebě a dané situaci. Chéngyů mohou být i přejímána z jiných jazyků. To vše svědčí o živoucím charakteru frazémů chéngyů, které se mohou na první pohled zdát archaickými. Jejich existence je pevně zakořeněna v čínském jazyce, ve kterém pravděpodobně zůstane i nadále.

RESUMÉ

The aim of this thesis is to locate and analyze a specific form of Chinese idioms, called *chengyu*, in the Chinese sitcom *Home with Kids (Jia you er nü)*. Episodes 1 through 50 of the first season of the sitcom make up the corpus for the thesis. The primary analyzed aspect is frequency of *chengyu*. The results contain information on total quantity of *chengyu* in the selected sitcom, quantity of unique *chengyu* and their repetition. Further information is given about the most common *chengyu* and also about *chengyu* consisting of more than four characters.

The theoretic part gives a brief history of the Chinese language before touching the main subject that is Chinese idioms. Then, a short explanation is given about each of the groups of Chinese idioms, along with examples. The theoretic part finishes with an in-depth description of the *chengyu* phenomenon.

The second part of the thesis describes the sitcom itself and the process of finding idioms in it. The process is based on watching the selected part of the sitcom followed by manually recording the idioms into a chosen computer software. Following part reports the results of the analysis. Special attention is given to word forms that are not *chengyu*, however they strongly resemble existing ones.

Key words: chinese idioms, idioms, chengyu, chinese television, sitcom

Bibliografická citace

TV sitcom *Jiā yǒu ér nǚ* 家有儿女 (*Home with Kids/Doma s dětmi*) daoyan LIN, Cong 林丛.
People's Republic of China: Sky Ground People Media.

Slovníky

Knižní:

1. *Chengyu da cidian* 成语大词典. 2. vydání. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2018. ISBN 978-7-80103-869-2.
2. *Xiaoxuesheng Duogongneng Chengyu Cidian*. 2. vydání. Lanzhou: Gansu Jiaoyu Chubanshe, 2015. ISBN 978-7-5423-3458-9.
3. *Xiegei Ertong de Zhonghua Chengyu Gushi*. 1.vydání. Changchun: Jilin Wenshi Chubanshe, 2016. ISBN 978-7-5472-2270-6.

Internetové:

1. *成语大全: 911 查询* [online]. Dostupné z: <https://chengyu.911cha.com/>
2. *Baidu Baike* [online]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/>

Literatura

Knižní:

1. BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-0611-X.
2. БАРАНОВ, Анатолий Николаевич а Дмитрий Олегович ДОБРОВОЛЬСКИЙ. *Аспекты теории фразеологии*. Москва: М.: Знак, 2008. ISBN 5-9551-0235-3.
3. BAXTER, William H. *A handbook of old Chinese phonology*. New York: Mouton de Gruyter, 1992. ISBN 978-3-11-012324-1.
4. ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1371-0.
5. ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0.
6. ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Praha: Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-020-3.

7. ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN 80-85839-24-5.
8. CIMRMAN, Jára da, Ladislav SMOLJAK a Zdeněk SVĚRÁK. *Hry a semináře: Úplné vydání*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-973-4.
9. DONG, Hongyuan. *A history of the Chinese language*. New York, 2014. ISBN 978-0-415-66039-6.
10. FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Přel. M. Hála, J. Hollanová, O. Lomová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. ISBN 80-7106-249-9.
11. FITCH, W. Tecumseh. *The evolution of language*. New York: Cambridge University Press, c2010. ISBN 978-0-521-67736-3.
12. HE, Jiuying. *Zhongguo xiandai yuyanxue shi (History of Modern Chinese Linguistics)*. Revised ed. Beijing: Shangwu yinshuguan, 2008. ISBN 7-5406-3399-9.
13. CHEN, Ping. *Modern Chinese: history and sociolinguistics*. New York, NY: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0-521-64572-7.
14. CHEN, Shou-yi. *Chinese Literature: A historical introduction*. 1. New York: The Ronald Press Co., 1961. ISBN 978-0826019554.
15. JOSEPH, John Earl. *Saussure*. New York: Oxford University Press, c2012. ISBN 978-0-19-969565-2.
16. KARLGREN, Bernhard. *...*, I .. Leyde et Stockholm, 1915.
17. КУНИН, Александр Владимирович. *Английская фразеология*. Москва: Высшая школа, 1970. ISBN 9785458455923
18. LI, Dejin a Meizhen CHENG. *A Practical Chinese Grammar for Foreigners*. Beijing: Sinolingua, 1988. ISBN 0-835-11917-3.
19. LIU, Yuehua. *Integrated Chinese: [Zhong wen ting du shuo xie]*. 3rd ed. Boston, 2009. ISBN 978-0-88727-673-6.
20. LU, Yingshun. *Xiandai Hanyu Yuhui Xue*. Di 1 ban. Shanghai: Fudan daxue chubanshe, 2007. ISBN: 9787309054415
21. MA, Guofan. *Chengyu*. 3. Neimenggu Renmin Chunbanshe, 1997. ISBN 720403953X.
22. NORMAN, Jerry. *Chinese*. New York: Cambridge University Press, 1988. ISBN 0521228093.
23. PAN, Wuyun a Hongming ZHANG. Middle Chinese Phonology and Qieyun. WANG, William S.-Y. a Chaofen SUN. *The Oxford handbook of Chinese linguistics*. New York: Oxford University Press, [2015]. ISBN 978-0-19-985633-6.

24. PULLEYBLANK, Edwin G. *Outline of classical Chinese grammar*. Vancouver: UBC Press, c1995. ISBN 0774805056.
25. RAMSEY, S. Robert. *The languages of China*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1987. ISBN 0691066949.
26. ROHSENOW, John S. Proverbs. MAIR, Victor H. *The Columbia history of Chinese literature*. New York: Columbia University Press, 2001. ISBN 0-231-10984-9.
27. СОФРОНОВ, Михаил Викторович. *Китайский язык и китайская письменность: Курс лекций*. Москва: АСТ: Восток-Запад, 2007. ISBN 978-5-478-00662-4.
28. SU, Xiangli. *汉语惯用语学习手册 Hanyu guanyongyu xuexi shouce: A Handbook of Chinese Locution*. 1. Beijing: Beijing daxue chubanshe, 2007. ISBN 978-7-301-12014-9.
29. SUN, Weizhang. *Han yu shu yu xue*. Di 1 ban. Changchun shi: Fa xing Jilin sheng xin hua shu dian, 1989. ISBN 7538307249.
30. ЩИЧКО, В. Ф., Л. А. РАДУС а Л. Г. АБРАХИМОВ. *Курс лекций по истории китайского языка*. Москва: Издательство ВКН, 2015. ISBN 9785990606142.
31. TAI, James H.-Y. а Marjorie K.-M. CHAN. Some reflections on the periodization of the Chinese language. PEYRAUBE, Alain а Chaofen SUN. *In Honor of Mei Tsu-Lin: Studies on Chinese Historical Syntax and Morphology*. 1999. ISBN 2-910216-02-0.
32. UHER, David, Xueli JIN а Tereza SLAMĚNÍKOVÁ. *Učebnice čínské konverzace II*. Praha: Leda, 2016. ISBN 978-80-7335-409-1.
33. UHER, David, Xuemin LIU а Jakub VYKOUKAL. *Učebnice čínské konverzace*. Praha: Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-109-0.
34. ВОЙЦЕХОВИЧ, Ирина В. *Практическая фразеология современного китайского языка: Учебник*. 3. АСТ: Восток-Запад, 2007. ISBN 9785478006617.
35. WANG, Dechun. *Hanying Yanyu yu Wenhua: Chinese-English Proverbs and Culture*. Shanghai: Shanghai waiyu jiaoyu chubanshe, 2003. ISBN 7-81080-628-9.
36. *Xiandai Hanyu*. Di 1 ban. Beijing: Shangwu yinshuaguan chubanshe, 1993. ISBN 7-100-00940-5.
37. ZHANG, Xiaoyan. *Zhonghua Yanyu Gushi*. Di 1 ban. Beijing: Beijing Lianhe Chuban, 2017. ISBN 978-7-5596-0252-7.
38. ZHAO, Yuanren. *Guoyu tongyi zhong fangyan duibi de ge fangmian (Aspects of the Comparison of Dialects in the Unification of Guoyu)*. WU, Zongji а Xinna ZHAO.

Zhao Yuanren yu yan xue lun wen ji (Linguistic essays by Yuenren Chao). Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2006, s. 639. ISBN 9787100033855.

39. *Zhongguo shehui kexueyuan yuyan yanjiusuo cidian bianjishi 现代汉语词典 The Modern Chinese Dictionary*. 7. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 2016, s. 1214. ISBN 978-7-100-12450-8.

Internetové články a e-knihy

1. ARCODIA, Giorgio Francesco. *Chinese: A Language of Compound Words?*. In: Selected Proceedings of the 5th Décembrettes: Morphology in Toulouse. Ed. MONTERMINI, Fabio, Gilles BOYÉ a Nabil HATHOUT. [online]. Somerville, Jan 2007, s. 79-90 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/238547625_Chinese_A_Language_of_Compound_Words
2. BALLY, Charles. *Traité de stylistique française* [online]. Seconde édition. Paris, 1909. [cit. 2019-05-15]. ISBN 978-0320065118. Dostupné z: <https://archive.org/details/traitlestylist01ball>
3. BING-ZHE, Jin. *Xiehouyu and Quasi-Xiehouyu in some Languages of Central Asia*. Central Asiatic Journal[online]. Otto Harrassowitz Verlag, 1989, 33(1/2) [cit. 2019-05-06]. ISSN 00089192. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41927674>
4. BOGUSHEVSKAYA, Victoria. *Guànyòngyǔ 慣用語 (Idioms and Common Sayings)*. SYBESMA, Rint. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*[online]. Boston: Brill, 2017. [cit. 2019-05-07]. ISBN 978-90-04-26223-2. Dostupné z: https://www.academia.edu/30792442/Gu%C3%A0ny%C3%B2ngy%C7%94_%E6%85%A3%E7%94%A8%E8%AA%9E_Idioms_and_Common_Sayings_
5. CROZIER, Justin. *A unique experiment*. In: Society for Anglo-Chinese Understanding (SACU) [online]. 2002 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://sacu.org/examinations.html>
6. DONGJIE, W. Guanhua, guoyu, and putonghua: Politics and “proper names” for standard language in modern China. *Chinese Studies in History* [online]. 2016, 49(3), 152 - 174 [cit. 2019-07-29]. DOI: 10.1080/00094633.2015.1174972. ISSN 15580407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00094633.2015.1174972>

7. FIEDLER, Sabine. *ESPERANTO PHRASEOLOGY*. Interdisciplinary Description of Complex Systems [online]. 2015, 13(2) [cit. 2019-05-16]. DOI: 10.7906/indecs.13.2.5. ISSN 13344684.
8. LIU, Dayan. *Translation and Culture: Translating Idioms between English and Chinese from a Cultural Perspective*. Theory and Practice in Language Studies [online]. 2012, 2(11) [cit. 2019-05-16]. DOI: 10.4304/tpls.2.11.2357-2362. ISSN 1799-2591. Dostupné z: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/11/18.pdf>
9. PAGEL, Mark. *Q&A: What is human language, when did it evolve and why should we care?*. BMC Biology [online]. 2017, 15(1) [cit. 2019-05-14]. DOI: 10.1186/s12915-017-0405-3. ISSN 1741-7007. Dostupné z: <http://bmcbiol.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12915-017-0405-3>
10. PYM, Anthony. *Charles Bally and the Origins of Translational Equivalence*. FORUM [online]. 2014, 12(2) [cit. 2019-05-15]. DOI: 10.1075/forum.12.2.03pym. ISSN 1598-7647. Dostupné z: <http://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/forum.12.2.03pym>
11. STOCH, Nastazja. *Distinctive Features of Chinese Proverbs: A Comparative Study of Suyu and Yanyu and Other Types of Shuyu*. Roczniki Humanistyczne / Annals of Arts [online]. 2016, 64(9) [cit. 2019-05-08]. ISSN 00357707. Dostupné z: https://www.academia.edu/31942276/DISTINCTIVE_FEATURES_OF_CHINESE_PROVERBS_A_COMPARATIVE_STUDY_OF_SUYU_AND_YANYU_AND_OTHER_TYPES_OF_SHUYU
12. WU, Chu-Hsia. *On the Cultural Traits of Chinese Idioms* [online]. 1995. [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/04-Chu-hsia-Wu.pdf>
13. YANG, Chunli. *Cultural Differences on Chinese and English Idioms of Diet and the Translation*. English Language Teaching [online]. 2010, 3(1). [cit. 2019-05-15]. ISSN 19164742.

Webové stránky

1. *1993 年--2007 年中国家用空调、电冰箱、洗衣机、彩色电视机产品产量*. In: Baidu Wenku [online]. 2012-01-05 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://wenku.baidu.com/view/b6a7f0d7240c844769eaec2.html>
2. 911 查询 [online]. [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://www.911cha.com/>

3. Baidu Zhidao [online]. [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://zhidao.baidu.com/>
4. *Bilibili*. In: Baidu Baike [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/bilibili?fromtitle=%E5%93%94%E5%93%A9%E5%93%94%E5%93%A9&fromid=8018053>
5. CAO, Xueqin. *Hongloumeng: Di ershijiu hui – Xiangfu ren fu shen hai dao fu, duoqing nü qing zhong yu zhen qing* [online]. [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <http://www.purepen.com/hlm/029.htm>
6. CAO, Xueqin. *Hongloumeng: Di liushijiu hui – Nòng xiǎoqiǎo yòng jiè jiàn shā rén jué dàxiàn tūn shēng jīn zì shì* [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://www.purepen.com/hlm/069.htm>
7. *第26届中国电视剧飞天奖*. In: Sogou Baike [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://baike.sogou.com/v69061719.htm>
8. *东北一家人 第二部*. In: Bilibili [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: https://www.bilibili.com/bangumi/media/md20182/?spm_id_from=666.25.b_6d656469615f6d6f64756c65.2
9. GILDRED, Joseph. *What Is DMCA? A Guide to Copyright Law*. In: Cloudwards [online]. 7 May 2018 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.cloudwards.net/what-is-dmca/>
10. 何九盈. Baidu Baike [online]. [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E4%BD%95%E4%B9%9D%E7%9B%88>
11. *成长的烦恼*. In: Baidu Baike [online]. [cit. 2019-07-24]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E6%88%90%E9%95%BF%E7%9A%84%E7%83%A6%E6%81%BC/1528656>
12. ICHTER, Miroslav. *Staré odrůdy slivoní: Vlaška, Tuleu Gras, Renklóda, Malvazinka a 14 dalších*. IReceptář.cz [online]. 16.01.2015 [cit. 2019-07-21]. Dostupné z: <https://www.ireceptar.cz/zahrada/stare-odrudy-slivoni-vlaska-tuleu-gras-renkloda-malvazinka-a-14-dalsich.html>
13. *家有儿女 第一部: Home With Kids*. In: Youku 优酷 [online]. [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: https://list.youku.com/show/id_zcbfe511c962411de83b1.html
14. *《家有儿女》第一季第1集 Home With Kids Season 1 EP. 1*. In: Youtube [online]. 8 May 2015 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=PC3DmhI-3tU&t=1000s>. Kanál uživatele 中国电
视剧精选 Chinese Drama

15. 家有儿女 . In: Baidu Baike [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné z:
<https://baike.baidu.com/item/%E5%AE%B6%E6%9C%89%E5%84%BF%E5%A5%B3/22050>
16. 家有儿女 . In: Bilibili 哔哩哔哩 [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z:
https://www.bilibili.com/bangumi/media/md20117/?spm_id_from=666.25.b_6d656469615f6d6f64756c65.2
17. 《家有儿女》初四开播 打造中国《成长的烦恼》 . In: SINA Inc. [online]. 2005-02-11 [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <http://ent.sina.com.cn/x/2005-02-11/0027653154.html>
18. Lexém. In: Čínština pro praxi: wiki [online]. 16. 9. 2019 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z:
<https://wiki.cinstina.upol.cz/index.php/Lex%C3%A9m>
19. 历届高考成语题汇编 . In: Yuwenmi [online]. 2018-04-15 [cit. 2019-05-08].
Dostupné z: <http://www.yuwenmi.com/cy/341857.html>
20. LI, Henry. 望梅止渴 *Quenching Thirst by Watching Plums*. In: 古代成语 Ancient Chengyu: Chinese Proverbs to Help You Learn And Grow [online]. August 24, 2018 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ancientchengyu.com/quench-thirst-watch-plums/>
21. LITTLE, Alfred. *Face It, China: It's A Major Mistake To Construe Youku As Another YouTube*. In: Business insider [online]. Jan. 11, 2011 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z:
<https://www.businessinsider.com/face-it-china-its-a-major-mistake-to-construe-youku-as-another-youtube-2011-1>
22. *Lù Fǎyán: 陆法言* In: Baidu Baike [online]. ©2019 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z:
<https://baike.baidu.com/item/%E9%99%86%E6%B3%95%E8%A8%80>
23. Prof. PhDr. František Čermák, DrSc. In: Filozofická fakulta Univerzita Karlova [online]. 2019 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/vyzkum-a-veda/cestne-afiliace/emeritni-clenove-akademicke-obce-ff-uk/prof-phdr-frantisek-cermak-drsc/>

24. 青梅是什么 ?. Jianshu 简书 [online]. 2017.06.15 [cit. 2019-07-21]. Dostupné z:
<https://www.jianshu.com/p/2184935780d7>
25. 俗语“一个唱红脸，一个唱白脸”究竟是什么意思. In: Baidu Zhidao [online]. [cit. 2019-07-24]. Dostupné z: <https://zhidao.baidu.com/question/18246463.html>
26. THEOBALD, Ulrich. *The Chinese Imperial Examination System*. *ChinaKnowledge.de: An Encyclopaedia on Chinese History, Literature and Art* [online]. Nov 26, 2011 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <http://www.chinaknowledge.de/History/Terms/examination.html>
27. 王 力 . In: Guoxue.com [online]. [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <http://www.guoxue.com/master/wangli/wangli.htm>
28. 我 爱 我 家 . In: Baidu Baike [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E6%88%91%E7%88%B1%E6%88%91%E5%AE%B6/11202>
29. X, Ace. *The History of Youtube*. In: Engadget [online]. 11.10.16 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.engadget.com/2016/11/10/the-history-of-youtube/>
30. *Yiqióngèrbái: 一穷二白*. Baidu baike [online]. ©2019 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E7%A9%B7%E4%BA%8C%E7%99%BD>
31. 优 酷 网 . In: Baidu Baike [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E4%BC%98%E9%85%B7%E7%BD%91?fromtitle=%E4%BC%98%E9%85%B7&fromid=10981648>
32. *YouTube by the Numbers: Stats, Demographics & Fun Facts*. In: Omnicore Agency [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.omnicoreagency.com/youtube-statistics/>
33. 竹马: 儿童游戏时当马骑的竹竿. Baidu Baike [online]. [cit. 2019-07-21]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E7%AB%B9%E9%A9%AC/9333411>

Přílohy

Příloha č. 1: Abecední seznam chéngyů s přepisem do latinky, českým překladem a výskytem

Pīnyīn	Chéngyǔ	Český překlad	Výskyt
B			
bái tóu xié lǎo	白头偕老	zestárnout spolu	1
bái zhǐ hēi zì	白纸黑字	černé na bílém	1
bàn jīn bā liǎng	半斤八两	být si rovný, být jeden jako druhý	1
bàn yè sān gēng	半夜三更	za hluboké noci	2
bào tóu shǔ cuàn	抱头鼠窜	nenápadně se odplazit	1
bào xǐ bù bào yōu	报喜不报忧	zametát špatné zprávy pod koberec	1
bīng lái jiāng dǎng shuǐ lái tǔ yǎn	兵来将挡水来土掩	zoufalé časy vyžadují zoufalá opatření	1
bù fēn qīng hóng zào bái	不分青红皂白	plést si správné a špatné	1
bù wù zhèng yè	不务正业	zanedbávat povinnosti	1
bù yì lè hū	不亦乐乎	jaká to radost (také používáno ve smyslu "velice, extrémně")	1
C			
cāng tiān yǒu yǎn	苍天有眼	nebesa mají oči/i na špatného dojde	1
cǎo mù jiē bīng	草木皆兵	bát se i vlastního stínu	1
chē dào shān qián bì yǒu lù	车到山前必有路	vše nakonec dobře dopadne	1

chéng fēng pò làng	乘风破浪	mít vysoké ambice	1
chéng xīn chéng yì	诚心诚意	srdečný, upřímný	1
chóng xīn zuò rén	重新做人	nový začátek, začít nový život	1
chòu wèi xiāng tóu	臭味相投	vrána k vráně sedá	1
chū lèi bá cuì	出类拔萃	být prominentní	2
chū móu huá cè	出谋划策	nabídnout rady	1
chū qí zhì shèng	出奇制胜	zaskočit nepřítele	1
chū rén tóu dì	出人头地	vyčnívat z řady	1
cù xī tán xīn	促膝谈心	mít rozhovor mezi čtyřma očima	1
cuī rén lèi xià	催人泪下	být velice dojatý	2
cùn duǎn chǐ cháng	尺短寸长	každý má silné a slabé stránky	1
D			
dà dǎ chū shǒu	大打出手	násilně zaútočit	1
dà dà liē liē	大大咧咧	bezstarostný	1
dà gōng gào chéng	大功告成	být úspěšně dokončen	1
dà chǎo dà nào	大吵大闹	vyvádět	1
dà jīng xiǎo guài	大惊小怪	nadchnout se pro maličkost	1
dà míng dǐng dǐng	大名鼎鼎	dobrá reputace	2

dài rén shòu guò	代人受过	být obětním beránkem	1
dāng tóu yī bàng	当头一棒	dostat ránu do hlavy	1
dǎo dǎ yī pá	倒打一耙	obviňovat nevinného	1
dào mào àn rán	道貌岸然	být falešně mravní	1
dé gāo wàng zhòng	德高望重	být ctnostný a s dobrou reputací	1
dé yì wàng xíng	得意忘形	opít se úspěchem	1
diàn shǎn léi míng	电闪雷鸣	ztratit nervy	1
diào yǐ qīng xīn	掉以轻心	brát na lehkou váhu	1
diū rén xiàn yǎn	丢人现眼	ztratit tvář	2
dōng bēn xī pǎo	东奔西跑	běhat sem a tam	1
dōng bēn xī zǒu	东奔西走	běhat sem a tam	1
dǒu zhì áng yáng	斗志昂扬	mít dobrou morálku	1
duō cái duō yì	多才多艺	všestranný talent	1
duǒ duǒ shǎn shǎn	躲躲闪闪	být vyhýbavý	1
E			
è yú (de) yǎn lèi	鳄鱼 (的) 眼泪	krokodýlí slzy	1
F			
fā rén shēn shěng	发人深省	donutit někoho k přemýšlení	1

fǎn lǎo huán tóng	返老还童	cítit se jako znovuzrozený	1
fáng huàn wèi rán	防患未然	zničit v zárodku	1
fēi fēn zhī xiǎng	非分之想	nekalé myšlenky/chutě	1
fū chàng fù suí	夫唱妇随	domáci harmonie (žena skáče, jak manžel píská)	1
G			
gǎi xié guī zhèng	改邪归正	obrátit list, začít konat dobro	1
gān gān jìng jìng	干干净净	pořádně (varianta 一干二净)	2
gǎn rén fèi fǔ	感人肺腑	hluboce dojmout	1
gé sān chà wǔ	隔三差五	jednou za čas (opakovaný děj)	1
gé xíng rú gé shān	隔行如隔山	rozdílná místa mají rozdílné profese	1
gǒu jí tiào qiáng	狗急跳墙	v nouzi se uchýlit k čemukoli	1
gǒu yǎo lǚ dòng bīn	狗咬吕洞宾	ukřivdit dobrosrdečnému	1
guǎi wān mǒ jiǎo	拐弯抹角	chodit okolo horké kaše	1
guāng míng zhèng dà	光明正大	čestný	1
guǐ guǐ suì suì	鬼鬼祟祟	chovat se tajnůstkářsky	5
guǐ tóu guǐ nǎo	鬼头鬼脑	chovat se tajnůstkářsky, být nepočestný	1
H			
hǎi kū shí làn	海枯石烂	navždy	1
hǎi shì shān méng	海誓山盟	přísahat neutuchající lásku	1

hán qíng mài mài	含情脉脉	se zamilovaným pohledem, s láskou v očích	1
hán shā shè yǐng	含沙射影	zaútočit pomluvami	1
hǎo xīn hǎo yì	好心好意	být dobrosrdečný	1
hǎo zì wéi zhī	好自为之	vynasnažit se	1
hé lè (ér) bù wéi	何乐 (而) 不为	jít do toho	1
hé qù hé cóng	何去何从	kudy se vydat (rozhodnout se pro jednu z možností)	1
hé zú guà chǐ	何足挂齿	nestojí to za řeč	1
hēi dēng xiǎ huǒ	黑灯瞎火	setmělý	2
hèn tiě bù chéng gāng	恨铁不成钢	mít na někoho vysoké požadavky se záměrem ho zlepšit	1
hóng xìng chū qiáng	红杏出墙	(o ženě) být nevěrný; nasadit parohy	1
hòu huì yǒu qī	后会有期	znovu se setkáme	2
hú biān luàn zào	胡编乱造	vymýšlet si	1
hǔ fù wú quǎn zǐ	虎父无犬子	jaký otec takový syn; jablko nepadá daleko od stromu	1
hú péng gǒu yǒu	狐朋狗友	špatná partička	1
hú shuō bā dào	胡说八道	mluvit nesmysly	15
hú yán luàn yǔ	胡言乱语	mluvit nesmysly	1
huà bǐng chōng jī	画饼充饥	utěšovat se nereálnými představami	3
huā tiān jiǔ dì	花天酒地	vést prostopášný život	1

huí tóu shì àn	回头是岸	obrátit list, začít konat dobro	1
huō rán kāi lǎng	豁然开朗	mít náhlé prozření	1
huǒ shàng jiāo yóu	火上浇油	přilévat olej do ohně	2
huǒ yǎn jīn jīng	火眼金睛	bystrý zrak	1
J			
jiǎn míng è yào	简明扼要	stručný	1
jiàn sǐ bù jiù	见死不救	být lhostejný k ostatním	2
jiàn yì yǒng wéi	见义勇为	být hrdinský	10
jiǎo jìn nǎo zhī	绞尽脑汁	lámát si hlavu	1
jiē fāng sì lín	街坊四邻	sousedé	2
jīn jīn jì jiào	斤斤计较	být vypočítavý	1
jīn jīn yǒu wèi	津津有味	s chutí, s radostí	1
jìn xīn jìn lì	尽心尽力	se vší snahou	1
jīng dǎ xì suàn	精打细算	puntičkářství	1
jǐng dǐ zhī wā	井底之蛙	člověk s úzkým rozhledem	1
jīng huāng shī cuò	惊慌失措	strachem ztrácet hlavu	1
jīng shén huàn fā	精神焕发	být ve skvělé formě	2
jiǔ niú èr hǔ zhī lì	九牛二虎之力	mít obrovskou sílu	1
jǔ shǒu zhī láo	举手之劳	(o činnosti) jednoduché, nenáročné	1
jǔ yī fǎn sān	举一反三	soudit podle podobnosti	2

jūn zǐ dòng kǒu bù dòng shǒu	君子动口不动手	kavalír používá jazyk, nikoli pěsti	1
K			
kǒu kǒu shēng shēng	口口声声	opakovat do nekonečna	1
kū tiān mǒ lèi	哭天抹泪	brečet jako želva	1
kuān dà wéi huái	宽大为怀	být shovívavý	3
L			
lái zhī bù yì	来之不易	těžce vydělaný	1
làng jì tiān yá	浪迹天涯	toulat se	2
làng zǐ huí tóu	浪子回头	návrat ztraceného syna	1
lǎo shí bā jiāo	老实巴交	čestný	1
lè jí shēng bēi	乐极生悲	smutek následuje štěstí	1
lǐ shàng wǎng lái	礼尚往来	jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá	4
liǎng xiù qīng fēng	两袖清风	nezkorumpovatelný	1
lín wēi bù jù	临危不惧	mít pro strach uděláno	1
lín zhèn tuō táo	临阵脱逃	mít pochybnosti, dostat strach (před nějakou akcí)	1
líng qǐng gāo míng	另请高明	najít někoho kvalifikovanějšího	1
líng yá lì chǐ	伶牙俐齿	být výmluvný	1
liū zhī dà jí	溜之大吉	vzít nohy na ramena	1
luàn qī bā zāo	乱七八糟	být vzhůru nohama, být neuspořádaný	8
luò jǐng xià shí	落井下石	jako by to nestačilo	1
M			
mǎ bù tíng tí	马不停蹄	bez přestávky, nonstop	1

mài gǒu pí gāo yào	卖狗皮膏药	být šarlatánem	1
mán bù jiǎng lǐ	蛮不讲理	být tvrdohlavý	1
màn wú biān jì	漫无边际	být nekonečný, bez hranic	1
méi shì zhǎo shì	没事找事	koledovat si	1
méi wán méi liǎo	没完没了	bez přestání	4
miào shǒu huí chūn	妙手回春	vzkřísit i mrtvého	1
míng fù qí shí	名副其实	pověst nelže	1
míng jīn shōu bīng	鸣金收兵	zavelet na ústup	1
míng lì shuāng shōu	名利双收	nabýt slávy a bohatství	2
mò míng qí miào	莫名其妙	nevysvětlitelně	2
N			
ná shǒu hǎo xì	拿手好戏	něčí specialita	1
nài rén xún wèi	耐人寻味	dát popud k myšlení	1
nián lǎo tǐ ruò	年老体弱	starý a chatrný	1
niǎo yǔ huā xiāng	鸟语花香	popisuje krásný den	1
nóng méi dà yǎn	浓眉大眼	mít význačné rysy	1
P			
pái yōu jiě nán	排忧解难	ulehčit někomu od starostí	1
pò bù dé yǐ	迫不得已	nemít na výběr	1
pó pó mā mā	婆婆妈妈	být zženštilý	1

Q			
qí féng duì shǒu	棋逢对手	najít sobě rovného	1
qí chǐ dà rǔ	奇耻大辱	ohromná potupa	1
qì shì xiōng xiōng	气势汹汹	agresivní vzhled	1
qiān dīng níng wàn zhǔ fù	千叮咛万嘱咐	opakovaně varovat	1
qián gōng jìn qì	前功尽弃	předchozí snahy vyšly vniveč	1
qiān sī wàn lǚ	千丝万缕	nesčetné spojitosti	1
qiān yán wàn yǔ	千言万语	mluvit bez konce	1
qiān zhēn wàn què	千真万确	absolutně pravdivý	1
qiáng cí duó lǐ	强词夺理	uchýlit se k sofistice	1
qiáng rén suǒ nán	强人所难	nutit někoho k nemožnému	1
qiáo qiān zhī xǐ	乔迁之喜	radost z přestěhování se do nového bydlení	1
qíng dòu chū kāi	情窦初开	první dívčí láska	1
qīng hóng zào bái	青红皂白	černé a bílé, pravda a lež	1
qīng méi zhú mǎ	青梅竹马	období dětství, kdy si chlapec a dívka hrají	5
qíng yǒu kě yuán	情有可原	omluvitelný	1

qīng zhòng huǎn jí	轻重缓急	od důležitého k méně důležitému	1
qiú yé yé gào nǎi nǎi	求爷爷告奶奶	dožadovat se pomoci	1
R			
rè xuè fèi téng	热血沸腾	mít rozprouděnou krev	1
rén gāo mǎ dà	人高马大	vysoký a statný	1
rèn rén zǎi gē	任人宰割	nechat se využívat	1
rèn zhòng (ér) dào yuǎn	任重 (而) 道远	mít těžký úkol a dlouhou cestu	1
S			
sān gù máo lú	三顾茅庐	jednat neuváženě	1
sān cháng liǎng duǎn	三长两短	nešťastná událost (př. smrt)	1
sān quán liǎng jiǎo	三拳两脚	dělat něco ledabyly	1
sān tiān bù dǎ shàng fáng jiē wǎ	三天不打上房揭瓦	kdo šetří rákosku, kazí své dítě	2
shā yī jǐng bǎi	杀一儆百	odstrašujícím příkladem varovat ostatní	1
shàn jiě rén yì	善解人意	mít schopnost rozumět ostatním (empatie)	1
shǎng fá fēn míng	赏罚分明	být férový v odměnování i trestání	2
shēn bù yóu jǐ	身不由己	nedobrovolně	1
shēn cáng bù lù	深藏不露	skrytá schopnost/talent, kterou člověk nechce ukázat	2

shēn gēng bàn yè	深更半夜	za hluboké noci	2
shēn wú fēn wén	身无分文	být bez peněz	1
shēng bù rú sǐ	生不如死	lepší by bylo umřít	1
shì fēi zhī dì	是非之地	včelí hnízdo, centrum vzniku problémů	1
shí huà shí shuō	实话实说	mluvit stručně	2
shí shì qiú shì	实事求是	praktický a realistický	2
shí shí wù zhě wéi jùn jié	识时务者为俊杰	chytrý člověk se přizpůsobí situaci	1
shī zǐ dà kāi kǒu	狮子大开口	šidit/vydírat	1
shuǐ luò shí chū	水落石出	pravda vyjde na světlo	2
sì dǒng fēi dǒng	似懂非懂	mít jen mlhavou představu	1
sǐ wú duì zhèng	死无对证	naprosto chybějící důkazy/ani mrtvý nemůže svědčit	1
sù bù xiāng shí	素不相识	neznámý člověk/neznámí lidé	1
T			
táng yī páo dàn	糖衣炮弹	nekalými metodami dosáhnout něčeho, co je dotyčnému k užitku	2
tǎo jià huán jià	讨价还价	handrkovat	1
tí xīn diào dǎn	提心吊胆	být jako na trní	1
tiān lǐ nán róng	天理难容	neomluvitelné chování	1
tiān nǚ sǎn huā	天女散花	popisuje silné sněžení (nebo něco tomu podobného)	1
tiān xià dà luàn	天下大乱	v zemi panuje chaos	1

tiān xià tài píng	天下太平	v zemi panuje klid	1
tiān yǒu bù cè fēng yún	天有不测风云	neočekávaná událost	1
tǐng shēn ér chū	挺身而出	statečně se chopit (nebezpečné) situace	2
tòng kū liú tì	痛哭流涕	zalykat se pláčem	1
tōng qíng dá lǐ	通情达理	mít pochopení pro druhé	1
tú móu bù guǐ	图谋不轨	mít nekalé úmysly	1
tú yǒu xū míng	徒有虚名	užívat si falešné pověsti	1
tūn tūn tǔ tǔ	吞吞吐吐	koktat (ať od narození nebo ze strachu, obav)	2
W			
wāi fēng xié qì	歪风邪气	zkažená atmosféra; nezdravé tendence	1
wāi mén xié dào	歪门邪道	nekalé praktiky	3
wán měi wú quē	完美无缺	dokonalý	1
wán wù sāng zhì	玩物丧志	proplouvat životem bez cíle	2
wàng yǎn yù chuān	望眼欲穿	prahnout po něčem, ale nedočkat se toho	1
wèi bǔ xiān zhī	未卜先知	předpovědět	1
wéi wǒ dú zūn	惟我独尊	být extrémě namyšlený	1
wèi zuì zì shā	畏罪自杀	sebevražda kvůli strachu z trestu	1
wén ruò shū shēng	文弱书生	typ chatrného učenice	1
wén zhì bīn bīn	文质彬彬	jemný a zdvořilý	1

wèng zhōng zhuō biē	瓮中捉鳖	jasný úlovek/mít to v kapse	1
wò bīng qiú lǐ	卧冰求鲤	prokazovat synovskou úctu 孝	1
wú dòng yú zhōng	无动于衷	být lhostejný k něčemu	2
wú gōng ér fǎn	无功而返	vrátit se bez dosažení úspěchů	1
wú jū wú shù	无拘无束	být bezstarostný, cítit se jako doma	1
wú kě fèng gào	无可奉告	bez komentáře	1
wú lǐ qǔ nào	无理取闹	být bezdůvodně problematický	4
wú néng wéi lì	无能为力	bezmocný, být nad něčí síly	1
wú shì bù dēng sān bǎo diàn	无事不登三宝殿	nechodit někam pro nic za nic	1
wú shì shēng fēi	无事生非	bezdůvodně tvořit problémy	1
wǔ yīn bù quán	五音不全	nemít hudební sluch	1
wú yuán wú gù	无缘无故	bezdůvodně, bez logického odůvodnění	1
wú zhōng shēng yǒu	无中生有	vařit z vody	1
X			
xī lǐ hū tú	稀里糊涂	zmatečně	1
xī pí xiào liǎn	嬉皮笑脸	usmívat se v nevhodnou chvíli	1
xǐ xīn gé miàn	洗心革面	odčinit své chyby a začít znovu	1
xǐ xīn yàn jiù	喜新厌旧	nové koště dobře mete	4

xià bù wéi lì	下不为例	nebude se to opakovat	1
xià mǎ wēi	下马威	zavést pořádek při prvním dni v práci	1
xiā shuō bā dào	瞎说八道	plácát nesmysly	2
xiān fā zhì rén	先发制人	díky prvnímu úderu dominovat nad nepřítelem	1
xiān lái hòu dào	先来后到	kdo dřív přijde, ten dřív mele	1
xiān zhǎn hòu zòu	先斩后奏	nejdřív jednat a až pak se dovolit	1
xiǎo cài yī dié	小菜一碟	brnkačka	2
xiǎo dù jī cháng	小肚鸡肠	malicherný, úzkoprsý	2
xiǎo ēn xiǎo huì	小恩小惠	drobná, zanedbatelná pomoc	1
xiǎo tí dà zuò	小题大做	dělat z mouchy velblouda	2
xiè mó shā lú	卸磨杀驴	zbavit se někoho hned jakmile splní svůj účel	1
xīn cí shǒu ruǎn	心慈手软	(jednat) v rukavičkách	1
xīn gān qíng yuàn	心甘情愿	ochotně	1
xìn kǒu kāi hé	信口开河	chvástat se	1
xīn píng qì hé	心平气和	(o člověku) poklidný	1
xīn xuè lái cháo	心血来潮	náhle nutkání	2
xīng gāo cǎi liè	兴高采烈	nadšený, jásavý	3
xíng jì kě yí	形迹可疑	podezřelé chování	1
xìng zāi lè huò	幸灾乐祸	smát se cizímu neštěstí	2
xiōng wú dà zhì	胸无大志	nemít životní cíl	1

xiōng yǒu chéng zhú	胸有成竹	mít plán i sebevědomí ke splnění úkolu	1
xiù shǒu páng guān	袖手旁观	být lhostejný k někomu, nepomocť, dívat se z povzdálí	1
xuán yá lè mǎ	悬崖勒马	obráťit zlé v dobré na poslední chvíli	1
xuè kǒu pēn rén	血口喷人	pošpinit někoho	1
xuè nóng yú shuǐ	血浓于水	krev není voda	1
Y			
yǎ sù gòng shǎng	雅俗共赏	(o věci) líbit se lidem nízkého i vysokého postavení, (o člověku) akceptovat vysokou i nízkou kulturu	1
yǎn bù jiàn xīn bù fán	眼不见心不烦	sejde z očí, sejde z mysli	2
yán ér yǒu xìn	言而有信	dodržet slovo	1
yán chuán shēn jiào	言传身教	učit slovem i příkladem	1
yán zhě wú zuì	言者无罪	neobviňovat toho, kdo dává radu, a brát ho vážně	1
yáng gāng zhī qì	阳刚之气	mužnost	1
yǎo tiǎo shū nǚ jūn zǐ hǎo qiú	窈窕淑女君子好逑	gentlemanova přítelkyně	1
yǎo tiǎo shū nǚ	窈窕淑女	čestná a elegantní dívka	1
yè yǐ jì rì	夜以继日	dnem i nocí	1
yǐ bù biàn yīng wàn biàn	以不变应万变	připravít se na neočekávané situace	1
yǐ dà qī xiǎo	以大欺小	silný šikanuje slabé	2

yī diǎn yī dī	一点一滴	popisuje malinké věci	1
yī gān èr jìng	一干二净	důkladně, úplně	1
yī jiàn zhōng qíng	一见钟情	láska na první pohled	1
yī mó yī yàng	一模一样	jako vejce vejci	2
yī nuò qiān jīn	一诺千金	slib je jako tisíc uncí zlata	1
yī páo zǒu hóng	一炮走红	dodržet slovo	1
yǐ piān gài quán	以偏概全	z jedné části usuzovat celek	1
yī rì bù jiàn rú gé sān qiū	一日不见如隔三秋	jeden den bez partnera je jako věčnost	1
yī rì fū qī bǎi rì ēn	一日夫妻百日恩	láska mezi manžely trvá navěky/dobry vztah mezi manžely navzdory čemukoli	1
yí shén yí guǐ	疑神疑鬼	bát se i vlastního stínu	1
yī shì tóng rén	一视同仁	chovat se ke všem jako k rovnocenným	2
yī wù xiáng yī wù	一物降一物	každá věc má svou slabinu/každá věc podléhá jiné věci	1
yī wú shì chǔ	一无是处	budižkničemu/zbytečný	1
yī wú suǒ yǒu	一无所有	nemít nic	2
yī wǔ yī shí	一五一十	vypovědět (něco) od začátku až do konce	1
yī xīn yī yì	一心一意	být naprosto oddán (nějaké myšlence/činu)	1
yī xīng bàn diǎn	一星半点	trošku, malinko	1
yǐ yǎn huán yǎn	以眼还眼	oko za oko	1
yī yán wéi dìng	一言为定	platí/je dohodnuto	4
yǐn láng rù shì	引狼入室	člověk se němění, němůže se zbavit starých zvyků	1

yīn móu guǐ jì	阴谋诡计	intriky, pletichy	1
yīn yē fèi shí	因噎废食	kvůli obavě z risku se zdržet nějaké činnosti/nejíst kvůli strachu z udávení se	1
yǒng wǎng zhí qián	勇往直前	odvážně kráčet vpřed	3
yǒu dǎn yǒu shí	有胆有识	být odvážný a učený	1
yǒu mó yǒu yàng	有模有样	hodně se podobat	1
yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ	有其父必有其子	jaký otec , takový syn	1
yǒu qíng kě yuán	有情可原	omluvitelný	1
yǔ shì gé jué	与世隔绝	uzavřít se do vlastní ulity	1
yuān jiā lù zhǎi	冤家路窄	nepřátelům je souzeno se potkat	1
yuǎn zǒu gāo fēi	远走高飞	cestovat do velké dálky	1
yún shān wù zhào	云山雾罩	mluvit nesmysly, plácát páte přes deváté	1
Z			
zǎo chū wǎn guī	早出晚归	ráno odejít a večer se vrátit	1
zé wú páng dài	责无旁贷	nevyhnutelná povinnost	1
zéi hǎn zhuō zéi	贼喊捉贼	potrefená husa vždycky ozve/viník ukazuje na druhé, aby odvrátil pozornost od sebe	1
zhāo xī xiāng chǔ	朝夕相处	být neustále spolu, být od rána do noci spolu	1
zhēn cái shí liào	真材实料	opravdový	1
zhēn xiāng dà bái	真相大白	pravda vyšla najevo	1

zhī bǐ zhī jǐ	知彼知己	znej sebe i svého nepřítele	1
zhī cuò jiù gǎi	知错就改	napravit chybu jakmile je zjištěna	2
zhī gēn zhī dǐ	知根知底	vědět všechno o (něčem, někom)	1
zhī kě yì huì bù kě yán chuán	只可意会不可言 传	(věc, záležitost) se nedá vyjádřit slovy, je pouze možné ji pochopit	1
zhí lái zhí qù	直来直去	přímý, přímočarý	2
zhì lǐ míng yán	至理名言	slova moudrosti	1
zhī nán ér tuì	知难而退	utéct před povinnostmi při první nesnazi	1
zhī xǔ zhōu guān fàng huǒ bù xǔ bǎi xìng diǎn dēng	只许州官放火不 许百姓点灯	co je pro pány, není pro kmány	2
zhì yǒng shuāng quán	智勇双全	být odvážný a chytrý	1
zhī zǐ mò ruò fù	知子莫若父	syna nejvíce chápe vlastní otec	1
zhuāng shén nòng guǐ	装神弄鬼	mystifikovat	1
zì shēng zì miè	自生自灭	mít přirozený průběh; vzniknout, vyvinout se a zaniknout bez cizího přičinění	1
zì tǎo kǔ chī	自讨苦吃	říkat si o problémy	1
zì tóu luó wǎng	自投罗网	spadnout do pasti, nechat se chytit na návnadu	1
zì yóu zì zài	自由自在	volný jako pták	1

zǒu huǒ rù mó	走火入魔	být okouzlený	3
zuì kuí huò shǒu	罪魁祸首	vůdce zločinecké skupiny	1
zuò shì bù guǎn	坐视不管	být lhostejný k; sedět a nevšímat si (něčeho)	1
zuǒ sī yòu xiǎng	左思右想	o něčem stále přemítat	1

Příloha č. 2: Výsledky krátkého dotazníku

成语调查

第 1 题 请问您是怎样学习成语的？ [多选题]

选项	小计	比例
看书	37	 74%
通过看电视剧或者看电视节目	30	 60%
童年时期父母教授	25	 50%
上学时老师教授	40	 80%
本题有效填写人次	50	

第 2 题 第一次学习成语是什么时候？ [单选题]

选项	小计	比例
幼儿园时期	28	 56%
小学	22	 44%
本题有效填写人次	50	

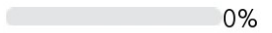
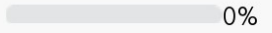

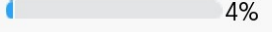
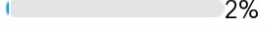
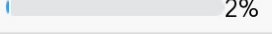
第 3 题 您第一个学习的成语是什么？(不记得了可以写忘记了) [填空题]
 填空题数据请通过下载详细数据获取

第 4 题 您学习成语的工具书是什么？ [多选题]

选项	小计	比例
辞海	10	 20%
成语大词典或类似的其他工具书	39	 78%
其它	22	 44%
本题有效填写人次	50	

第 5 题 请问您的受教育程度？ [单选题]

选项	小计	比例
----	----	----

初中	0	 0%
高中	0	 0%
本科	46	 92%
研究生	2	 4%
博士	1	 2%
小学	1	 2%
本题有效填写人次	50	

第 6 题 请问您掌握的成语大约有多少个？ [单选题]

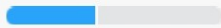
选项	小计	比例
200-400	17	 34%
300-500	19	 38%
500 以上	9	 18%
200 以上	5	 10%
本题有效填写人次	50	

第 7 题 请问您经常使用成语吗？ [单选题]

选项	小计	比例
经常	10	 20%
偶尔	39	 78%
从不	1	 2%
本题有效填写人次	50	

第 8 题 对于近年来篡改成语，您有何想法？ [多选题]

选项	小计	比例
视情况而定(请在后面写一下情况)	32	 64%

任何情况下成语不允许被篡改	21	 42%
本题有效填写人次	50	

Otázky položené v dotazníku

1. Jak jste se naučili chéngyǔ?
 - a. Čtení knih
 - b. Sledování televizních seriálů nebo pořadů
 - c. V dětství od rodičů
 - d. Od učitele ve škole
2. Kdy jste se naučili první chéngyǔ?
 - a. Ve školce
 - b. Na základní škole
3. Jaké bylo první chéngyǔ, které jste se naučili? (pokud si nepamätujete, napište „zapomněl/zapomněla jsem“)
4. Kterou učební pomůcku používáte ke studiu chéngyǔ?
 - a. 辞海 *Cíhǎi*
 - b. 成语大词典 *Chéngyǔ dà cídiǎn* nebo jiné jemu podobné pomůcky
 - c. Jiné
5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? (*pozn. v takových otázkách se dle čínského modelu uvádí i studium probíhající*)
 - a. Nižší střední
 - b. Vyšší střední
 - c. Bakalářské
 - d. Magisterské
 - e. Doktorské
 - f. Základní
6. Odhadněte množství chéngyǔ, které ovládáte.
 - a. 200-400
 - b. 300-500
 - c. Nad 500
 - d. Méně než 200
7. Jak často používáte chéngyǔ?
 - a. Často
 - b. Občas
 - c. Nikdy
8. Jaký máte názor na pozměňování chéngyǔ?
 - a. Záleží dle situace (prosím, popište situaci)
 - b. Nepřípustné za jakékoli situace